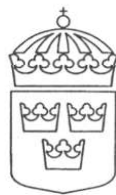

Riksdagens protokoll

1992/93:98

Fredagen den 23 april

Kl. 9.00 – 16.02

Protokoll
1992/93:98

1 § Avsägelser

Andre vice talmannen meddelade att *Bo G Jenevall* (nyd) avsagt sig uppdraget att vara ledamot i finansutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Christer Windén* (nyd) avsagt sig uppdraget att vara ledamot i jordbruksutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Dan Eriksson* i Stockholm (nyd) avsagt sig uppdraget att vara ledamot i bostadsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Ian Wachtmeister* (nyd) avsagt sig uppdraget att vara ledamot i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Arne Jansson* (nyd) avsagt sig uppdraget att vara suppleant i jordbruksutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Max Montalvo* (nyd) avsagt sig uppdraget att vara suppleant i bostadsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott m.m.

Andre vice talmannen meddelade att Ny demokratis riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Ian Wachtmeister som ledamot i finansutskottet efter Bo G Jenevall, Max Montalvo som ledamot i jordbruksutskottet efter Christer Windén, Bo G Jenevall som ledamot i bostadsutskottet efter Dan Eriksson i Stockholm, Christer Windén som ledamot i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige efter Ian Wachtmeister, Christer Windén som suppleant i finansutskottet efter Ian Wachtmeister, Christer Windén som suppleant i jordbruksutskottet efter Arne Jansson, Dan Eriksson i Stockholm som suppleant i bostadsutskottet efter Max Montalvo och Ian Wachtmeister som suppleant i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige efter Christer Windén.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i finansutskottet

Ian Wachtmeister (nyd)

ledamot i jordbruksutskottet

Max Montalvo (nyd)

ledamot i bostadsutskottet

Bo G Jenevall (nyd)

ledamot i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige

Christer Windén (nyd)

suppleant i finansutskottet

Christer Windén (nyd)

suppleant i jordbruksutskottet

Christer Windén (nyd)

suppleant i bostadsutskottet

Dan Eriksson i Stockholm (nyd)

suppleant i den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige

Ian Wachtmeister (nyd)

3 § Svar på interpellation 1992/93:102 om informationen om EG

Anf. 1 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig följande angående informationen om EG:

”1. Avser regeringen att ta initiativ för en allsidig statlig information inför folkomröstningen?

2. Avser regeringen att lägga förslag som innebär att en rimlig andel av de statliga informationsmedlen fördelas till organisationer som företräder nej-sidan?

3. När kommer samhällsstödet till ja- resp. nej-sidan inför folkomröstningen att fördelas?”

*Svar på
interpellationer*

Jag avser besvara frågorna i ett sammanhang.

Jag vill först erinra om att regeringen har tagit en rad initiativ till en allsidig informationsspridning om de europeiska integrationsfrågorna.

I förra årets kompletteringsproposition lade regeringen fram konkreta förslag om en väsentligt utökad informationsverksamhet i syfte att ge alla medborgare i vårt land möjlighet att öka sina kunskaper om Europaintegrationen. Riksdagen godkände regeringens förslag och anslag 50 miljoner kronor för informationsinsatser under innevarande budgetår. För nästa budgetår har regeringen föreslagit ett lika stort belopp för samma ändamål.

Som jag har redovisat i riksdagen den 21 januari i år tilldelades den s.k. Fälldindelegationen hälften av årets informationsanslag för bidrag till studieförbund, folkhögskolor och utomstående organisationer. Den andra hälften anslogs till den informationsverksamhet som bedrivs av det inom regeringskansliet inrättade Sekretariatet för Europainformation.

Den s.k. Fälldindelegationen har under innevarande budgetår fördelat anslagna medel till enskilda informationsprojekt. Cirka två tredjedelar av medlen har tilldelats studieförbund och folkhögskolor. Beslut om fördelningen till dessa har baserats på bedömningar som har gjorts av Folkbildningsrådet. Återstoden av medlen har fördelats på en rad organisationer som bidrag till finansieringen av enskilda informationsprojekt. Bidragen har varierat mellan 15 000 och 250 000 kr. Ja- och nej-sidans resp. kampanjorganisationer har fått 150 000 kr vardera till informationsprojekt av saklig karaktär, dock ej till kampanjverksamhet. Fördelningen har skett med utgångspunkt i de riktlinjer som riksdagen uppställt. Detta gäller givetvis också de medel som ställts till ja- resp. nej-sidans förfogande. Avsikten är, som Gudrun Schyman självfallet vet, att stödja projekt för en saklig och allsidig information om Europaintegrationen.

Gudrun Schyman frågar i sin interpellation om när ja- resp. nej-sidan kommer att få stöd inför folkomröstningen. I min information till riksdagen den 21 januari framhöll jag att det kommer att bli möjligt för kampanjorganisationer från båda sidor att erhålla bidrag under nästa budgetår, varvid jag har utgått ifrån att nuvarande tidsplan för förhandlingarna håller. Vidare förutsätter detta att riksdagen godkänner regeringens förslag i budgetpropositionen. Jag kan naturligtvis inte föregripa riksdagens ställningstagande och inte heller de beslut om bidragsfördelningen som den s.k. Fälldindelegationen har att fatta självständigt inom ramen för anvisade medel.

Så till Gudrun Schymans påstående att det sekretariat för Europainformation som har inrättats inom regeringskansliet skulle vara en ”propagandaavdelning för ja-sidan” – för att använda ordvalet i interpellationen. Jag vet inte vad Gudrun Schyman grundar sitt påstående på, men jag vill under-

stryka att sekretariatet, helt i enlighet med de riktlinjer som riksdagen har godkänt, har till uppgift att bedriva en bred, saklig och allsidig informationsverksamhet utifrån en åsiktsneutral utgångspunkt. Detta innebär givetvis att sekretariatet inte företräder någon särskild ståndpunkt i frågan om svenskt medlemskap i EG och därmed självfallet inte heller har anknytning till några kampanjorganisationer.

Under innevarande budgetår bygger sekretariatet upp ett informationsnätverk som knyter samman centrala, regionala och lokala insatser med folkbiblioteken som lokala knutpunkter för information till allmänheten. Biblioteken kommer att arbeta med stöd av en supportorganisation bestående av sekretariatet, länsbibliotek, länsstyrelser, Kommerskollegium, Statens kulturråd, AMS och många fler. I dag besöker ca 45 % av den svenska befolkningen regelbundet biblioteken – målet är att alla skall veta att all slags information inför folkomröstningen finns att få där. I informationsnätverket ingår också den telefonpanel som skall avlasta biblioteken genom att man skall bygga upp en bank av frågor och svar i en databas som biblioteken har fri tillgång till. Panelen är bemannad tolv timmar om dygnet, helg och vardag. Det kostar bara en markering att fråga, och svar skall vanligen kunna erhållas inom 24 timmar. Till sin hjälp har panelen den samlade sakkunskap som finns inom regeringskansliet, i databaser m.m.

Sekretariatet kommer att stå för en omfattande produktion av informationsmaterial, faktablad, skrifter, böcker, video m.m. Den broschyr om EG, EES och EU som i dagarna har distribuerats till alla landets hushåll kommer att finnas utlagd på bibliotek och postkontor. Broschyren, som också utkommer i punktskrift och som taltidning, som video för hörselskadade och på åtta invandrarspråk, är tänkt att signalera att information finns att få och att ge en grund för vidare kunskapssökande. Det ligger i sakens natur att en broschyr av detta slag av bl.a. utrymmesskäl inte kan ge en helt uttömmande bild eller ge fullständiga svar på samtliga frågor.

Som jag har framhållit många gånger tidigare i riksdagen är det regeringens avsikt att i största möjliga utsträckning söka tillgodose efterfrågan på information inom detta viktiga område. Vi mottar självfallet gärna synpunkter från alla håll på den inriktning och uppläggning som denna informationsverksamhet bör ha.

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Dinkelspiel för svaret. Jag är ju inte nöjd förstås, men det var väl inte heller väntat.

Vi har diskuterat den här frågan många gånger förut, och jag har kritiserat det sätt på vilket regeringen går ut och informerar på. Jag fortsätter att kritisera utifrån den verklighet som finns, utifrån hur det ser ut i samhället när det gäller informationen och utifrån hur människor i allmänhet, oavsett om de har någon uppfattning i EG-frågan eller inte, reagerar.

Jag är ute och reser väldigt mycket och har deltagit i många möten och debatter. Under den senaste tiden har jag bl.a. varit mycket i gymnasieskolorna – jag anstränger mig för att ofta vara i gymnasieskolorna.

I interpellationen tog jag upp det faktum att Arbetsgivareföreningen satsar 1,5 miljoner kr på en mycket medveten kampanj. Man bjuder ner lärare

till Bryssel för information osv. Detta är man i sin fulla rätt att göra men det är ju då fråga om Arbetsgivareföreningens egen information. Likaså är det ute på skolorna i dag ett fullständigt överflöd av information från Arbetsgivareföreningen, Industriförbundet osv. Informationen är tjugigt gjord med bra layout, fyrfärg och den är mycket pedagogiskt upplagd.

Detta måste på något sätt balanseras. Det är inte rimligt att nej-organisationerna Nej till EG, Vänsterpartiet eller Miljöpartiet kan balansera detta. Därför menar jag att det måste ligga i regeringens uppdrag att genom sitt eget material på något sätt råda bot på den här obalansen. Jag blir därför besviken när jag ser det material som faktiskt regeringen ger ut, eftersom det är så oproblematiserande. Man tar i materialet inte upp de frågor som människor ställer sig och man redovisar inte att detta inte bara är fråga om faktaupplysningar, handelspolitik och avtal utan att detta också är ett politiskt projekt. Hela integrationsarbetet i Västeuropa, hela tanken med den gemensamma marknaden och den europeiska unionen är till mycket stora delar ett politiskt projekt som har vissa mål och syften. Jag tror att det är viktigt att man betonar detta för människor, eftersom det är grunden till att vi faktiskt kan tycka olika i den här frågan. Då handlar det om att man måste värdera och tolka de faktainformationer som ges. Men då måste man också ge människor upplysning om att det inte finns en neutral bild av vad detta är, utan att det är en fråga om vilka värderingar man har, hur man ser på de maktförhållanden som råder, hur man uppfattar olika opinioners möjlighet att komma till tals och uttryck i EG:s strukturer och beslutsfattande osv. Det borde vara regeringens ansvar att föra ut denna komplexitet och, sett utifrån att detta är en fråga om politik och värderingar, också ge båda sidor möjlighet att komma till tals.

Det man nu gör i regeringens information inkl. den här broschyren är att man ger regeringens syn. Man utmålar detta som någon form av värdenetral faktaupplysning. Det är många som reagerar mot detta och tycker att de inte får den problematiserade bild som de, om de fick reda på andras syn på dessa frågor, skulle förstå vikten av.

Jag vet att initiativ har tagits, men jag vet också att det finns en massiv kritik ute i landet. Den som jag allra mest stöter på just nu kommer från lärarna, som säger att de inte har någon möjlighet att köpa in material från nej-sidan eftersom de inte har råd. Det material som den kritiska sidan ger ut kostar pengar. Det ingår inte i deras budget. Allt det andra materialet får de gratis. Vad skall de göra? De är faktiskt förtvivlade.

Ulf Dinkelspiel efterlyser goda råd och synpunkter från alla håll. Mitt råd är: Gör material där båda sidor får komma till tals. Jag vet att det från början var planerat att hushållsbroschyren skulle innehålla politiska företrädares presentation. Jag fick själv i uppgift att formulera mig mycket kort om huvudskälen till att jag inte vill ha svenskt EG-medlemskap. Sedan togs detta bort. Jag vet inte varför. Det skulle vara intressant att få höra om ni har planer på att med skattebetalarnas medel bekosta en allsidig information med den uppsättning fakta som finns, men där också båda sidor får komma till tals så att man får en samtidig information som visar på att man kan se och värdera dessa fakta på olika sätt och att man framför allt kan ha olika syn på den framtida utvecklingen. Jag tror att det skulle vara väldigt nyttigt och att

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

det sättet att informationsmässigt förhålla sig kanske något skulle kunna re-habitera det dåliga rykte som regeringen har i detta fall.

Det skulle vara bra om det också ingick företrädare för både ja- och nej-sidan i den telefonsvararpanel som finns för att göra det möjligt för människor att spegla sig i de olika åsiktsriktningarna på ett bra sätt.

Jag vill ställa ännu en fråga. Den gäller de pengar som skall gå till kampanjorganisationerna. Är det en förutsättning att tidsplanen för förhandlingarna håller? Kommer det för nästa budgetår att innebära att pengar direkt går till kampanjorganisationerna – ja- och nej-sidan – eller är det bara under förutsättning att förhandlingarna går enligt den mest optimistiska tidtabellen? Kommer man annars att skjuta upp det hela?

Anf. 3 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Gudrun Schyman tar i sin interpellation upp verksamheten i Stiftelsen Ja till Europa, och särskilt uppropet till förmån för svenskt medlemskap. Gudrun Schyman antyder att det hela är fråga om något skumt. Så är det naturligtvis inte alls. I stiftelsen arbetar vi på flera olika sätt mycket hårt för Europafrågan. Till skillnad från Gudrun Schyman menar vi att det för människorna i Sverige vore mycket allvarligt med de otrygga konsekvenser som skulle följa av ett nej till ett svenskt medlemskap. Vi skulle då förlora inflyandet över vårt eget öde i och med att vi inte kan påverka omvärldens prioriteringar. Det gäller freden, dvs. relationerna till Öst- och Central-europa och därmed vår egen säkerhet. Det gäller välfärden, ekonomin, jobben och miljön.

Om Gudrun Schyman fick som hon ville skulle Sverige bli ett sämre och delvis förstört land. Detta kommer vi inom Stiftelsen Ja till Europa självfallet att försöka mobilisera så mycket resurser som möjligt för att förhindra. Detta är vår naturliga ambition.

Startskottet för denna stiftelses inriktning mot en bredare publik var ett upprop för Europa, vilket publicerades i kvälls- och dagspress vid nyåret 1993. Vid sidan av riksdagsledamöter från samtliga riksdagspartier gav artister, sjuksköterskor, andra yrkesarbetare och kulturpersonligheter såsom Marit Paulson samt hemmafruar sitt stöd för ett medlemskap. Annonseringen fortsätter nu regionalt runt om i landet genom att sympatisörer sätter in 75 kr på stiftelsens postgirokonto. Detta finns dessutom angivet i annonserna.

Från UD:s informationsinslag har stiftelsen hittills fått 150 000 kr. Det är precis lika mycket som organisationen Nej till EG har fått. Vi är klart beroende av att UD senare, när folkomröstningen närmar sig, beviljar en större summa för kampanjinsatserna.

I stiftelsen ordnar vi resor till Bryssel och till EG-parlamentet i Strasbourg. Det tar vi betalt för. Vi ordnar EG-utbildning för partier och folkrörelser. Det tar vi betalt för. Vi producerar trycksaker, overheadbilder och annat informationsmaterial som vi tar betalt för. Vi får bidrag från näringslivet, men också från enskilda personer. Man kan dessutom bli Europavän, vilket innebär att man ingår i ett nätverk av människor som är intresserade av att veta mer om EG, att få information från stiftelsen eller som bara vill

stödja oss. Europavännerna betalar en avgift på 90 kr per år, vilket ungefär motsvarar kostnaderna för stiftelsens utskick.

Vi har i stiftelsen alldeles för litet pengar, Gudrun Schyman. Det kan jag försäkra. Alla bidrag välkomnas tacksamt.

Jag tror att det dessutom är viktigt att vi på ja-sidan attraherar mer pengar av den enkla anledningen att vi har en dubbel uppgift. Vi måste anstränga oss mer för att skaffa oss mer resurser. Det beror på att vi, som jag sade, har två uppgifter medan ni på nej-sidan har begränsat er till en enda uppgift, nämligen att säga nej, nej och åter nej. Vi på ja-sidan tillhör däremot den part i debatten som har fått oss uppgiften förelagd att förutom att redogöra för vårt ja-ställningstagande dessutom informera. Vi måste för det första förklara vad EG, Europeiska unionen och Europatanken är, och för det andra sedan resonera och övertyga människor om att Sverige bör gå med i den europeiska unionen. Väljarna anser tydligen att det är vi på ja-sidan som så att säga har bevisbördan för att medlemskapet är bra. Vi har alltså en dubbel uppgift och har med stort allvar följt den uppmaningen. Vi försöker därför attrahera så mycket resurser som möjligt.

Jag kanske kan återkomma senare till Gudrun Schymans tal om propagandasor, som hon också tar upp i sin interpellation. Men jag tror att jag väntar litet med det.

Anf. 4 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Eftersom jag har framställt en interpellation som berör den här interpellationsdebatten, tycker jag att det är lika bra att här framföra det som jag vill säga.

Det är så uppenbart att det är av största betydelse att ett objektivt material framställs, där för- och nackdelar med ett medlemskap blir tydliga. Av särskild betydelse blir det att informera och redovisa reella konkreta ekonomiska för- resp. nackdelar med EG-medlemskap, med medlemskap i Europaunionen resp. endast ett EES-avtal eller, om EES-avtalet inte skulle bli fastställt, vad ett handelsavtal kan innebära och i vilken utsträckning det kan utvidgas och förbättras.

I min interpellation angav jag att informationsarbetet börjat med en stor ekonomisk dominans för ja-sidan. Det är ju inget tvivel om att ja-sidans resurser är överväldigande. Om det är svårare att argumentera för den ena eller den andra linjen, kan inte någon opartisk instans ta ställning till. Det går säkert att framföra skäl för att det är minst lika svårt att verka för nej-sidan som för ja-sidan.

Det är inte så märkligt att det nu finns kritiska röster för att nej- och ja-sidan har fått ett bidrag på enbart 150 000 kr. För ja-sidan betyder detta låga anslag mycket litet, eller kanske ingenting, eftersom man har mycket stora resurser att ösa ur och mer är att vänta. Om bidragen även i fortsättningen blir så låga, blir obalansen än mer uppenbar under folkomröstningskampanjen.

I min interpellation poängterade jag vikten av att de två alternativen blir väl belysta och att saklig information ges. Nej-sidan har betraktat UD:s informationsskrift om EG som en partsinlaga.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 5 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag hemställer att Hans Göran Franck tar debatten om den andra interpellationen när den skall debatteras, eftersom vi ändå får ytterligare en debatt.

Anf. 6 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Gudrun Schyman har ställt ett antal frågor som rör informationsverksamheten. Hon utgick från att jag inte skulle bli överraskad av hennes synpunkter. På den punkten har Gudrun Schyman alldeles rätt. Jag har hört dem om och om igen. Jag kan inte finna att det finns den minsta möjlighet att tillgodose Gudrun Schymans synpunkter, vad man än gör på detta område. Jag har mina misstankar varför.

Låt mig göra några kommentarer till de punkter som Gudrun Schyman tog upp.

Gudrun Schyman sade att den information som utgår från Sekretariatet för Europainformation speglar regeringens syn. Så är det inte. Detta sekretariat är upprättat för att förmedla en allmän information, faktainformation, om EES, EG och EU. Det är helt fristående från den politiska ledningen när det gäller informationsmaterialets utformning. Syftet är att materialet först och främst skall belysa några grundläggande förhållanden om EG men också att sekretariatet skall stimulera mer till att hämta ökad information om EG. Det är därför som den faktabroschyr som gick ut till hushållen, jag tror att det var 4,5 miljoner exemplar, innehåller inte bara en grundläggande redovisning av vad EG, EES och EU står för, utan också anvisar vägar för att hämta ytterligare information på olika håll, genom att man vänder sig till studieförbunden, till intresseorganisationerna, till Ja till EG och till Nej till EG, m.m.

Gudrun Schyman säger att den här informationen har mött massiv kritik. Det är inte den bild som jag har. Men vi lever uppenbarligen i två världar. Jag är faktiskt också ganska ofta ute, inte minst i skolor. När jag gör besök på olika håll i landet, brukar jag alltid sträva efter att inkludera åtminstone ett besök i någon skola. Kanske möter jag då 500 eller 1 000 studenter i en aula.

Mitt bestämda intryck är – oaktat att Nej till EG i cirkulärartiklar har riktat kritik mot den här broschyren, och något annat hade jag inte väntat – att den här broschyren har mötts av helt övervägande positiv kritik och att den av många har tjänat just som inspiration till att hämta ytterligare information, som kan hämtas på väldigt många håll och som jag menar att vi på allt sätt bör stimulera.

Sedan säger Gudrun Schyman att regeringens uppgift är att råda bot på obalanser i opinionsbildningen. Där har vi, Gudrun Schyman, helt olika uppfattningar. En sådan utgångspunkt innebär att om det skulle finnas en minoritetsuppfattning i den frågan, säg en mycket stark uppslutning kring t.ex. de åsikter som Gudrun Schyman och hennes parti har stått för genom åren, skulle det vara regeringens uppgift att balansera den informationen. Säg att Gudrun Schyman företräder åsikter för 5 % av landets medborgare. Skall regeringen då balansera detta genom att gå in med 95 % mer informationsinsatser? Jag menar att det i ett demokratiskt samhälle måste råda yttrandefrihet och frihet för alla grupper att komma till tals.

En annan sak är, och det för mig över till den tredje frågan, att när man sedan kommer till en folkomröstning, kan det finnas goda skäl att avsätta särskilda medel för en kampanj kring dessa frågor. Då tycker jag personligen också, men här vill jag inte föregripa riksdagens ställningstagande, att det är naturligt att ja- och nej-sidan får lika mycket pengar. Det här är ett ställningstagande som riksdagen har att göra när det blir dags att fastställa tiden för folkomröstningen. Det menar jag bör bli i slutet av förhandlingarna, när vi kan se vilken den lämpliga tidpunkten är. Jag utgår från att riksdagen i det sammanhanget kommer att lägga fast tidpunkten för förhandlingarna och också formerna för informations- och kampanjverksamheten kring det hela och därmed också ta ställning till frågan när pengar skall ställas till förfogande för det ändamålet.

Anf. 7 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Skall jag uppfatta den sista upplysningen som att nästa års budget, de 50 miljoner kronor som är avsatta, kommer att gå bara till kampanjorganisationer under förutsättning att riksdagen också har tagit ställning till tidpunkten för folkomröstningen? I så fall vill jag säga att utrikesutskottet, när man har behandlat detta, har sagt att det skall gå till en allsidig information. Då har man också menat kampanjorganisationer. Då får vi i så fall ta upp en ny debatt om detta.

När jag säger att det är regeringens ansvar att balansera utbudet av information, gör jag det utifrån att vi faktiskt skall ha en folkomröstning och utifrån att det här inte är vilken politisk fråga som helst utan en av de största politiska frågorna under hela efterkrigstiden.

Vi skall gå ut i en folkomröstning som – det utgår jag från och det hoppas jag verkligen – kommer att vara skild från valet till riksdagen osv. Dessutom finns det ju så olika olika uppfattningar i många olika partier.

I denna fråga företräder jag inte en minoritet, snarare tvärtom. Just nu är ju opinionsläget i Sverige sådant att det är jag som företräder en majoritet. Det är denna majoritet plus de som anser att de behöver mer information för att kunna sätta sig in i det här som för fram just den kritik som föranleder mig att tjata om den här frågan. Jag gör det alltså inte därför att det är min ambition att trötta ut Ulf Dinkelspiel. Så är det faktiskt inte. Jag blir besviken när Ulf Dinkelspiel säger att det aldrig kommer att gå att göra mig nöjd i detta avseende. Jag tror visst att det går.

Men ni gör ett stort fatalt misstag när ni inte tar allvarligt på den kritik som finns och på den här obalansen. Inom lärarkåren har man väl ingen anledning att vara oroad och att framföra kritik, om man inte verkligen tycker som man gör. Det är inte ett uttryck för höger- eller vänsterskalan utan för ett problem som man har i undervisningen.

Att nonchalera den här obalansen och den kritik som människor för fram och att inte lyfta fram den politiska sidan av frågekomplexet beträffande medlemskapet i den europeiska unionen kommer att slå tillbaka mot regeringen själv. Vi kan komma i precis samma situation som den som gällde vid den första folkomröstningen i Danmark. Många människor kände då att hela etablissemanget var för en sak och att de blev totalt överkörda. Männi-

skor menade: Vi får inte reda på vad det handlar om. Det här vill vi inte vara med om.

Jag önskar att vi går till en folkomröstning där så många människor som möjligt kan grunda sitt beslut i frågan på så väl underbyggd information som möjligt – dvs. att så många sidor som möjligt har blivit belysta och att kunskapen och medvetenheten finns om att detta är ett politiskt projekt, att det handlar om politiska värderingar.

Anf. 8 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det är bra att Ulf Dinkelspiel säger att de båda sidorna, när kampanjen väl kommer i gång, skall få lika mycket pengar. Men det kan också vara en negativ faktor, för om man ger väldigt litet pengar till ja- och nej-sidan – exempelvis bara ett par 100 000 kr, men precis lika mycket till båda – kommer ja-sidan helt klart att kunna ha mycket större resurser. Ja-sidan kommer ju att få pengar från mycket penningstarka organisationer inom näringslivet och andra organisationer. Vi vet ju på ett ungefär hur uppställningen ser ut i dag.

Därför är det mycket angeläget att statsrådet på den punkten kompletterar svaret med ett besked om att det verkligen blir ordentligt tilltagna resurser, så att det kan bli någorlunda balans här.

Det statsrådet säger är helt riktigt, nämligen att ingen kan förhindra att en facklig organisation eller en branschorganisation inom näringslivet har vissa åsikter. Där kan man inte ingripa. Men man kan förändra och förbättra det hela genom att verka för att bidragen till ja- och nej-sidan blir rikligt tilltagna.

Vad jag nu är ute efter är ett förslag i nämnda riktning. Sedan är det ju riksdagen som beslutar.

I den andra frågan vill jag också säga några ord. Andre vice talmannen avbröt mig tidigare. Men det jag tänkte säga var just det som statsrådet har yttrat sig om. Det gäller då UD:s broschyr. Jag har här en artikel med intervjuer från Skånska Dagbladet. Artikelnen är ytterligt kritisk.

Jag har inte gått igenom hela materialet om den kritik som har framförts. Men finns det inte, statsrådet, anledning att noga granska det här för att se om kritiken mot broschyren är berättigad? Det är ju angeläget att materialet i fortsättningen är så sakligt och objektivt som det någonsin är möjligt. Det vore väldigt olyckligt om vi fick en sned diskussion om att materialet inte skulle vara korrekt. Det kan inte vara särskilt svårt att göra en granskning på det viset att vi får en diskussion i sak och inte en diskussion om att det skulle göras propaganda i lager för den ena sidan.

Anf. 9 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Gudrun Schyman beklagar sig i sin interpellation och också i diskussionen här med Ulf Dinkelspiel över vad hon kallar för propaganda-resor till Bryssel som ja-sidan ordnar. Men jag tror att Gudrun Schyman inte riktigt vet vad hon talar om.

De här resorna brukar sluta med besök hos den svenska EG-delegationen med en föredragning av det aktuella läget. Vidare brukar de börja med ett

besök i ett tidigare koncentrationsläger för att påminna om andra världskriget som roten till EG:s tillblivelse och till Europatanken.

Det är litet svårt att acceptera påståenden om att de här resorna skulle vara propagandasor med tanke på hur de börjar och slutar, som jag nämnt. Man reser inte till koncentrationsläger om man ägnar sig åt propagandaverksamhet. Jag tycker att det är viktigt att känna till följande slagord: Aldrig mera krig. Det är den viktigaste drivkraften nu, och var även då, för Europatanken och Europaintegrationen.

Jag är övertygad om att det är på det viset att det faktum att ja-sidan attraherar större resurser än nej-sidan – för att tala i kampanjtermer – beror på att ja-sidan faktiskt står för en bättre sak än nej-sidan.

Vad är det som Gudrun Schyman begär ytterligare pengar för? Låt mig citera litet ur skrifter från Nej till EG och Kritiska Europafakta: "Den (EU) är bara ett nygammalt nazistiskt försök att skapa en Grossmacht (sic) i ståtlig kamp mot den resterande världen."

Det är Torbjörn Säfve som skriver det.

Mikael Nyberg skriver i Direktörernas Europa, en bok utgiven av Nej till EG: "Tyskland har börjat importera slavar till sina industrier."

Vidare skriver samme man: "Det är lönsamt att göra arbetare till invalider. Efter den kalkylen inrättas det nya EG-Europa."

Då frågar man sig: Vilka ytterligare lögner är det som, enligt Gudrun Schyman och Nej till EG, förkvävs i brist på pengar?

Anf. 10 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Först några kommentarer till det som Hans Göran Franck tog upp. Till att börja med gäller det broschyren – sakfel o.d.

Jag delar naturligtvis uppfattningen att eventuella sakfel bör granskas och att man kritiskt bör belysa detta.

Jag kan försäkra att det sekretariat som upprättats bara har en ambition – jag har sett den gång på gång – nämligen strävan att så långt det någonsin är möjligt komma med objektiv, allsidig information på det här området. Dagligen och stundligen svaras det på olika frågor i de informationsslussar som har upprättats. Dessutom upprättas informationsbanker. Strävan är hela tiden att korrigera det hela för att verkligen få en rättvisande information. Man går mycket systematiskt till väga.

När broschyren utarbetades – för att ta ett exempel – gjorde man, har det sagts mig, väldigt många versioner. Man gick ut till en mängd olika människor och prövade delar. Man gick runt bland en mängd tjänstemän, både här hemma och i Brysseldelegationen men också på andra håll, för att kontrollera de olika sakuppgifterna. Också på olika andra sätt har broschyren testats för att den skall innehålla så saklig och allsidig information som möjligt. Men med tanke på att det är fråga om mycket material kommer man självfallet, om informationen på något sätt skulle vara missvisande, i faktablad o.d. som går ut, att korrigera uppgifter om så skulle behövas. Det finns ingen prestige i detta.

Den andra punkten gällde kampanjmedel. Där tog Hans Göran Franck upp de belopp som har lämnats av Fälldindelegationen, 150 000 kr, och undrade om det är motsvarande belopp som skall utgå under kampanjskedet.

Enligt min mening är det inte det. Enligt min mening bör det röra sig om betydligt större belopp, lika fördelade på ja- och nejsidan.

Jag vill inte föregripa regeringens och riksdagens ställningstagande när den tidpunkten kommer, men jag delar uppfattningen att om det skulle röra sig om belopp i den nämnda storleksordningen, skulle det inte räcka långt för en kampanjverksamhet kring de här frågorna. Till den frågan får regeringen anledning att återkomma när förhandlingarna närmar sig sitt slut.

Gudrun Schyman! Jag skall överraska Gudrun Schyman. Jag delar hennes uppfattning i den slutliga delen av hennes inlägg, nämligen att vi skall söka få fram så mycket och så bra material som möjligt om EG. Detta är viktigt med tanke på folkomröstningen.

Jag tror ingen kan tvivla på min och regeringens ambition i det här avseendet. Redan nu, 12–18 månader före folkomröstningen, om allt går enligt tidtabell, har vi gått ut med en broschyr till alla hushåll, inte bara för att ge grundläggande information, som jag sade, utan för att inspirera alla att hämta mer information kring de här frågorna från alla håll.

Vi har upprättat telefonslussar som får hundratals samtal per dag. Där bygger man nu systematiskt upp en fråge- och svarsbank. Vi har upprättat informationsbanker till vilka folkbiblioteken i alla kommuner kommer att vara anslutna. Där skall alla svenska medborgare kunna gå in och hämta information. Man skall kunna gå in på biblioteket och ställa vilken fråga som helst. I den mån man inte kan få fram informationen direkt är ambitionen att få fram materialet inom 24 timmar. Jag vill inte säga att detta fungerar i alla delar ännu. Det tar tid att bygga upp en sådan här sak.

Men det kommer att gå ut information på många andra sätt. Sekretariatet har börjat ge ut faktablad kring olika frågor. De kommer att successivt bygga ut inför folkomröstningen: Förhandlingarna om svenskt medlemskap i EG, Fri rörlighet för personer inom EES. Meningen är att successivt bygga ut den här verksamheten. Som komplement till detta har den s.k. Fälldindelegationen fått medel till sitt förfogande för att stimulera andra, i första hand studieförbunden, att bedriva verksamhet på det här området.

Till den informationen, som naturligtvis bara är en bråkdel av all information skall läggas all den information som kommer från intresseorganisationerna, som förmedlas i samhällsundervisningen i skolorna, som kommer ut genom medierna på olika sätt, i debatter i olika sammanhang, som förmedlas av ja- och nej-organisationerna, och i alla de debatter där ja- och nej-sidan vanligtvis är företrädna av en eller två personer från vardera sidan.

Jag vill säga detta i dag, som svar på Gudrun Schymans kommentar i den här delen, och upprepa det jag har sagt tidigare, att jag har ambitionen att när dagen för folkomröstningen kommer skall inte varje svensk säga: Jag vet tillräckligt för att kunna ta ställning. Man känner alltid en osäkerhet inför så här svåra ställningstaganden. Men varje svensk medborgare skall kunna säga: Jag har beretts tillfälle att sätta mig in i de här frågorna. Det är min ambition.

Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Vi är eniga om den ambitionen. Eftersom vi är det utgår jag ifrån att de brister som nu finns och som hittills har funnits kommer att rättas

till. Då tycker jag också att statsrådet skulle vara mer positivt inställd till de påpekanden om brister som görs.

Jag skall ta den broschyr som jag nämnde som exempel. Där står det att EU är en union mellan självständiga stater. Enligt Maastrichtavtalet innebär den här unionen att grunderna läggs för en federativ statsbildning, där de enskilda länderna faktiskt förvandlas till delstater. Det står inte i informationsbroschyren.

När grundlagsutredningen lade fram sitt betänkande för inte så länge sedan och pekade på att EG:s lagar och beslut har företräde framför nationella lagar, även våra grundlagar, och ville införa den s.k. lägga-sig-platt-paragrafen som sade att EG-rätt står över svensk rätt, t.o.m. grundlag, blev det mycket tydligt, och det blev en debatt i massmedierna. Det här var väl information som kunde ha stått i broschyren? Informationen om att det är på detta sätt har ju varit tillgänglig ganska länge. Det är ett exempel.

Ett annat exempel är att det finns direkta sakfel i broschyren. Jag tog upp en del av dem i interpellationen. Det är synen på regionalpolitiken, som man säger inte berörs. Ändå innebär EES-avtalet att Romfördragets regler om statsstöd förs över. Vi får se hur det går i förhandlingarna, vilken form av regionalpolitik som vi kan ha kvar.

När det gäller alkohol säger man på ett ställe i broschyren att EG-domstolen vid ett EES-avtal kan upphäva det svenska alkoholmonopolet. På ett annat ställe säger man att frågan inte berörs alls.

Det finns en del sådana här sakfel som t.o.m. jurister har noterat. Jag tänker på dem som finns i Umeå, Centrum för EG-rätt. De säger så här: Det finns fog för kritik mot att viss information inte finns med. Jag menar att det är ett uttryck just för den icke-problematiserande bilden, t.ex. att ledamöterna vid kommissionen inte får yppa något till sina hemländers regeringar och att röstantalet i ministerrådet skiftar beroende på landets storlek. Man talar heller inte om att modellen för kollektivavtal är osäker för framtiden. Det finns inga garantier för att regionalpolitiken får finnas kvar på det sätt som Sverige vill ha den. Offentlighetsprincipen är hotad.

Det finns en mängd sådana här påpekanden om brister i broschyren. Jag tycker att man skall ta det till sig och beklaga det.

Men det finns en linje i de här bristerna, nämligen att man undanhåller sådan information som är kritisk eller som kan ge människor aningar om att det inte bara är frid och fröjd med detta. Det är när det blir en genomgående tendens som informationen från regeringen trillar över till den ena sidans förmån.

Anf. 12 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! För det första är det inte min sak att på varje enskild punkt kommentera allt det material som kommer från Sekretariatet för Europainformation. Det är självständigt och utformar självständigt sitt material.

Får jag bara ta ett exempel. Gudrun Schyman säger att medlemmarna i unionen kommer att bli delstater. Det kan vara så om 50–100 år. Jag tror det inte. Men det vore en värdering. Tror Gudrun Schyman, tror någon i denna kammare, att Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Italien, Danmark skulle acceptera det och i dag säga: Ja, vår tanke är att skapa en union där vi blir

delstater. Jag tror det inte. Det får vi veta om 50 år. Men det är verkligen värderingar som speglas i ett uttalande av den arten.

För det andra var jag för någon månad sedan på värnpliktskongressen i Eskilstuna. Där var det någon som sade att Birger Schlaug säger – han tillhör också Nej till EG-rörelsen, som Gudrun Schyman – att broschyren gynnar ja-sidan. Jag svarade då att broschyren fyller mycket högt ställda anspråk på objektivitet. Den har utarbetats i flera versioner. Den har granskats på många olika håll. Den har gått ut i Sifoundersökning eller motsvarande, där man bad ett antal slumpvist utvalda människor att ge sina synpunkter för att man skulle kunna fila av den om den slog över i det ena eller andra avseendet. Den har testats i läsbarhetshänseende för att ligga på rätt nivå. Den har granskats av experter. Den fyller mycket högt ställda anspråk på objektivitet och allsidighet.

När allt detta är sagt, och det sade jag i mitt interpellationssvar, tror jag att det är riktigt att den här broschyren gynnar ja-sidan. Den innehåller nämligen fakta.

Sedan säger Gudrun Schyman att jag inte skulle ta till mig synpunkter på sakfrågorna. Jag söker lyssna till alla uppslag som gäller information och så långt det är möjligt, om jag tycker att de är berättigade, föra dem vidare.

Sekretariatet för Europainformation har – jag upprepar det – ambitionen att på många olika sätt, på många olika vägar och genom olika medier gå ut med allt slags information för att nå bredd och allsidighet. Sedan är det en annan sak att jag aldrig, tror jag, lyckas göra Gudrun Schyman nöjd, därför att vi har olika syn på saken.

Jag såg en bild av Ströyer i Dagens Nyheter för någon tid sedan. Det var en person som stod med en informationsbroschyr om nej till EG. Det stod: Nej, nej, nej till EG. Och i pratbubblan stod det: Så här ska en saklig och objektiv informationsbroschyr se ut.

Med sådan information skulle jag kanske göra Gudrun Schyman nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1992/93:96 om konsekvensutredningar om alternativ till EG-medlemskap m.m.

Anf. 13 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Hans Göran Franck har i en interpellation ställt följande frågor till mig angående bl.a. konsekvensutredningarna av olika former för deltagande i den västeuropeiska integrationen:

1. Kommer både ja- och nej-sidan att kunna påverka direktiven till konsekvensanalyserna och sammansättningen av den aviserade parlamentariska referensgruppen?

2. Har Sverige god beredskap för icke-medlemskap i Europaunionen, eller behövs ytterligare utredning därom?

3. Strävar Sverige efter några uttryckliga undantag från Maastrichtavtalet efter dansk förebild?

4. På vilket sätt kan likvärdiga möjligheter i övrigt skapas för ja- och nej-sidan i folkomröstningen?

Jag vill understryka följande:

- Det förberedelse- och analysarbete som sedan länge pågått inom regeringskansliet och på myndigheterna är mycket omfattande och ambitiöst. Sverige går in i förhandlingarna väl förberett.

- Vi för dessutom en öppen och kontinuerlig dialog med såväl riksdagens alla partier som skilda intresseorganisationer.

Förutom de förberedelser som redan genomförts de senaste åren, har regeringen beslutat tillsätta fem konsekvensutredningar. Dessa avser att belysa konsekvenserna av olika former för deltagande i den västeuropeiska integrationen – således även konsekvenserna av att stå utanför. Utredningarna omfattar:

- Samhällsekonomin
- Miljön
- Utrikes- och säkerhetspolitiken
- Den sociala välfärden och jämställdheten mellan kvinnor och män
- Överlåtelse av beslutsbefogenheter och tillämpning av den s.k. närhetsprincipen.

Beträffande Hans Göran Francks första fråga beslutade regeringen om direktiven till utredningarna efter sedvanlig beredning inom regeringskansliet. Några företrädare för ja- eller nej-sidan deltog inte i utformningen av direktiven. I de olika utredningarna ingår experter från olika områden.

Den parlamentariska referensgruppen har representanter för riksdagens alla partier.

Hans Göran Francks andra fråga berör Sveriges beredskap för icke-medlemskap i Europeiska unionen. Regeringens och riksdagens ambition är att Sverige fullt ut skall kunna delta i samarbetet inom en europeisk union. Vår beredskap skall i första hand vara god för ett inträde i denna. Genom EES-förhandlingarna och integrationsarbetet inom regeringskansliet är vi redan väl förberedda för EES-avtalet, vilket är alternativet till ett medlemskap.

Hans Göran Franck frågar mig vidare om Sverige strävar efter några undantag från Maastrichtfördraget efter dansk förebild. Svaret på den frågan är nej, vilket jag tidigare angivit i denna kammare. Vi söker svenska lösningar på svenska problem.

Varje land förhandlar utifrån sina egna förutsättningar. De svenska kraven har jag tidigare redogjort för. De kom också till uttryck i mitt inledningsanförande den 1 februari i Bryssel. Det är efter dessa riktlinjer som vårt förhandlingsarbete fortskrider.

Hans Göran Francks sista fråga gäller likvärdiga möjligheter för nej- resp. ja-sidan att informera inför folkomröstningen. Riksdagen har beslutat att medel från den s.k. Fälldindelegationen skall utgå till allsidig information under detta budgetår. Först nästa budgetår kommer, som jag sade tidigare i mitt svar, kampanjorganisationerna att kunna få medel. Jag anser att lika stora bidrag för de båda sidorna då är den naturliga utgångspunkten.

Anf. 14 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Dinkelspiel för svaret. På min första fråga svarar statsrådet att inga företrädare för ja- eller nej-sidan deltog i ut-

formningen av direktiven. Det är väl en sanning med en viss modifikation. Ja-anhängare var naturligtvis med och utformade direktiven, bl.a. statsrådet Dinkelspiel själv och hans medarbetare, som jag utgår från är förespråkare för ja-sidan. Poängen är att nej-sidan inte var med.

Beträffande urvalet av utredare svarar statsrådet att experter ingår. Men urvalet har inte skett på ett sådant sätt att man kan säga att båda sidor är företrädare eller är anlitade som experter. De allra flesta av dessa experter – kanske alla, jag vet inte säkert – har i olika sammanhang förklarat sig vara ja-anhängare. Felet är inte att ja-anhängare finns med som experter, men det hade varit bättre för trovärdigheten och balansen om även experter med en negativ och kritisk inställning i högre grad hade varit med.

Enligt kommittédirektiven till analysgruppen skall konsekvenserna av medlemskap såväl som av icke-medlemskap belysas. Däremot kan i varje fall inte ur direktiven utläsas att kommittéerna skall ha till uppgift att utforma något slags handlingsplan för vare sig det ena eller det andra alternativet. Det tycker jag är en brist. Jag tycker att statsrådet borde förtydliga sig på den punkten, om det trots allt skulle vara möjligt för experterna att gå in på de frågor om handlingsplan som jag har berört.

Statsrådet säger att Sverige fullt ut skall delta i en europeisk union. Den unionen finns inte ännu. Om det skall vara så reservationslöst, hur skall då de svenska kraven kunna beaktas och förhandlas om? Jag undrar: Vad är det egentligen i de danska undantagen som statsrådet anser skulle vara oförenligt med en svensk modell?

Det rör sig för det första om försvars- och säkerhetspolitiken, att man inte skall delta i militära enheter eller gemensamma militära aktioner. För det andra gäller det att man inte skall vara med i samarbetet om en myntunion, en gemensam centralbank och en gemensam valuta. För det tredje gäller det undantag för unionsmedborgarskapet. Slutligen gäller det för det fjärde det rättspolitiska samarbetet, bl.a. polissamarbetet.

Flertalet av dessa krav återfinns i socialdemokratiska motioner. Därför finns det anledning för statsrådet Dinkelspiel att också på den här punkten förtydliga sig.

Jag har i tidigare inlägg berört frågan om informationsarbetet. Jag vill på den punkten bara konkludera följande: I tidigare folkomröstningar i Sverige, som inte varit särskilt talrika, exempelvis i folkomröstningen om högertrafiken, har betydande resurser ställts till de olika sidornas förfogande.

Därför måste anslaget ligga på en motsvarande nivå, även med beaktande av den förändring som skett i penningvärdet.

Anf. 15 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Hans Göran Franck har i sin interpellation en viktig synpunkt som jag något vill utveckla.

Det är mycket viktigt att man i konsekvensutredningarna är noga med att ställa alternativen mot varandra på ett korrekt sätt. Det felaktiga sättet är det vanligaste, nämligen att man jämför Sveriges situation i dag, när vi år 1993 står utanför, med den framtida tidpunkt när vi är medlemmar år 2000 eller år 2010.

Den korrekta jämförelsen är naturligtvis en annan. Det skall jag egentli-

gen inte säga, eftersom den inte är den naturliga för de flesta människor. Man måste på något sätt fundera igenom detta. Jämförelsen bör i stället göras mellan Sverige såsom medlem, låt oss säga år 2010, och som utanförstående år 2010. Det är Sveriges situation vid två framtida tidpunkter som skall jämföras med varandra. Då för man in momentet att framtiden i båda fallen innebär förändringar, vare sig vi är med eller inte är med. Frågan är hur vi i Sverige klarar dessa förändringar på bästa möjliga sätt. Enligt min mening är det mer otrygga alternativet att vi står utanför.

Detta var den ena synpunkten. Den andra är att det är viktigt att man i dessa konsekvensutredningar inte blir alltför statisk och tittar alltför mycket på exakt hur det är skrivet i olika avseenden. Det kanske man skall göra. Men man får då också föra in andra moment, först och främst vad målet är för integrationsarbetet, nämligen Europatanken.

Vi vet en sak om framtiden, och det är att den inte blir precis som vi tror att den blir. Det är därför mycket viktigt att introducera ett resonemang om den federativa tanken, vilket togs upp här, och vilka spänningar som finns mellan dem som vill gå långt och dem som inte vill gå så långt.

För närvarande är federalisterna på reträtt. Det kan jag inte minst se inom den liberala rörelsen genom de ibland något rasande angrepp på Maastricht-avtalet som t.ex. kom från liberaler i Nederländerna och Belgien som vill gå mycket längre. Det förs en säkerhetspolitisk debatt mellan atlantister, dvs. de som vill ha med NATO, och dem som vill att Europa skall klara sig själv. Man kan också märka detta i hur man ser på integrationen av Östeuropa.

Dessa tankar kommer och går och har varierande styrka. Det är mycket viktigt att de förs in i resonemanget så att man inte blir alltför statisk. I detta sammanhang måste man också resonera om hur Sverige klarar sig om vi är utanför resp. om vi är med.

Vad händer om vi står utanför, och de andra länderna blir mer eller mindre federativa? Vad händer om det säkerhetspolitiska samarbetet kommer att inkludera Öst- och Centraleuropa och vi står utanför, jämfört om vi är med? Och framför allt, eftersom jag är ekonom: Vilka blir de ekonomiska konsekvenserna av att vi skulle stå utanför en grupp av länder vilkas ekonomiska utveckling är stark och stabil? Vilka möjligheter har vi då att försvara våra välfärdssystem, våra skattebaser och den personliga inkomstutvecklingen?

Jag har alltså två synpunkter. Den ena är att jämförelserna måste göras på ett korrekt sätt. Den andra är att man måste introducera dessa resonemang för att fånga upp det dynamiska element som finns i Europatanken.

Anf. 16 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag vill instämma i de kritiska synpunkter som Hans Göran Franck framförde vad gäller sammansättningen av de utredningar som skall titta på konsekvenserna. Såvitt jag kan se finns det inte med några personer i dessa konsekvensutredningar som har en kritisk inställning till EG eller som har uttalat sig för ett nej till medlemskap.

Det finns experter inom samhällsekonomi, utrikes- och säkerhetspolitik, välfärdfrågor och demokratifrågor som har hög kompetens, men som av olika skäl har kommit fram till att de inte är för ett medlemskap, eller att de åtminstone är mycket kritiska. Det har av väldigt många uppfattats att

regeringen helt enkelt har gjort ett urval i stället för att vända sig till de politiska partierna och få synpunkter och eventuellt få med representanter.

Nu definieras de personer som man har valt ut som experter, trots att många har en mycket klar och tydlig politisk tillhörighet. Detta har uppfattats som ett slags partsagerande. Det har varit uppe till debatt i offentligheten. Jag skulle av Ulf Dinkelspiel vilja veta om man har bemödat sig om att få med kompetens som är kritiskt inställd för att få en bättre och mer balanserad konsekvensanalys gjord. Eller har man medvetet valt ut personer som man vet är för detta projekt? Varför gör man i så fall på detta sätt?

Enligt min uppfattning undergräver detta förtroendet för att regeringen är neutral i detta fall. Det kan man i och för sig inte vara. Men när regeringen tillsätter dessa konsekvensutredningar kunde den åtminstone anstränga sig att få en mer allsidig belysning. Det är nödvändigt och viktigt för att dessa utredningar, precis som Hans Göran Franck sade, skall ha möjlighet att gå längre och kunna diskutera alternativen.

Det finns kompetenta och seriösa ekonomer som på ett fruktbart sätt diskuterar alternativen till ett medlemskap, och även alternativen till ett EES-avtal. Ulf Dinkelspiel säger att det är för ett inträde som man har beredskap, och blir det inte detta är EES-avtalet alternativet.

Det finns ju en tredje möjlighet, nämligen att EES-avtalet aldrig kommer till stånd. Vi ser redan nu hur det på olika sätt har skjutits i sank eller fördröjts, t.ex. genom folkomröstningen i Schweiz och nu senast genom Spaniens agerande. Det är inte en omöjlighet att detta av olika skäl kommer att stranda eller att man kommer att uppfatta det som att det inte är lönt att driva det vidare.

Man måste ha alla dessa alternativ klart för sig. Detta är den andra stora bristen i regeringens agerande. Man saknar beredskap för ett nej i folkomröstningen, vilket gör att man inte framställer alternativen på ett rimligt sätt. Det gör att själva folkomröstningen i sig för många människor verkar mycket märklig. Varför skall vi gå ut och folkomrösta om det bara finns ett enda alternativ, en enda väg? Det är väldigt många som ställer sig den frågan.

Enligt regeringen finns det tydligen bara en enda väg. Allt annat är dömt att misslyckas och kommer att förpassa Sverige i någon form av avgrund och ekonomisk misär där människorna skall framhärda sitt fortsatta liv i jordkullor. Så ser de mest fasansfulla beskrivningarna ut. Om det vore på det sättet skulle man förstå att en ansvarsfull regering sade: Här finns inga alternativ. Men nu är det inte så.

Om man menar allvar med att gå ut i en folkomröstning, och om man menar allvar med att som regering ta ansvar också för ett nej, måste man rimligen presentera alternativ till sitt ja. Man måste ge en bild av hur det kommer att se ut med handeln, välfärden, ekonomin, det internationella umgänget om det blir ett nej. Vilken form av ekonomisk politik skall vi utarbeta om vi inte skall ha denna knytning till ecun och ingå som ett led i den ekonomiska och monetära unionen? Hur kommer det då att se ut?

Jag tycker att det är regeringens ansvar att spegla dessa olika alternativa utgångar i folkomröstningen. Annars kommer regeringen att stå där vid ett nej. Den får i så fall avgå, såvitt jag förstår. Vem skall då ta över? Det är en

intressant fråga. Det finns ju några politiska partier som har alternativa synsätt och som är beredda att administrera en sådan situation.

Det är ett faktum att regeringen enligt vår regeringsform har att ta ansvar också för ett resultat i en folkomröstning. Om den inte kan göra detta måste den kanske välja sig ett nytt folk. Det tror jag kan bli mycket problematiskt.

Prot. 1992/93:98

23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 17 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag vill först göra några kommentarer till det Hans Göran Franck sade framför allt med avseende på den danska folkomröstningen men också sammansättningen av konsekvensutredningarna.

När det gäller den lösning som framförhandlades i Edinburgh, och som avser Danmark, framgår det mycket klart av de beslut som då fattades att de är avsedda, och det är helt naturligt, att tillgodose de danska intressena. Således gäller de endast Danmark och inte några andra medlemsstater, vare sig nuvarande eller kandidatländer.

Det är också en naturlig utgångspunkt. Danmark söker sina särlösningar, och Sverige söker sina. Det är också ett svar på det Hans Göran Franck sade om anslutningen till Maastrichtfördraget. Han undrade om det innebär att man lägger sig på vissa punkter och accepterar allt. Nej, det är av det skälet som vi har formulerat ett antal svenska förhandlingskrav avseende regionalpolitiken, jordbruket – framför allt Norrlandsjordbruket –, alkoholmonopolen, miljöpolitiken – ingen sänkt standard –, institutionerna och handelspolitiken, för att bara nämna några exempel.

Där efterstavar vi svenska lösningar. Dessa lösningar kommer endast att vara tillämpliga för Sverige. Det ligger också i anslutningsfördragets natur. Vi kommer alltså att söka särlösningar och övergångsarrangemang i olika delar.

En del av det som sägs när det gäller Danmark blir naturligtvis också tillämpligt för svensk del. Det gäller flera av de punkter där man närmast förklarar vad Maastrichtfördraget innebär. Det är klagöranden som naturligtvis också är tillämpliga på andra länder.

Låt mig sedan gå över till konsekvensutredningarna och sammansättningarna och mandaten för dem. Uppdragen till utredningarna är att spegla alternativen. De är mycket öppna och medger helt avsiktligt utredarna en mycket stor frihet. Det finns dessutom en parlamentarisk referensgrupp med företrädare för alla partier i riksdagen knuten till utredningarna. Det innebär att parlamentarikerna på det sättet genom nära kontakter med de olika utredningarna kan ge synpunkter på hur arbetet skall läggas upp, vilka nya infallsvinklar man skall ha och liknande.

I det sammanhanget kommer naturligtvis frågan om hur långt man bör gå i skisseringen av olika alternativ upp. Hans Göran Franck tog upp frågan om handlingsplan. Om man ser till alternativen, t.ex. ett frihandelsavtal eller ett EES-avtal, är det väl naturligt att man i det sammanhanget talar om att det är viktigt att utnyttja det avtalet, att kanske utveckla det och komma på exempel var det möjligen skulle kunna utvecklas. Det tycker jag är naturligt. Gränserna för detta sätts av utredarna själva och av den parlamentariska referensgruppen.

När det gäller representationen i de olika konsekvensutredningarna är

detta urval betingat av en enda önskan, nämligen att få en allsidig redovisning av konsekvenserna av olika alternativ. Jag har inte gjort någon granskning – det vore mig fjärran – av var dessa personer står åsiktsmässigt. Gemensamt för dem är att de har sakkunskap på de områden som är aktuella i sammanhanget. Jag tvivlar inte på att de kommer att bemöda sig om att kritiskt granska argumenten både för och emot ett medlemskap.

Det för mig till den tredje punkten. Det är frågan om belysningen av alternativen. Visst finns det alternativ. Det finns massor av alternativ. Det är enligt min mening sämre alternativ. Men det är just för att belysa detta som utredningarna tillkom. Vi har ingen garanti för att EES-avtalet träder i kraft. Allt talar för att det kommer att träda i kraft under andra halvåret 1993, men jag kan inte ställa ut några garantier för detta. Då finns frihandelsavtalet i botten. Det är en "fall-back". Det är ett alternativ.

Det nordiska samarbetet är ett alternativ, men inte ett fullgott alternativ enligt min mening. De olika alternativen skall granskas av konsekvensutredningarna. Vi har inte satt några gränser för deras uppfinningsrikedom i det här avseendet. Det är analyser som de gör på eget ansvar.

Anf. 18 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! I den här debatten kristalliserar det ut sig att det i grund och botten kan finnas tre alternativ. Jag skulle vilja fråga Ulf Dinkelspiel om det tredje alternativet som vi inte har berört förrän nu. Det är frågan om frihandelsavtal. Vilka förutsättningar anser statsrådet att det finns för att ytterligare förbättra och förstärka det här frihandelsavtalet i händelse av att de andra två alternativen inte skulle vara tillgängliga? Jag tror att det är många som är intresserade av att få ett besked från regeringen om den saken.

När det gäller den andra frågan om detta med den danska särordningen, är de fyra punkter som jag har redogjort för tidigare inte något som egentligen är specifikt danskt. De hör snarare till det som kan ha intresse för olika länder, som statsrådet just sade. Jag menar att dessa punkter, även om de naturligtvis kan ha en något annan utformning, hör till de väsentliga frågor som det finns all anledning för Sverige att agera och verka för. Jag upprepar än en gång att detta återfinns på flera punkter i den socialdemokratiska motionen.

Det gäller just den första punkten om försvars- och säkerhetspolitiken. Där vill vi försäkra oss om att det skall gälla alliansfrihet i fred och neutralitet i krig och att den politiken skall gälla tills vidare.

Jag uppfattar statsrådets svar på frågan om kommittédirektiven som positivt. Det betyder att man kan fördjupa analysen mer än vad som framgår av direktivens formulering. Det tycker jag är bra.

Många av de experter som är anlitade är utmärkta personer. Jag tror också att de har en stor kapacitet. Men det är väldigt viktigt att konsekvensanalyserna uppfattas som trovärdiga. För trovärdighetens skull hade det varit bra om sammansättningen hade varit mer allsidig. Det borde finnas möjligheter att komplettera detta.

Anf. 19 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall fortsätta på den meningen. Jag skulle vilja säga att det bör finnas möjligheter att komplettera sammansättningen i de här referensgrupperna.

Låt mig ställa en direkt fråga. Ulf Dinkelspiel säger att han inte har granskat sammansättningen. Om han nu skulle göra det och kommer fram till det faktum att samtliga personer som ingår i dessa grupper mer eller mindre har uttalat sig för ett medlemskap, kan Ulf Dinkelspiel då ta initiativ till att komplettera grupperna med sakkunskap och experter som även har uttalat sig kritiskt till ett medlemskap och kanske t.o.m. är negativa till ett medlemskap? Det finns ekonomer, experter på miljösidan osv. Det skulle kunna vara en gest som visar att den här regeringen är inställd på att få fram en allsidigt belyst och så neutral konsekvensanalys som möjligt där alla parter har fått komma till tals. Det skulle vara oerhört värdefullt för att öka förtroendet för regeringen i den här frågan.

Jag är medveten om att det finns en parlamentarisk referensgrupp, men med erfarenhet från hur konsekvensanalyser och referensgrupper fungerade under kärnkraftsdiskussionen förskräcker spåren.

Det är inte samma sak att sitta med i en arbetsgrupp i en konsekvensutredning som att sitta i en sådan här referensgrupp. Det är en otrolig skillnad på möjligheter att påverka, få insyn, väcka frågor, ta initiativ osv. Jag tycker att ett positivt svar i denna riktning vore mycket bra.

Det glädjer mig också mycket att Ulf Dinkelspiel talar om att det faktiskt finns alternativ. Jag tror att väldigt många människor i dag upplever den mycket massiva propagandan och sättet att framställa frågan på som att det inte finns några alternativ. Det är så att säga detta eller avgrunden som gäller. Det är mycket bra att vi från riksdagen får ut information om att det naturligtvis finns alternativ till medlemskap. Det finns ett EES-avtal, men det finns också alternativ till EES-avtalet. Dessa alternativ måste belysas ordentligt.

Jag skulle också vilja höra Ulf Dinkelspiel säga att regeringen i god tid före folkomröstningen kommer att ta ansvar för att det noga redogjorts för alla tre alternativ på ett så allsidigt sätt som möjligt.

Anf. 20 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Gudrun Schyman var hygglig nog att erbjuda sig att administrera Sverige om det skulle bli ett nej till EG-medlemskap. Det för mig över till frågan om den rationelle väljaren.

Vi diskuterar i den här kammaren just nu som om den rationelle väljaren sätter sig in i alla dokument och läser dem för att sedan ta ställning. Den rationelle väljaren vänder sig också till sina traditionella ledare, ser vilket ställningstagande de gör och blandar detta med de direkta informationer som kommit via informationsbroschyrer, TV och radio osv. Det är den rationelle väljarens ställningstagande.

Det är bara att konstatera att ja-sidan i stort sett stöds av traditionella ledare inom politik, fackföreningsrörelse, jordbrukets föreningsrörelse eller av opinionsbildare som Marit Paulsen och Maria-Pia Boëthius, vilka svenska folket brukar vända sig till.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Jag kan för mitt liv inte tro att svenska folket skulle lägga sitt eget och landets öden i händerna på nej-företrädare som Gudrun Schyman och Per Gahrton. Det hindrar naturligtvis inte att jag tycker att allt det Ulf Dinkelspiel här har argumenterat för skall göras och göras i ännu större utsträckning av oss som är på ja-sidan resp. nej-sidan. Men jag tror att utgångspunkten är litet felaktig om man tror att det är vettigt för vanliga väljare att av-sätta ett halvår eller ännu mer för att sätta sig in i frågan.

Jag tror också att Gudrun Schyman överskattar nej-sidan när hon säger att hon möter en massiv opinion mot EG-medlemskap när hon är ute. Min övertygelse är att nej-sidan har varit framgångsrik i opinionsbildningen därför att den har ägnat sig åt det som på amerikanska brukar kallas för "negative campaigning", vilket innebär att man kör en kanonad av negativ information utan att lyfta fram det egna alternativet eller vad det är man är för. Min bedömning är att man, om man använder sig av presidentvalskampanjsretorik, kan säga att nej-sidan har toppat för tidigt. En sådan "negative campaigning" håller kanske i sex eller nio månader, men den håller inte i två år. Det är ju ungefär den tid vi har fram till folkomröstningen.

Anf. 21 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag har inte sagt att jag inte har granskat vem som ingår i de olika konsekvensutredningarna, Gudrun Schyman. Det jag sade var att jag inte har frågat dem var de står i EG-frågan – om de är för eller emot ett medlemskap. Det väsentliga i sammanhanget är att det är personer som är väl lämpade för den uppgift de har blivit tilldelade.

Hans Göran Franck sade att många av dessa personer är utmärkta. Jag känner inte alla, och jag har inte utsett alla. Det är i första hand departementscheferna som har valt ut dem. Men jag vågar säga med säkerhet att urvalet har skett med utgångspunkt i att *alla* dessa personer är utmärkta personer. De kommer inte bara att visa sig väl lämpade för uppgiften, utan de kommer också att bemöda sig om att kritiskt granska båda sidor, dvs. både frågan om ett svenskt medlemskap i EG och de alternativ som finns till det. Därför ser jag inget behov av att komplettera sammansättningen i de olika grupperna.

Hans Göran Franck ställde frågan om det går att utveckla frihandelsavtalet. Jag tror att det är möjligt. Det är ju det vi har gjort genom EES-avtalet. I grunden för det avtalet ligger ju frihandelsavtalet, som vi fann vara otillräckligt. Därför byggde vi ut samarbetet på ett antal områden så att det blev ett EES-avtal.

Det finns bestämda gränser för hur långt man kan gå i ett EES-avtal innan man närmar sig en punkt då det om inte annat så av tekniska skäl inte är möjligt att gå längre.

Om EES-avtalet skulle falla vill jag inte utesluta att man kan bygga vidare på frihandelsavtalet. Men det beror på ett politiskt motstånd inom EG om EES-avtalet faller. Det betyder att den övre gränsen har satts av EES-avtalet, och att möjligheterna att utveckla ett frihandelsavtal blir betydligt mer begränsade. Jag tror dessutom att man förlorar mycket i tempo.

Jag vill hålla med Hans Göran Franck om det han säger beträffande de danska lösningarna. En hel del av det som sägs i den del av Edinburghbeslu-

ten som avser Danmark är också tillämpligt på Sverige och andra medlemsländer. Jag kan ge ett av de exempel som Hans Göran Franck gav, nämligen det om unionsmedborgarskapet. Det förklaras i besluten vad det innebär för Danmark, och det är självfallet tillämpligt också för de andra länderna. Det gäller också på en del andra punkter.

När det gäller försvaret är en del tillämpligt. Jag skulle ändå vilja peka på att Danmarks och Sveriges utgångspunkter här är klart olika, och jag tror att det är viktigt att man icke blandar ihop dem. Sverige är militärt alliansfritt. Som jag sade i vårt anförande den 1 februari består den militära alliansfriheten alltså. Danmark är ju medlem av en försvarsallians. Det vore mycket olyckligt om man blandade samman detta. För Sveriges del gäller det att skaffa sig försäkringar som är förenliga med våra intentioner och inte med de danska.

Jag bekräftar gärna att det finns alternativ till EG-medlemskap, och jag brukar också i andra sammanhang utveckla det. Visst finns det alternativ. Jag är den förste att mena att det är viktigt att alternativen belyses ordentligt och, som Carl B Hamilton sade, i ett dynamiskt perspektiv. Det är inte fråga om att jämföra ett Sverige av i dag med ett Sverige som är medlem eller ett Sverige som är utanförstående om 15 år. De riktiga alternativen är Sverige som medlem om 15 år och ett utanförstående Sverige om 15 år.

Ju mer dessa alternativ belyses, desto bättre. Det är så uppenbart att alla alternativen är förenade med både för- och nackdelar. Jag tror inte heller att det gagnar saken att utmåla den ena eller andra lösningen som antingen ett paradiset eller ett helvete. Det finns starka överslag i debatten när det gäller att utmåla verkligheten, både från ja-sidan i bland – det medger jag gärna – men i ännu högre grad från nej-sidan. Jag tror inte att det gagnar saken.

Nej, belys för- och nackdelarna noggrant och ansvarsfullt! Jag välkomnar en breddad och fördjupad debatt. Det gör jag i den fasta övertygelsen att det kommer att visa sig att fördelarna med ett medlemskap mycket klart överväger nackdelarna i den slutliga avvägningen.

När det gäller att administrera alternativen kan jag försäkra att den här regeringen kommer att göra allt den kan för att se till att det görs på bästa sätt om alternativet är ett EES-avtal. Jag är inte säker på att det skulle gälla exempelvis Gudrun Schyman.

Anf. 22 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det finns här i landet en stark oro för att förhandlingarna inte kommer att ge det resultat som man kan förvänta sig. Den opinion som är kritisk mot EG och framför allt mot Europaunionen är ju, som statsrådet vet, mycket stark. Maastrichtavtalet har lett till att inte minst kritiken inom socialdemokratin har vuxit. Jag vill gärna referera till ett anförande av det kritiska slaget som hållits av Hans Gustafsson här i kammaren och som stöds av många socialdemokrater.

Det är verkligen angeläget att den kritik som finns kommer fram. Jag menar att det behövs ett omtänkande från dem som står i ledningen för dagens EG och som står bakom Maastrichtavtalet. En viss revidering från deras sida skulle vara viktigt för möjligheterna att få en mycket bredare uppslutning

kring den europeiska integrationen, som jag och många andra som är kritiska ändå verkligen vill ha.

Till slut vill jag säga att målsättningen för en Europapolitik måste innefatta en global öppenhet mot omvärlden och en verklig kollektiv säkerhet, ett bevarande av vår alliansfria politik samt ett avstående från försvarssamarbete via EEU och WEU. Det gäller också att tillgodose svenska intressen på många andra områden. Det krävs en generös biståndspolitik, en fördjupad demokrati på alla områden där det nu verkligen brister inom EG, starka miljöhänsyn, reell regional balans, aktiv arbetsmarknadspolitik och full sysselsättning, en klar social dimension, jämställdhet mellan män och kvinnor, en generös och solidarisk invandrar- och flyktingpolitik och en humanistisk kulturpolitik. Så vill jag sammanfatta det som jag vill kämpa för i Europasamarbetet.

Anf. 23 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag vill gärna ta fasta på det som förenar oss, och det gäller för mycket i det som Hans Göran Franck nu framhöll om de mål som skall uppställas för EG-samarbetet.

Jag är den förste att hålla med om att det visst finns demokratiska brister i EG-samarbetet, likaväl som det finns demokratiska brister i vårt land. Den växande klyftan mellan väljare och valda är en utmaning som vi i varje läge måste anta och ger oss anledning att fundera över vad som kan göras bättre på detta område, exempelvis i form av ökad öppenhet. Sverige kommer som medlem i EG att driva kravet på ökad öppenhet.

När detta är sagt vill jag också framhålla att styrkan i EG-samarbetet och i EG:s utveckling under snart 40 år – ett samarbete som har breddats till att omfatta fler länder och fler områden och som även har fördjupats – har varit att besluten successivt har fattats i demokratisk ordning. Byggsten har lagts till byggsten, och man har också korrigerat kursen när man har gjort fel. Det ligger i demokratins väsen.

EG-samarbetet har ibland utvecklats efter principen två steg framåt och ett steg tillbaka, men jag menar att det också däri ligger en viss styrka. Man har därigenom korrigerat kursen och undvikit att gå i de fällor som man kanske själv omedvetet har gillrat. Då har man kunnat göra en viss kursomläggning.

Jag tror att detta kommer att gälla också i framtiden. Jag tror att man säkerligen utifrån Maastrichtavtalet, avtalet om den europeiska unionen, inom EG kommer fram till olika uppfattningar om den fortsatta utvecklingen. Framtiden får utvisa hur man genom beslut i demokratisk ordning väljer att forma EG:s framtid.

Slutligen: När vi nu så mycket har diskuterat Europafrågorna vill jag också gärna understryka det som Hans Göran Franck sade, att det EG och det Europa som vi vill skapa är ett starkt men också ett öppet Europa, ett Europa som är generöst mot omvärlden. Ingenting är den här regeringen och jag tror att jag vågar säga den här riksdagen mera främmande än tanken på en "fästning Europa". Ett starkt Europa kan också vara generöst mot omvärlden, och detta skall vi verka för.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 24 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Anita Johansson har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att undanröja de konsekvenser som den snabba och kraftiga neddragningen av statsbidragen får för kommunerna i Stockholmsregionen.

Sten Östlund har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att undanröja de orimligheter som beskrivs i interpellationen och för att öka incitamenten i bidragssystemet så att inte enda möjligheten som kvarstår för Göteborgs kommun är skattehöjningar.

Båda interpellanterna har dessutom frågat mig om jag är beredd att förändra statsbidragssystemet så att de särskilda kostnader som storstäderna/storstadsområdena innebär har beaktas.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Ett viktigt syfte med det nya statsbidragssystemet för kommunerna är att skapa mer likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan kommunerna. Detta sker framför allt genom en mer långtgående inkomstutjämning än vad som fanns i det gamla skatteutjämningssystemet. Dessutom skall, till skillnad mot de oftast prestationsrelaterade specialdestinerade statsbidrag som avvecklades vid införandet av det nya systemet, bidragen utgå oberoende av vilken ambitionsnivå kommunen har att bedriva sin verksamhet. Dessa förändringar leder oundvikligen till omfördelningar. Vissa kommuner vinner och andra förlorar jämfört med vad som gällde tidigare. Eftersom många kommuner i Stockholms län relativt sett har hög egen skattekraft och även hade höga specialdestinerade statsbidrag, blir dessa kommuner förlorare i bemärkelsen att man får mindre i statsbidrag jämfört med förut. För att underlätta omställningen har särskilda övergångsregler beslutats av riksdagen för åren 1993 och 1994.

Ett annat skäl för övergångsreglerna är att det nya systemet innehåller vissa svagheter som behöver ses över. En av dessa är utformningen av det strukturkostnadsindex som används i systemet. Därför har en särskild utredare tillkallats, Strukturkostnadsutredningen, med uppgift att utveckla principerna och metoderna för strukturkostnadsutjämningen mellan kommunerna. I uppdraget ingår att granska de strukturfaktorer som nu används och de alternativa eller kompletterande förslag som lämnades av remissinstanserna. I uppdraget ingår således att granska såväl "klimatfaktorn" som eventuella "storstadsfaktorer". Utredningsarbetet kommer att vara avslutat i juni 1993. Utredarens förslag kommer sedan att remitteras, och avsikten är att regeringen skall lämna förslag till förändringar senast i 1994 års kompletteringsproposition. Förändringarna kan i så fall träda i kraft fr.o.m. år 1995.

Bidragssystemet har vidare kritiserats bl.a. för att det inte omfattar alla kommuner och att det borde finnas starkare incitament för kommunerna att öka det egna skatteunderlaget. Vi arbetar för närvarande med dessa frågor inom Finansdepartementet. Avsikten är att även resultatet av detta utredningsarbete skall remitteras och att regeringen i början av år 1994 skall kunna presentera sina förslag.

I avvaktan på dessa pågående utredningar föreslår regeringen i den kom-

pletteringsproposition som lades på riksdagens bord i går att övergångsreglerna för år 1994 ändras på så sätt att i princip en "frysning" görs av 1993 års bidragsregler. Därigenom förbättras den ekonomiska situationen för t.ex. nästan alla kommuner i Stockholms län. Under år 1994 förbättras dessutom alla kommuners och landstings ekonomiska läge med ca 4 miljarder kronor genom förslaget att inte reglera minskningen av grundavdraget förrän år 1995, under förutsättning att de inte höjer skatten.

Sten Östlunds påstående om det bisarra i att Göteborgs kommuns inkomster minskar när det egna skatteunderlaget ökar är felaktigt. Även om jag vill undvika att gå in i sifferpolemik vad gäller enskilda kommuner måste jag klargöra hur det förhåller sig för Göteborgs kommun. Kommunen har en skattesats på 30:30 kr per skattekrona. Eftersom kommunen är en landstingsfri kommun, dvs. man handhar själv sjukvårdsuppgifter m.m., omfattas kommunen av såväl reglerna för det statliga utjämningsbidraget till kommunerna som skatteutjämningsbidraget till landstingen. Kommunen får statligt utjämningsbidrag för "kommundelen" men har en för hög egen skattekraft för att erhålla skatteutjämningsbidrag för "landstingsdelen". Utjämningsbidraget beräknas för Göteborgs del utifrån en skattesats på 17:39 (inte 18:30 som Sten Östlund anger). Kommunen gör alltså en betydande vinst om det egna skatteunderlaget ökar på bekostnad av minskat utjämningsbidrag, eftersom kommunen får ut drygt 30 kr för varje skattekrona som det egna skatteunderlaget ökar i stället för de ca 17 kr som utjämnningssystemet ger. Även om kommunen vore berättigad till skatteutjämningsbidrag avseende "landstingsdelen" så skulle man tjäna på att det egna skatteunderlaget ökar, eftersom detta bidrag i så fall skulle beräknas utifrån en skattesats på 11:20. För varje skattekrona som det egna skatteunderlaget ökar skulle kommunen alltså i det tänkta fallet vinna skillnaden mellan 30:30 och 17:39 plus 11:20, dvs. nästan 2 kr per skattekrona. Däremot gäller det negativa incitament som Sten Östlund beskriver ett knappt tiotal andra kommuner.

Mot bakgrund av vad jag tidigare har sagt kan mina svar på de tre frågorna sammanfattas på följande sätt.

Vad gäller Anita Johanssons fråga om statsbidragseffekterna för kommunerna i Stockholmsregionen så omfattas givetvis även dessa av regeringens förslag till "frysning" av 1993 års bidragsregler. Jag avser inte att ta ytterligare initiativ utöver de förslag till beslut som kan bli följden av de utredningsarbeten jag har nämnt.

Beträffande Sten Östlunds fråga om att öka incitamenten i bidragssystemet – jag förmodar att han syftar på incitament för att öka det egna skatteunderlaget – så kan jag för dagen inte säga mer än att det utredningsarbete som har påbörjats inom departementet rör såväl denna fråga som problemet med att alla kommuner inte omfattas av bidragssystemet.

Vad sedan gäller interpellanternas gemensamma fråga om att förändra statsbidragssystemet så att särskilda "storstadskostnader" beaktas vill jag avvakta Strukturstyrningsutredningens betänkande och resultatet av den planerade remissomgången innan jag tar ställning till om och i så fall hur detta kan ske.

Slutligen vill jag framhålla att det nya statsbidragssystemet med alla bidrag i en "påse" tillgodoser ett sedan längre framfört önskemål från kommunerna

om mindre statlig styrning. "Pås-principen" öppnar betydande möjligheter till rationaliseringar och effektiviseringar som en följd av de avregleringar som sker. Minskade ekonomiska resurser behöver alltså inte vara liktydigt med en försämrad verksamhet. Tvärtom visar många erfarenheter att det förnyelsearbete som pågår i kommuner och landsting gör det möjligt med både lägre kostnader och en bättre service.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 25 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min interpellation.

I Stockholmsområdet bor omkring 20 % av Sveriges invånare. När det nuvarande statsbidragssystemet för kommunerna är helt genomfört – år 1995 – kommer Stockholms läns andel av skatteinkomsterna att vara 30 % och Stockholms läns andel av bruttonationalprodukten 25 %. Stockholms läns andel av statsbidragen kommer dock att minska från drygt 17 % till 3,5 %. Det är detta, finansministern, som vi tycker är orimligt.

10 av länets 24 kommuner kommer att stå helt utanför skatteutjämnings-systemet. Kommunernas inkomster i Stockholms län ligger kvar på i princip oförändrad nivå mellan 1991 och 1995. Hela ökningen av skatteintäkterna i Stockholms län överförs till övriga landet. De pengar som fördelas skall användas till att utjämna nivåerna i servicen till invånarna i hela landet. Skatteutjämningsystemet är – som vi vet – ett bidrag till att utjämna levnadsstandarden mellan människor, och vägen går över kommunerna. Detta borde också gälla vårt gemensamma län, finansministern!

Stockholms län, och andra storstadsområden, har alltid betraktats som en mjölkko. Man pekar på genomsnittsinkomsterna och på den goda arbetsmarknaden. Men man måste också ta hänsyn till kostnaderna i storstadsområdena. I dag är tyvärr inte arbetsmarknadsläget i Stockholmsområdet bättre än i övriga landet. Länsarbetsnämndens prognoser fram till hösten visar på 100 000 arbetslösa människor i Stockholms län.

Herr talman! I en familj med två barn som har i genomsnitt 24 200 kr i gemensam familjeinkomst, får man, när de nödvändiga utgifterna har betalats, 5 100 kr kvar i Ljusdal, 4 379 kr kvar i Växjö och 2 395 kr kvar i Stockholm. Då har hänsyn tagits till barnbidrag, skatt, hushållsutgifter, bostäder och barnomsorg. Det är naturligtvis de högre bostadskostnaderna i Stockholm som ger detta resultat. Jag inser, efter att ha gjort ett hastigt studium av kompletteringspropositionen, att det inte lär bli bättre. Trots den högre skatten i såväl Ljusdal som Växjö, kompenseras situationen mer än väl av de lägre bostadskostnaderna.

Livssituationen i Stockholms län är tuff och pressande för många människor. Bristen på sociala kontaktnät måste kompenseras. Det innebär stora samhällsförluster när barnomsorg och vård inte fungerar. Den sociala infrastrukturen är smörjolan i storstadsmaskineriet. Storstadslivet har sina egna kostnader för både individ och samhälle. Jag menar att det är hög tid att det sker en genomgång av hur människornas livssituation ser ut och hur levnadsstandarden varierar i olika delar av landet.

I min egen hemkommun, Nacka, skulle skatten kunna sänkas med 50 öre om föräldrarna till vart tionde förskolebarn slutade att arbeta. För varje hundralapp som faller bort i skatteinkomster ger staten tillbaka 106 kr. Detta

är kvinnofientligt. För mig är det här fullkomligt orimligt. Med tanke på de värderingar som Folkpartiet och Bengt Westerberg ofta påstår sig företräda, tycker jag att det är konstigt att Anne Wibbe som folkpartist har bidragit till ett statsbidragssystem som har udden riktad mot oss förvärsarbetande kvinnor.

Jag är djupt oroad över konsekvenserna av statsbidragssystemet. Förslaget i kompletteringspropositionen att frysa statsbidragen på 1993 års nivå är bra. Men hur ser det ut i framtiden? Det finns en stor risk för att den grundläggande kvaliteten på barnomsorg, äldreomsorg och vård inte kan upprätthållas.

Är finansministern beredd att medverka till en utredning om levnadsnivån för människor i landet? Jag hoppas att finansministern kommer att rätta till orimligheterna i systemet som gör att kvinnors arbete straffas. Kommer finansministern att medverka till att storstäderna får en bättre kompensation för sina kostnader? Det skulle vara bra om jag fick svar på mina frågor.

Anf. 26 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret.

Finansministerns uttalande att jag far med felaktigheter är inte riktig. Jag återkommer till den frågan.

Vi har i arbetsmarknadsutskottet denna vecka slutbehandlat regionalpolitiken. Utskottet har i år, liksom tidigare, uttalat att förutsättningen för att Sverige som helhet skall utvecklas positivt är att Stockholm och övriga storstadsregioner utgör en stark motor i en stabil ekonomisk utveckling. Men nu finns det ett kommunalt statsbidragssystem som direkt motverkar de förutsättningarna.

För Göteborgs del har det inte ens under 80-talet varit fråga om några ex-cesser i tillväxten. När landets kommuner i övrigt hade en genomsnittlig tillväxt på 2 % fick göteborgarna nöja sig med 1 %. Kommunen har vid snart sagt varje statligt beslut de senaste tio åren fått ett sämre utfall än de flesta andra kommuner.

Som exempel under senare år finns utebliven kompensation för skatteomläggningen. Den beräknas till ungefär 403 miljoner kronor. Vidare är det indragningen på 7,5 miljarder från kommunerna. För Göteborgs del blir det då fråga om 400 miljoner kronor. Alla dessa indragningar och förändringar i statsbidragssystemet ger tillsammans för 1993 effekter på 1,9 miljarder kronor och för 1994 på 1,4 miljarder kronor. Det är alltså ganska hårda smällar.

Indragningen är 3–4 skattekröner högre för Göteborgs del jämfört med andra medelkommuner. Göteborgs kommun är med andra ord hårdad av ganska hårda smällar, och det är på marginalen av vad göteborgarna tål. Det nya statsbidragssystemet är kanske ännu mer svårsmält. Varje göteborgare bidrar till den s.k. påsen med 4 900 kr men får tillbaka 2 400 kr.

Det nya statsbidragssystemet tar ingen hänsyn till storstädernas oundvikliga kostnader när det gäller trafik och andra förhållanden, så som sociala kostnader. Däremot innehåller systemet något som kallas för klimatfaktorn. Det ger för Göteborg och omgivningarna där synnerligen egendomliga effekter. Om Göteborg hade blivit tilldelad samma klimatfaktor som Lerum, hade kommunen fått ett avdrag på ungefär 200 miljoner kronor. Nu blir det

avdrag på över 400 miljoner kronor. Det här visar på vilka orimligheter som råder. De som känner till förhållandena i området kan inte finna någon rimlighet i detta. Klimatet upplevs förmodligen dessutom som angenämare i större delen av Lerum än i Göteborg, med dess vintriga rådimmor från Göta Älv.

Men det allra mest tokiga är väl ändå effekterna på fördelningssystemet, som jag har pekat på i interpellationen. Om skattekraften ökas, blir marginaleffekten 95 %. Kommunen får i normalfallet behålla 5 %.

Det jag säger om det bisarra för Göteborgs del är riktigt. Om man delar upp den kommunala skatteberäkningen för Göteborgs kommun för sig är det ett faktum, att om kommunen lyckas öka skattekraften från dagens nivå på 106:7 kr till 108 kr, blir nettot av skatteutjämningsbidraget att kommunen Göteborg förlorar 5 miljoner kronor. Det blir alltså mindre pengar när skattekraften för kommundelen ökar. Det är den frågan jag behandlar i min interpellation.

Visst får kommunen behålla den delen som ankommer på landstinget, men där faller en del bort på grund av de indragningar som har drabbat landstinget. Om jag hade tagit med den frågan i min interpellation, hade jag kunnat visa på att effekterna av indragningen och de negativa incitamenten staplas på varandra.

Det är ett faktum att det i fråga om kommundelen finns inga som helst incitament. Det hade förmodligen varit enklare att beskriva detta om jag hade valt en kommun som inte har landstingsdelen med i verksamheten. Men man tar ju gärna fram sin egen hemkommun.

Det är också ett faktum att kommunpolitikernas intresse för näringspolitik och tillväxtfrågor i kommunen är av stor betydelse. Nog skulle jag vilja ha reda på om finansministern delar uppfattningen att det nya statsbidragssystemet främjar detta intresse i kommunerna.

Jag ser förslaget att frysa statsbidraget som ett erkännande av en del av den kritik som Anita Johansson och jag har framfört. Det är uppenbart att det inte går att fortsätta med detta statsbidragssystem.

Anf. 27 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Det är en myt att stockholmarna lever så mycket bättre än invånarna i övriga delar av landet. Varje region har säkert sina svårigheter. Det vill jag absolut inte sopa under mattan. Men det får inte heller sopas bort att storstäderna har speciella problem.

I inledningen av Anita Johanssons interpellation framgår det att det redan finns tecken på att det statsbidragssystem som infördes vid årsskiftet kommer att få kraftigt negativa konsekvenser för många kommuner. För Stockholms stads vidkommande är det inte bara tecken – det är klara fakta. Det går inte att komma ifrån att det finns särskilda storstadsproblem. Eftersom det bor fler människor i en storstad som Stockholm finns det också fler förvärsarbetande. Många av dessa har långa restider. Därav följer större krav på staden. Några exempel är: Det blir mer och dyrare barnomsorg, dyrare kollektivtrafik, dyrare gatuunderhåll, högre kriminalitet, större andel ekonomisk brottslighet, mera socialbidrag som betalas ut och mer omfattande vård av missbrukare. Den skrämmande utvidgningen av arbetslösheten, var-

sel och uppsägningar för också med sig mycket negativa effekter. Det gäller inte minst det förebyggande arbetet sett ur ett folkhälsoperspektiv.

Genomsnittskostnaderna i Stockholm, Göteborg och Malmö är betydligt högre än för landet i övrigt. Undersökningar som nyligen presenterades ger vid handen att de totala levnadskostnaderna är minst 20 % högre. Trots dessa fakta slår statsbidraget så att Stockholm tappade ca 2,7 miljarder kronor i inkomster för 1993. Det är oerhört viktigt att ta hänsyn till storstädernas situation. Det finns speciella kostnader i storstäderna som det måste tas hänsyn till. Det skedde inte när det nya statsbidragssystemet utformades. Det kan inte vara rimligt att storstädernas invånare skall behandlas sämre av statsmakterna än invånarna i andra delar av länet. Jag tycker att det är finansministerns skyldighet att se till att storstäderna får en rättvis behandling i uppföljningen av Kommunalekonomiska kommitténs förslag.

Jag vill säga några ord med anledning av kompletteringspropositionen. Regeringen anser att 35 miljarder kronor skall sparas på att växla ned den offentliga konsumtionen, främst den kommunala, från 2 % till 0 % tillväxt. Men den kommunala verksamheten växer inte med 2 % utan krymper i stället med växande arbetslöshet som följd. Jag skulle gärna vilja ha en förklaring till detta av finansministern.

Nu föreslås också att skattestoppet skall slopas. Vi har jobbat för detta mycket och intensivt. Samtidigt straffas kommuner som höjer skatten.

Jag vill i det här sammanhanget betona, att genomsnittligt ligger kommunalskatten i Stockholms kommun 2 kr lägre än i landet för övrigt.

Då är självklart frågan: Innebär förslaget att man i Stockholm inte ens kan höja skatten till den genomsnittliga nivån för landet i övrigt utan att det får effekt i form av minskade statsbidrag? Är det så jag skall tolka kompletteringspropositionen från i går?

Anf. 28 BJÖRN ERICSON (s):

Herr talman! Finansministern säger i sitt svar att det nya systemet innehåller vissa svagheter som behöver ses över. Jag tänker ändå ta som utgångspunkt det som anges som ett syfte i det nya systemet. Inkomstutjämning för kommunerna skall ske också genom att bidraget utgår oberoende av vilken ambitionsnivå kommunen har för sin verksamhet.

Det är på den punkten som det nuvarande systemet har sin största brist. Jag skall ta ett exempel från min hemkommun Tyresö, strax söder om Stockholm. Där innebär systemet de facto att Tyresö på sikt inte kommer att få några statsbidrag alls.

Det statsbidrag till Tyresö som motsvarar utjämningsbidraget minskar med ca 80 miljoner från 1992 till 1995. 1982 uppgick statsbidraget till 80 miljoner kronor. Innevarande år 1993 är statsbidraget 51 miljoner och 1994 – om det nuvarande systemet skulle slå fullt ut – 29 miljoner för att 1995 helt upphöra. Som jämförelse kan nämnas att en utdebitering av 1 kr i Tyresö utgör 40 miljoner.

Beträffande det incitament som tidigare talare har varit inne på är det så, att det nya statsbidraget gör det mycket lönsamt för kommunen att lägga ned den kommunala barnomsorgen. Om föräldrarna stannar hemma minskar visserligen skatteunderlaget, men det påverkar inte kommunen, utan stats-

kassan. I Tyresös fall ökar t.o.m. inkomsterna! Det beror på att kommunen, i likhet med Nacka, kompenseras mera genom ökade statsbidrag.

Det nya statsbidragssystemet innebär att man utan att vilja det skapar ett negativt incitament, som kan minska kommunernas intresse att bedriva barnomsorg eller andra verksamheter, eller att vidta åtgärder för att stimulera förvärvsarbete och sysselsättning.

Skattekraften är långt ifrån opåverkbar från kommunens sida. Kommunen har möjligheter att påverka en del av de faktorer – t.ex. förvärvsfrekvensen och näringslivsklimatet – som är av betydelse för skattekraftens storlek och utveckling.

Inte minst i ett läge där ökad sysselsättning och ekonomisk tillväxt eftersträvas förefaller det ganska obetänksamt att utforma statsbidragssystemet på ett sådant sätt att det verkar i motsatt riktning. Därmed stimuleras kommunerna att agera på ett sätt som försvagar statsbudgeten och påverkar aktuella intressen negativt.

Jag vill fråga finansministern om vissa signaler som har nått mig stämmer med verkligheten. För att förhindra att kommunerna skär ner eller inte bygger ut barnomsorg övervägs en tvingande lag, efter vad jag hört. Om dessa signaler stämmer vill man alltså genom förbud försöka förebygga de negativa incitament som staten själv har skapat. Det skulle vara intressant att veta om en sådan lag eventuellt är på gång.

Anf. 29 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Det blev litet fel det här, tror jag. Jag tror att finansministern tycker likadant. Jag tycker att man kan tolka svaret från finansministern på Anita Johanssons interpellation på det sättet.

Strukturkostnadsutredningen, som finansministern hänvisar till, har ju kallats för att rätta till, som det står i svaret, "vissa svagheter" i det nya systemet. Jag tycker möjligtvis att dessa "vissa svagheter" inte är så små, utan ganska stora, speciellt för vår region.

Det handlar särskilt om det som i svaret kallas för storstadsfaktorer. Som jag ser det är det oerhört viktigt att ta dessa faktorer på allvar. Visserligen är vi storstadsbor kommunalekonomiskt sett ganska dyra i drift, men nationalekonomiskt och samhällsekonomiskt i stort är vi ju en väldig tillgång och mycket tillväxtbefrämjande. Vi har hög förvärvsfrekvens. Vi har en stor ekonomisk aktivitet.

Då måste man organisera samhället så att den här ekonomiska aktiviteten också kan fungera och öka.

I vårt län har vi också den högsta förvärvsfrekvensen för kvinnor i landet. Jag tror att vi är överens om att detta är bra, nationalekonomiskt sett, men då får man inte göra ett system som motverkar detta, vilket det nuvarande statsbidragssystemet gör genom att en väl utbyggd barnomsorg blir något negativt, som kommunerna tjänar på att dra ner.

Vi har också den högsta andelen kollektivtrafikresenärer i vårt län, jämfört med alla andra regioner. Det kostar, kommunalekonomiskt sett, en hel del pengar, även om taxorna numera höjs. För miljöns skull och för möjligheten för arbetskraften att komma till jobben är kollektivtrafiken oerhört väsentlig.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

Svar på
interpellationer

Vi använder våra gator och vägar mera, och vi har stort behov av underhåll av dem. Numera är de tidigare statskommunala vägarna inte längre statskommunala, utan statsbidraget ingår i påsen. Vi märker att den traditionella inställningen att "stockholmarna har inga problem med sina vägar, för de har ju inga tjälskott" slår igenom också hos oss.

Vi ligger över huvud taget dåligt till med vårt vägunderhåll. Det handlar om både framkomlighet och trafiksäkerhet.

Det här statsbidragssystemet verkar tillväxthämmande. Det har flera talar sagt tidigare. Det blir då också näringslivsfientligt. Finansdepartementet har uppenbarligen satt i gång en översyn för att se över de tillväxthämmande faktorer som ligger i systemet. Att man fryser övergångsreglerna – som vi nu fick reda på via kompletteringspropositionen – är positivt. Det är bra och det är nödvändigt. Jag hoppas verkligen att det också innebär att skevheterna kommer att slipas bort.

I vårt län finns det kommuner som skulle klara egentligen vilket statsbidragssystem som helst, därför att skattesatsen är så låg. Vi båda känner till en sådan kommun ganska väl. Det skulle man kunna kompensera genom en inte särskilt stor höjning av skatten. Men samtidigt kommer man nästan i ett moraliskt dilemma, med tanke på de signaler som i går kom i och med kompletteringspropositionen.

Låt oss, klart uttalat, ta kommunen Täby som exempel. Majoritetspartiet i den kommunen har som övergripande politisk målsättning att ha Sveriges lägsta skatt. Det målet är viktigare än hur det går med medborgarnas service och hur det går med barnomsorgen. Sveriges lägsta skatt är det som skall gälla.

Då råkar man i ett moraliskt dilemma. Är det riktigt att denna moderata kommunledning skall belönas med en sådan här kompensation, därför att man i den kommunen inte går med på att höja skatten? Jag vill gärna ha en kommentar från finansministern om det. Som jag förstår av kompletteringspropositionen blir detta resultatet, när skattestoppet nu skall tas bort.

Anf. 30 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Låt mig först säga att jag tycker att det är bra att bidragsnivåerna i statsbidragssystemet när det gäller kommunernas statsbidrag för 1994 fryses på 1993 års nivå. Det innebär att kommunerna i bl.a. Stockholms län får litet andrum. De pressas i vart fall inte lika hårt och brutalt som andras skulle bli fallet.

Det innebär också att vi vinner tid, som jag hoppas skall användas för att finna ett mer rättvist statsbidragssystem, dvs. ett system som gör det möjligt för tätbebyggda och relativt unga kommuner – företrädesvis i storstädernas närhet – att värna om medborgarnas trygghet och service.

Herr talman! Det finns ändå anledning till stor oro. Det finns väldigt litet som talar för att kommunerna har en starkare ekonomisk ställning 1995 än i dag, i varje fall om man har ambitionen att på ett bra sätt klara viktiga åtgärderna inom bl.a. utbildning och omsorg.

Tvärtom pekar mycket på att den politik som nu förs kommer att öka kommunernas ekonomiska börda. Arbetslösheten växer, och senast i går förutskickade regeringen ytterligare en lång rad kostnadsöverbiltringar på famil-

jer som redan har det svårt att få ekonomin att gå ihop. Det här kommer att betyda ett ökat tryck på kommunernas ekonomi i form av ren socialhjälp, men också i form av andra kostnader, som ökad social oro ohjälpligt för med sig.

Om sådana här stora förändringar skall genomföras måste det få ta tid. Kommunerna måste få en chans att kompensera sig och anpassa sin ekonomi. Frysningen av bidragsnivåerna för 1994 är alltså bra, men det är en ganska klen tröst, om reformen skall genomföras fullt ut 1995. Då blir raset i kommunernas ekonomi katastrofalt.

Jag tänker nämna några exempel på vad de här siffrorna betyder. Jag har hämtat exemplen från min egen kommun och några grannkommuner. Upplands Väsby kommun kommer att förlora 60–65 miljoner kronor 1995 jämfört med i dag. Det motsvarar en skattehöjning i den kommunen på 1:42 kr. Jag ser inga som helst möjligheter att spara in hela detta bortfall – tvärtom. Bl.a. märker vi att de sociala kostnaderna ökar lavinartat, vilket vi inte kan påverka särskilt mycket. 65 miljoner kronor är väldigt mycket pengar.

I vår kommun kostar hela kultur- och fritidsverksamheten ungefär 50 miljoner kronor. Det handlar om bibliotek, idrottsanläggningar, fritidsgårdar, föreningsstöd och allt annat som ger framför allt barn och ungdomar en hyfsat bra fritid. Även om vi skulle slopa allt detta 1995, skulle vi dessutom tvingas att göra nedskärningar på områden som skola, barnomsorg och äldreomsorg för att kunna klara förlusten i statsbidraget.

Jag kan garantera finansministern att den här sparpotentialen, som det ofta talas om, för länge sedan är utnyttjad. Nu handlar det inte om annat än hårdhänta ingrepp, som mest bara betyder sämre service och trygghet och ökad arbetslöshet för de kommunanställda. Jag inser inte riktigt vitsen med det. I våra grannkommuner ser det ungefär likadant ut. Värst är det för Sol-lentuna som förlorar motsvarande 2:35 kr i utdebitering. Järfälla förlorar drygt 2 kr. Sigtuna och Upplands Bro klarar sig litet bättre, nämligen 94 öre resp. 58 öre i förlorad utdebitering.

Senast i går här i kammaren sade finansministern att vi är på rätt väg. Det kan möjligen vara på det viset, men för att veta det måste jag få reda på vad finansministern vill. Jag vill veta om hon har tappat kompassen. Vad vill Anne Wibble med kommunernas verksamhet? Är målet att den verksamheten skall minimeras och göras väsentligt sämre? I så fall instämmer jag i att vi är på rätt väg. Men innan vi fått svar på den frågan är det omöjligt att veta om den här vägen är ett rätt val eller inte. Det är därför väsentligt att vi får höra vad Anne Wibble vill.

Anf. 31 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! I alla dessa inlägg, gjorda av den ena socialdemokraten efter den andra, har en osedvanligt egenartad situation tagits upp. Alla interpellanterna har nämligen tagit upp den särskilda storstadsproblematiken. Att den problematiken tas upp nu – ungefär ett år efter att regeringen redan satt i gång en utredning som bl.a. skall beakta denna faktor – känns väldigt konstigt. Från Strukturstudien kommer vi i juni i år att få ett förslag. Det rör sig om en tidsperiod om cirka två månader.

Därefter tycker jag att det kunde finnas anledning att diskutera de förslag

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

Svar på
interpellationer

och tankegångar som framläggs i denna utredning, men att mitt under pågående diskussion ta upp denna problematik är litet egenartat. En av faktorerna som särskilt betonades i direktiven till Strukturkostnadsutredningen var att ta fasta på kritik och konstruktiva synpunkter i remissvaren med anledning av den kommunalekonomiska kommitténs betänkande. Då är det storstadsfaktorer av många olika slag som figurerar i ganska stor omfattning. Men det får vi återkomma till.

Klimatet i Göteborg tänker jag inte yttra mig om. Det får väl tas upp av dem som tycker att klimatet där är viktigast att tala om.

Det finns en problemställning som jag tycker bör finnas med. Om man vill ha ett bra solidariskt skatteutjämnningssystem, där några hjälper några andra, måste några solidariskt betala litet mer för att andra inte skall ha en fullständigt orimlig situation. Det handlar alltså om det där med plus och minus. Och det här förefaller mig vara en relativt enkel matematik. Det är den princip som ligger bakom utredningsförslaget från kommunalekonomiska kommittén och bakom propositionen och riksdagens beslut om att ha ett inkomstutjämnningssystem som det huvudsakliga utjämnande inslaget. Jag tycker att det är rätt och viktigt.

Det är också bra att vi har gått ifrån det här med specialdestination och att regering och riksdag skulle bestämma alla möjliga saker när det gällde den kommunala verksamheten. Det sades då i princip att om kommunerna inte sköter barnomsorgen eller äldreomsorgen på visst sätt lämnas inga statsbidrag. Jag menar att det är ganska centralt och viktigt med kommunalt självstyre. Förutsättningarna är också olika i olika kommuner.

Det skulle vara intressant att veta om den socialdemokratiska uppfattning som man får förmoda ändå finns i den här stora gruppen interpellanter är att vi inte skall ha någon inkomstutjämnning. Det vore i så fall synd. Det skulle nämligen visa en brist på solidaritet som jag inte hade väntat mig.

Den sakligt sett viktigaste frågan – om vi bortser från frågan om storstadsproblematiken som ju är under utredning, vilket är väl känt för er, är hur kommunerna kan förväntas reagera vid olika utjämningsregler i fråga om egen förvärvsverksamhet. Kort sagt gäller det kvinnornas förmåga att jobba och hur det påverkar kommunernas skatteinkomster.

Det är välkänt att en hög kvinnlig förvärvsverksamhet är mycket bra för hela ekonomin. Det är centralt och värderingsmässigt bra att kvinnor också har rätt till en egen ekonomi. Där ingår naturligtvis förutsättningen att kunna jobba och skaffa sig en egen ekonomi. Det förutsätter att det finns en väl fungerande barnomsorg, som kan se ut på olika sätt. Allt behöver inte vara kommunala dagis, utan det kan vara kyrkans förskola, föräldrakoooperativ, privata företag och liknande. Det börjar finnas en bred flora av olika barnomsorgsformer, och jag ser det som en stor framgång att vi har fått till stånd detta. Barn är nämligen ganska olika, och det är rimligt att föräldrarna själva får välja vilken sort som passar det egna barnet. Det är alltså centralt, från hela samhällets utgångspunkt, att det finns tillgång till de olika varianterna av barnomsorg.

Det är viktigt att reglerna för den enskilda kommunen utformas så att det för kommunen enskilt är positivt att det finns bra barnomsorg. Det finns i dag en brist i systemet som inte tar fasta på detta samband. Det är väl känt;

det togs också upp i den kommunalekonomiska kommittén, och det diskuterades i regeringens proposition med anledning av utredningen. Det kan inte vara obekant för interpellanterna att frågan har diskuterats ganska intensivt i olika sammanhang. Det finns också i propositionsförteckningen en proposition från Socialdepartementet, som hanterar denna fråga; den som kallas för Ändringar i socialtjänstlagen m.m. Den kommer att överlämnas till riksdagen senare i år.

När det gäller det förslag om frysning som jag lade fram i kompletteringspropositionen i går vill jag bara göra en korrigerig så att det inte blir några missförstånd. Eva Johansson sade att det fryses på 1993 års nivå, och det lät som om det var beloppen som skulle frysas. Så är det inte. I propositionen står det att man fryser 1993 års regler. I stället för en förändring till en 3-procentig stoppgräns blir det en regel om 1,5 %, som också gäller för 1993.

Slutligen vill jag ställa en väsentlig fråga till interpellanterna. Man kan inte bara sticka huvudet i busken och säga att man struntar i att göra någonting. Då kommer verkligen den välfärd som tillhandahålls av kommuner och landsting att bli underminerad. Det skulle vara intressant att höra om man tror att problemen löses bättre, från t.ex. hushållens köpkraftssynpunkt, genom att det släpps fram en massa kommunala skatteökningar.

Anf. 32 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Finansministern säger att det är konstigt att vi tar upp den här frågan just nu. Jag skulle då vilja rekommendera finansministern att åka ut till våra kommunalpolitiker i länet och diskutera med dem. Jag vill nästan påstå att det råder panik i många av våra kommuner.

Samtliga riksdagsledamöter i Stockholms stad och län fick i februari ett brev från en moderat kommunstyrelseordförande på Ekerö, Inger Linge. Man skulle inte kunna tro att de här problemen bekymrar borgarna speciellt mycket, eftersom inte en enda deltar i debatten, men det är ett litet hopp att Inger Linge har skrivit till oss. Hon skriver:

”Stockholmsområdets kommunalpolitiker har gång på gång framfört hur utomordentligt viktigt det är att riksdagen reviderar beslutet om statsbidragssystem till kommunerna. Fördelningssystemet idag är helt orimligt och om det skulle verka fullt ut 1995 kommer det att få katastrofala följder för staden och länet.”

Jag tror att nästan varenda kommunalpolitiker i länet ställer sig bakom detta.

Anne Wibbe, som för inte så länge sedan var vanlig riksdagsledamot, vet att den som vill påverka någonting skriver motioner och framställer interpellationer och frågor. Jag har aldrig gett upp hoppet om mänskligheten, utan jag hoppas naturligtvis att man, när utredningen är klar, skall ta hänsyn till alla de storstadsfaktorer som vi har talat om i den här debatten.

Vi är naturligtvis för inkomstutjämning, men det får inte bli så, herr talman och fru finansminister, att storstäderna slås ut. Vi vill ge uttryck för vår oro för detta i debatten i dag.

Jag tycker att finansministern borde fundera på det. Jag tror att det skulle vara bra för alla om en utredning om levnadsvillkoren tillsattes. Som riksdagsledamot har man förmånen att resa en del i landet, och jag vill påstå att

jag då med blotta ögat kan se att många människor har det mycket bättre på mindre orter än i t.ex. Botkyrka. Det är de orättvisorna som jag tycker att vi gemensamt skall jobba för.

Anf. 33 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Vi avstår gärna från att diskutera klimatet i Göteborg, om vi slipper göra det i samband med debatten om det kommunala skatteutjämnningssystemet. Vilka effekter har klimatet i det här sammanhanget?

Vi behöver ett skatteutjämnningssystem som bygger på solidaritet, som fru Wibbe själv säger, där kommunerna ersätts för höga kostnader för svaga grupper, för invandrare, för trafikproblem och för miljöproblem i storstäderna. Det bör också finnas med, men det gör det inte. Däremot finns klimatet med. Jag kan garantera dem som tvivlar på det, att klimatet på Västkusten en blåsig dag är långt värre än det någon gång är uppe i Jämtlandsfjällen. Där ligger bebyggelsen i regel i lä.

I samband med detta vill jag ta upp vad som står på s. 2 i det utdelade svaret, nämligen att bidragen skall "utgå oberoende av vilken ambitionsnivå kommunen har att bedriva sin verksamhet".

Kan vi ha ett statligt bidrag till kommunerna i en påse med lika mycket pengar vare sig de är ambitiösa i fråga om att driva kommunal verksamhet eller fullständigt struntar i det? Kan man säga till kommuninvånarna att de får åka till grannkommunen om de vill bada, bedriva kultur eller idrotta, om man själv slarvar, struntar i att ta hand om sina gamla, missköter barnomsorgen och inte bygger ut den? Skall den kommunen ha en lika stor påse som den kommun som sköter detta? Kan vi verkligen ha ett sådant bidragssystem för kommunerna?

Vill vi höja skatten? Nej, vi socialdemokrater vill i och för sig icke höja skatten. Den första förutsättningen för att vi inte skall behöva göra det i Göteborg är i varje fall att vi får ett rimligt statsbidragssystem för kommunen. Sedan kan det finnas tillfällen då det ändå är nödvändigt att höja skatten, och då backar vi inte för det heller.

Anf. 34 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Jag reagerade, liksom Anita Johansson, på Anne Wibbles kommentar om att vi börjar fråga och reagera först efter ett år. Jag hade en debatt om statsbidragen här i kammaren den 14 januari i år. Jag har också vid ett par tillfällen med Bengt Westerberg diskuterat statsbidrag, barnomsorg och välfärdsfrågor i allmänhet, och då togs de här frågorna naturligtvis upp.

Det är, som sagt var, oerhört viktigt att vi hela tiden tar upp de här frågorna för att belysa de speciella problem som finns i storstäderna. Jag sade tidigare att jag ibland får känslan av att det är längre från Rosenbad till Stadshuset än från vår huvudstad till Haparanda. Det uttalande som jag gjorde den 14 januari gäller nu också.

Mycket av vad vi beslutar här i denna kammare och vad regeringen beslutar om flätas samman med hur det ser i i samhället i övrigt – med vilka möjligheter kommunerna har att klara servicen, inte minst till den enskilde medborgaren.

Lägger man på kommunerna ett större ansvar utan att man gör någonting åt deras finansiella situation måste ju kommunerna göra omvärderingar och omfördelningar. Det har gjorts och det görs, och det tycker jag är riktigt.

Det kommer t.ex. snart ett lagförslag om att kommunerna skall förse alla som vill ha det med barnomsorg, men man ger inga incitament för det. När man gjorde motsvarande på sjukvårdens område för att förkorta köerna till operationer så att folk inte skulle behöva vänta så länge föreslog socialministern – som då var Ingela Thalén – också pengar för att man skulle få ett incitament för att klara den uppgiften. Det är en skillnad. Man måste också vara ödmjuk och ge kommunerna möjligheter att klara av alla de åtaganden som man lägger på dem.

Bengt Westerberg har sagt till mig här i kammaren att han är medveten om att statsbidragen slår snett för storstäderna, och jag tycker att det är viktigt att det också framgår av finansministerns uttalanden, så att man ser att det verkligen finns en vilja att göra någonting åt det här, bl.a. när det gäller skattestoppet för Stockholm, vars kommunala utdebitering ligger 2 kr under genomsnittet. Jag tycker att man måste kunna få höja den utan att drabbas av något straff i form av förändring av statsbidragen.

Det finns speciella storstadsproblem. Till följd av arbetslösheten ökar socialbidragen i en rasande takt, inte minst i storstäderna. Vidare utförsäkras allt fler människor från a-kassan, och då måste kommunerna gå in med socialbidrag.

Anf. 35 BJÖRN ERICSON (s):

Herr talman! Låt mig beröra det nya systemet att alla bidrag läggs i en påse. Många har uttryckt sin sympati för det och ansett det vara ett bättre system än det som gällde tidigare. Jag tillåter mig att ändå betvivla att det har alla de fördelar som man har framfört.

En av de fördelar som har framhållits är att det nya systemet ger möjligheter till rationaliseringsvinster och effektiviseringar. Jag kan försäkra att de rationaliseringarna och effektiviseringarna har gjorts för länge sedan, åtminstone i kommunerna i Stockholms län. Situationen är väl närmast den att man i kommunerna nu håller på och gnager in på själva benet för att klara den situation som uppstår i samband med att statsbidragen minskar så kraftigt.

Självfallet skall vi ha en solidarisk inkomstfördelning i ett skattesystem. Men systemet har kanske inte fått den utformning det bör ha. Det är naturligtvis det som utredningen skall se över. Men det krävs nu ganska snabbt åtgärder för att kommunerna i Stockholms län inte skall hamna i en oerhört svår situation, som egentligen bara kan innebära att tillgodoseendet av de mest angelägna välfärdsbehoven väsentligt måste minskas; annars klarar man inte den situation som uppstått.

Anf. 36 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Finansministern frågade om vi är för ett solidariskt utjämningsystem. Jag tror att vi är överens om det. Det finns ingen anledning att förenkla den här debatten – det är klart att det är komplicerat att genomföra ett sådant här statsbidragssystem så att det blir solidariskt och rättvist. Det

är ett instrument som måste bli trubbigt på ett eller annat sätt. Det märker vi inte minst genom att kommunerna här i länet sinsemellan är så olika. Därför måste man, som jag ser det, i vårt län ha en komplettering genom ett inomregionalt skatteutjämningssystem.

Vad som är viktigt är att de speciella faktorer som vi har i Stockholms län inte glöms bort eller negligeras. Ett av syftena med en sådan här debatt är just att visa på och synliggöra de särskilda problem som också vi här i länet står inför.

Finansministern undvek skickligt min fråga genom att ställa motfrågan, om jag tycker att det skulle vara bättre för hushållens köpkraft om man släppte skattehöjningar fria för kommunerna. Jag tror inte att det är någon kommunalpolitiker som egentligen önskar höja skatten. Men till syvende och sist handlar det om vad man ser som viktigast: Är välfärden målet och skatten ett medel att solidariskt finansiera välfärden? Eller är målet att ha en viss skattesats, och så får välfärden komma i andra hand? På den punkten skiljer sig de olika partierna åt ideologiskt. Jag skulle gärna se att finansministern tog ställning i detta ideologiska dilemma.

Anf. 37 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Anne Wibble tyckte att det var märkligt att vi tar upp de här problemen nu, men det tycker inte jag. Jag tycker tvärtom att det är naturligt att vi bryr oss om den oro som finns ute bland människor och även här. Det har vi alltid försökt göra, och det kommer vi nog också att fortsätta med. Jag har ett alldeles speciellt skäl för det.

Jag var för ett par veckor sedan och träffade 60–70 mycket oroliga föräldrar i en av Upplands Väsby skolor. De bor i det område där de borgerliga partierna fick allra högst väljarandel. Många sade: Vi har röstat borgerligt, men vi känner oss lurade. Vi visste inte att det var det här som var målet. Vi visste inte att det var hit Anne Wibble och de andra ville, att det var den vägen de ville gå.

Många av dessa föräldrar bad att få betala mer skatt för att slippa stora nedskärningar i våra barns skolor, för att slippa utvecklingen att det blir färre lärare, för att slippa utvecklingen att det blir 30–35 barn också i låg- och mellanstadieklasserna, för att slippa utvecklingen att det i praktiken inte finns några elevvårdsresurser kvar och för att slippa utvecklingen att speciallärarresurserna försvinner, att de lärarna blir arbetslösa och barnen blir utan det stöd som många av dem behöver.

Det finurliga system som regeringen föreslog i kompletteringspropositionen i går innebär att de här föräldrarna vägras rätten att påverka kommunens inkomster för att påverka sina barns skola, även om det skulle gå att få en majoritet bland kommunens invånare för det. Anne Wibble och resten av regeringen vill i så fall straffa oss med att minska statsbidragen.

Finansministern måste svara på en fråga, nämligen om det skall vara möjligt för föräldrarna i Upplands Väsby att påverka standarden i de skolor som vi där tillsammans äger och där deras barn går. Skall de ha den rätten eller skall den rätten finnas bara för föräldrar som väljer en privat skola med avgifter för sina barn? Vart är Anne Wibble på väg?

Jag träffar de här familjerna igen nästa vecka – de ville fortsätta att prata.

Det vore bra om jag visste vad jag kan hälsa från Anne Wibble, som ju ändå faktiskt har ett avgörande inflytande på vad som händer med deras barns skolor.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 38 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det står självfallet var och en fritt att ta upp vilka frågor som helst vid vilket tillfälle som helst. Min förvåning gällde någonting annat: Om regeringen hade ställt sig kallsinnig till att diskutera utifrån mera konstruktiva synsätt i fråga om storstadsfaktorer och liknande skulle jag ha haft förståelse för att man hade tagit upp det gång efter gång för att propagera för det. Men det förhåller sig på precis motsatt sätt, nämligen att regeringen redan för ett år sedan tillsatte en grupp som skall göra den genomlysning som ni efterlyser. Den skall lägga fram sitt förslag om mellan en och två månader. Därför tycker jag att ni slår in öppna dörrar, för att uttrycka mig rakt på sak.

Ni vet ju att det pågår ett arbete för att en del av de svagheter som finns i det nuvarande systemet skall korrigeras. Det vore då naturligare att man i samband med möte med föräldrar och andra också talar om att det förhåller sig så, i stället för att räkna ut att det 1995 eller 1996 om ingenting görs kommer att se ut på ett jättekonstigt sätt. Alla är ju överens om att man måste se över detta så att det inte blir några orimliga effekter. Att tala om detta vore mera konstruktivt, med utgångspunkt i kommuninvånarnas intresse, som vi ju alla i en eller annan mening representerar.

Det förekom litet konstiga uttryckssätt, som inte riktigt speglar de förslag som vi i går lade på riksdagens bord.

Sylvia Lindgren påstod ursprungligen att de kommuner som höjer skatten skulle straffas. Eva Johansson sade alldeles nyss att mina förslag i kompletteringspropositionen innebär att kommuner förnekas rätt att ta ut mera skatt eller möjligen att föräldrarna förnekas rätt att betala mera skatt.

Jag tycker att det är ganska bra med kommunal självstyrelse. Nu har vi tagit bort skattestoppet. Kommunerna får göra precis vad de vill. Deras beslut bygger på vilken majoritet, vilka uppfattningar, vilka förutsättningar och en lång rad för kommunal självstyrelse viktiga faktorer som råder i den enskilda kommunen. Vi straffar faktiskt inte någon, utan vi uppmuntrar de kommuner som inte höjer skatten. Det är alltså inte fråga om något straff. Om man höjer skatten med 5 kr får man behålla vartenda öre av dessa skatteinkomster. Däremot blir man av med den belöning som man skulle ha fått om man inte höjde.

Det är faktiskt skillnad mellan positiva och negativa incitament. Det är litet illustrativt att Socialdemokraterna nästan enbart resonerar i termer av straff och negativa incitament, medan regeringen mer utgår från möjligheten att belöna och ge positiva incitament.

Det finns ett grundläggande problem, som inte riktigt har kommit fram i den här diskussionen. Det är oerhört viktigt att man tar hänsyn till detta problem så att man inte bara får en bra utan i vid bemärkelse bättre välfärd att fungera.

Jag tror att det var Ines Uusmann som ställde frågan om det skall vara behovet av service och välfärd i olika avseenden som skall styra eller om några andra aspekter skall vara i förgrunden.

För min och regeringens del är det alldeles självklart att det är välfärdsönskemålen i vid bemärkelse som skall styra. I dessa ingår t.ex. att det är ganska viktigt att det finns jobb. I den här diskussionen har vi i och för sig behandlat viktiga problem, men vi har missat huvudproblemet i dag, nämligen arbetslösheten. Det är ju centralt för människornas välfärd att det finns jobb. Då kan inte heller kommuner och landsting, hur behjärtansvärda kortsiktiga syften det än må gälla, bete sig på ett sätt som förstör möjligheterna att få fram flera jobb. Det finns ett samband mellan hur kommunerna betar sig i fråga om skatt och service och möjligheten att faktiskt göra någonting åt den alltför höga arbetslösheten, som ju är det helt dominerande problemet i dag. Man får till exempel inte bedriva skattepolitik så att företagen flyr landet. Då blir det inte några investeringar eller jobb. Det vore alldeles galet.

Jag tror att någon av er tog upp en fråga som förtjänar att preciseras något. Det nämndes att man får stora socialbidragsutgifter med en ökande arbetslöshet. Det är klart att det finns ett sådant samband. Men för att undvika att detta skall bli en alltför stor belastning utökar vi ju nu inte bara många utbildningsinsatser och nya insatser inom arbetsmarknadspolitiken utan särskilt det som kallas arbetslivsutveckling. Detta innebär ett avbrott i en arbetslöshetsperiod och motverkar därmed långtidsarbetslöshet och utförsäkring. I den meningen är detta mycket konstruktivt.

Slutligen, herr talman, är väl ändå ni socialdemokrater också i någon mening intresserade av att inte bara sticka huvudet i busken och skjuta problemen på framtiden. Jag tycker mig ha förstått, av olika motioner och uttalanden, att ni vill se till att vi får bukt med en del skuldproblem och långsiktiga underskottsproblem. Om man inte gör någonting med den offentliga konsumtionen måste man ta ifrån människor pengar som de annars skulle ha haft för privat konsumtion. Så kan man naturligtvis göra. Jag tror att det var Sylvia Lindgren som nämnde att man kunde ha en fördelning som innebär att kommunerna skulle få mera pengar. För att aktstycket skall gå ihop och man skall få ordning på underskotten måste man i så fall ta kolossala summor från människors privata konsumtionsutrymme. Annars klarar man inte det saneringsprogram på dryga 81 miljarder kronor som nu ligger på riksdagens bord.

Anf. 39 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tog upp ett exempel från Nacka. Om ett av tio förskolebarn togs hem och föräldrarna slutade arbeta skulle kommunen kunna sänka skatten med 50 öre. För varje hundralapp som faller bort i skatt ges 106 kr tillbaka i statsbidrag. Kan jag tolka finansministern som att detta är ett sjukt system?

Jag tycker för min del att förväntningarna stiger, så det kanske var bra att vi fick i gång den här debatten i dag. Kan jag nu tolka finansministern som att detta är ett litet löfte om att det när den här utredningen så småningom blir färdig kommer att bli förändringar? I sådana fall hälsar jag det med stor tillfredsställelse.

Vi har varit inne på kommunalskattestoppet. Jag tycker också att det är bra att det försvinner, men det är ju inte bra att de kommuner som vill behålla sin goda välfärd och kanske behöver höja sin skatt skall straffas för det.

Det är väldigt konstigt. Visst är vi socialdemokrater fullt medvetna om att vi så småningom måste sanera den dåliga statsbudgeten, men det finns ju också andra sätt, Anne Wibble.

Vi har skrivit flera motioner och kommer säkert att göra det nu igen med anledning av kompletteringspropositionen. Det talas om värnskatt, men jag säger solidaritetsskatt. Man kan ju faktiskt också tänka sig att man skall ge sig på dem som har det litet bättre i det här samhället. Jag möter väldigt ofta människor som har förståelse för att det behöver sparas och gnetas i det här landet, men de vill att det skall göras rättvist. Det är ett litet råd till Anne Wibble.

Anf. 40 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Jag blev nästan provocerad att gå upp en tredje gång för att bemöta finansministern när hon började tala om positiva incitament gentemot kommunerna.

I Göteborg och i övriga storstäder skulle vi vara glada om vi kunde finna riktigt positiva incitament. För Göteborgs del har väl, som jag påvisade i mitt inledningsanförande, det positiva varit det negativa. I år får Göteborg ungefär 1,9 miljarder kronor mindre att hantera i den kommunala ekonomin. Det är den bördan vi har.

Den borgerliga majoriteten i kommunen har ett sparprogram på 15 % och diskuterar nu att höja det till 25 %, på grund av den ekonomiska situationen – ändå hotar miljardunderskott. Det är alltså den situation som vi befinner oss i. Det är litet magstarkt att man i det läget talar om att statens och den nuvarande regeringens politik gentemot kommunerna innebär någon sorts positiva incitament.

Vi vill behålla litet mer själva i Göteborg och de övriga storstäderna. Vi upplever inte att det är speciellt rättvist att betala in 4 900 kr per invånare och få tillbaka 2 400. Det kan man väl ändå inte kalla för några positiva incitament.

Tack för debatten!

Anf. 41 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Det är möjligt att jag uttryckte mig oklart när jag sade att man måste ge mera pengar till kommunerna. Vad jag menade är att man inte kan ålägga kommunerna en mängd uppgifter från regering och riksdag utan att i slutändan ge någon form av kompensation. Det är inget tvivel om att produktiviteten har ökat i både Stockholms stad och Stockholms läns landsting utan att man har gett mera pengar, om man jämför med kostnaderna. Denna utveckling har gått fortare i Stockholms stad och Stockholms län än i övriga delar av landet. Detta antar jag att finansministern också har använt sig av när hon sade i interpellationssvaret att minskade ekonomiska resurser inte behöver vara liktydigt med en försämrad verksamhet. Det har man jobbat med under flera år både i Stockholms stad och län.

Det finns dock gränser för hur långt man kan gå. I dag varslar vi och säger upp offentligt anställda, inte minst inom barn- och sjukvårdsområdet, i en rasande takt. Man ser inte alltid till konsekvenserna och kvaliteten när det gäller vården i sin helhet. Det finns tydliga tecken på att antalet överbelägg-

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

ningar på våra sjukhus ökar och att patienter får ligga i t.ex. sköljrum, beroende på att det finns så starka krav på att man skall skära ner utgifterna. Jag har förståelse för att man måste göra vad man kan för att komma till rätta med det ekonomiska dilemma. Men det finns hela tiden gränser.

Jag hoppas att vi med denna debatt – vi har haft liknande debatter tidigare och kommer säkert att ha det i framtiden – har fäst uppmärksamheten på att storstadförhållandena leder till speciella problem. En familj i Stockholm har mindre kvar att leva på efter det att basutgifterna har betalats än familjer i övriga delar av landet. Det finns flera trångbodda hushåll och personer utan bostad i Stockholm. Det finns flera låginkomsttagare i Stockholm. Det finns också flera kvinnor som arbetar heltid utanför hemmet. Det för med sig större barnomsorgskostnader. Stockholm har också lägre standard på äldreomsorg och ett stort utbyggnadsbehov. I Stockholm har man också minst tre gånger högre socialbidragskostnader än övriga delar av landet. Det är sådana synpunkter och uppgifter som jag tycker att det är nödvändigt att ta hänsyn till när man ser över statsbidragsbestämmelserna.

Anf. 42 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Låt mig bara göra några avslutande kommentarer. Sylvia Lindgren har ett par gånger tidigare haft motsvarande debatter om kommunerna och barnomsorgen med Bengt Westerberg, vilket hon också nämnde här. Jag är ganska säker på att hon då har fått veta att det utjämningsystem som nu är sjösatt och som skall fungera under 1993 och delvis under 1994, innebär en viss kompensation till de kommuner som hade dåligt utbyggt barnomsorg. Extra tillämpning av finansieringsprincipen för att kommunerna skall kunna upprätthålla en god volym på barnomsorgsverksamheten har faktiskt redan gjorts. Det behövs inga extra tillskott på det viset. Det ingick i själva övergången till det nya skatteutjämningsystemet.

Anita Johansson tog upp en av de två centrala frågorna här, nämligen att det är viktigt att ha regler som också ger kommunerna motiv att tillgodose samhällets legitima krav på att det även för den del av befolkningen som råkar vara kvinnor finns möjlighet att förvärvsarbeta. Det har från regeringens sida uttryckts ett stort antal gånger att vi delar den uppfattningen.

Slutligen tyckte jag mig notera en viss förvirring inom de socialdemokratiska leden beträffande vem som skall betala vad. Sten Östlund upplevde det t.ex. som mycket orättvist att några göteborgare fick betala ungefär 4 000 kr medan de fick tillbaka ungefär 2 000 kr. Anita Johanssons inlägg skulle däremot kunna tolkas som om hon förespråkade att man skulle kunna lösa hela det samhällsekonomiska underskottsproblemet genom att införa värnskatt på 81 miljarder kronor. Om man skall ta ut så mycket i skatt – vilket det tyvärr finns indikationer på att Socialdemokraterna kanske önskar – handlar det inte bara om några höginkomsttagare. Då handlar det om mycket stora summor för en helt vanlig människa, som befinner sig ganska långt ner i inkomstledet. Jag tror att detta skulle strida mot Sten Östlunds uppfattning om vad som är rättvist.

För egen del menar jag att det är mycket angeläget att man fortsätter med det reformarbete som sker inom kommuner och landsting. Det finns goda erfarenheter av att man faktiskt kan åstadkomma både en bra – och i många

fall bättre – service till något lägre kostnader än i dag. Det är en mycket stor hjälp för både medborgarna och samhället som helhet att detta kan fullföljas.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1992/93:82 om asyl- och flyktingpolitiken

Anf. 43 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har i en interpellation till mig frågat om jag är beredd att medverka till förändringar i asyl- och flyktingpolitiken så att den får samma innehåll och förutsättningar som de som gäller i våra nordiska grannländer.

Först och främst vill jag erinra Sten Andersson om att de nordiska länderna alla tillträtt Genève-konventionen angående flyktingars rättsliga ställning och anpassat sin asylrättsliga lagstiftning till konventionen. Förutsättningarna för den faktiska rättstillämpningen, som det ju faktiskt är fråga om när vi diskuterar flyktingpolitik, är därmed ungefär desamma i de nordiska länderna. Med undantag för Finland tillämpar de nordiska länderna också samma viseringsregler gentemot de länder som under senare tid givit upphov till ett stort antal asylsökande, särskilt från f.d. Jugoslavien.

Det finns heller inga avgörande skillnader mellan de nordiska länderna vad gäller hur de asylsökande tas emot under den tid deras ansökningar prövas eller hur de som fått besked tas om hand. Jag tänker då på hur boendet och de ekonomiska ersättningarna är ordnade.

Den skillnad i antal asylsökande till de olika nordiska länderna som vi har kunnat notera, har snarare sin förklaring i att de enskilda asylsökandena uppenbarligen beslutat sig för att få sina skyddsbehov prövade i Sverige. Det är naturligtvis svårt att ge en entydig förklaring till detta faktum, men såväl rent geografiska skäl som det faktum att Sverige sedan arbetskraftsinvandringens tid är väl känt för f.d. jugoslaver tycks ha inneburit att många sökt sig hit.

Det finns ett omfattande samarbete mellan de nordiska länderna inom ramen för nordiska ministerrådssamarbetet i den s.k. samrådsgruppen för flyktingfrågor. Sverige innehar under 1993 ordförandeposten i denna grupp och söker på olika sätt förbättra samarbetet inom detta område.

Sveriges skyldigheter och möjligheter att framgent ge en fristad åt människor som behöver skydd undan förtryck av olika slag är en arbetsuppgift för en bred parlamentarisk kommitté som regeringen har beslutat tillsätta och som kommer att arbeta under landshövding Rolf Wirténs ledning. Kommittén skall redan i höst presentera en översikt av hur skyddet för flyktingar reglerats i andra europeiska länder och hur dessa regler tillämpas i praktiken.

Kommittén skall inte bara arbeta med den svenska asyl- och flyktingpolitiken, utan också göra överväganden om hur vi kan samverka på det internationella planet. Det är egentligen bara i denna internationella samverkan som varaktiga lösningar på dessa svåra problem kan skapas.

Anf. 44 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret, även om det var något egendomligt. I min interpellation tog jag upp Tyskland och den svenska opinionen, men statsrådet föredrar att kommentera situationen i våra nordiska grannländer.

Det är helt riktigt att de nordiska länderna har skrivit under samma konvention. Men hur är det i praktiken? Vi måste tydligen tolka det hela olika, eller också uppfattas vår tolkning på olika sätt av en del människor runt om i världen. T.o.m. september i fjol hade Sverige tagit emot 60 000 asylsökande. De andra nordiska länderna tillsammans hade tagit emot 12 000 asylsökande. Det måste röra sig om skillnader i signalsystemet. Men det är egentligen inte så konstigt, eftersom vi är det enda land i Europa som i dag tillåter asylsökande att under vissa förhållanden arbeta under utredningstiden. Vi skickar alltså ut signaler som går stick i stäv mot vad andra länder i Europa gör, och det kan innebära en lockelse för människor som vill komma hit.

Vi har också en lagstiftning – och den skall man inte skylla på Invandrarverket – som bidrar till att 95 % av dem som söker asyl i Sverige överklagar det första beslutet. Därmed kan de få stanna kvar i Sverige något år extra och hoppas på det som gällde tidigare, dvs. att många fick asyl här endast på grund av de långa väntetiderna.

För en tid sedan debatterade riksdagen invandrapolitiken. Då anslogs 11,8 miljarder för budgetåret 1993/94. Beloppet baserades på 30 000 asylsökande. Nu kan vi se att det under veckorna 9–13 kommer 1 000 asylsökande i veckan. Kalkylen kan därför knappast hålla framöver.

Under dessa tider, då det talas om knappa resurser och om att allt skall skötas effektivt, är det intressant att veta att man förra budgetåret anslog 7,1 miljarder kronor för 21 000 asylsökande. Nu anslogs det 11,8 miljarder för 30 000 asylsökanden. Anslaget har alltså ökat med 62 %, trots att antalet asylsökande bara har ökat med 20 %. Det pekar inte på någon direkt effektivitetsförbättring. Dessutom finns det fortfarande 70 000–80 000 asylsökande i förläggningarna.

Orsaken till att jag tog upp den här frågan var att det kom besked om att Tyskland skulle skärpa sin lagstiftning. Det är ju Tyskland och Sverige som är de länder i Europa som har tagit emot flest asylsökande. Då är mina frågor till statsrådet:

Vad gör vi nu i Sverige, när Tyskland tydligen kommer att göra mycket för att försöka stoppa asylsökande att komma dit? Kommer vi att vidta några åtgärder med anledning av detta?

Vilka signaler kommer vi att skicka ut till flyktingläger runt om i det f.d. Jugoslavien? Enligt Invandrarverket kommer de asylsökande hit genom organiserade bussresor. Man säger att majoriteten har suttit i läger i Ungern eller i Kroatien. De har alltså befunnit sig i relativ säkerhet och nåtts av upplysningar av någon eller några som uppmanat dem att komma till Sverige och söka asyl här, därför att de här har en chans att få en mycket bättre situation än den som de befinner sig i eller som de kan få i andra länder.

Herr talman! Till sist: Är statsrådet beredd att ändra den lagstiftning som innebär att Sverige som i stort sett enda land i Europa tillåter asylsökande, om utredningstiden kommer att vara längre än fyra månader, att arbeta i

Anf. 45 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Statsrådet! Också jag är litet förvånad över det svar som Sten Andersson i Malmö fick på sin interpellation. Man får hoppas på ett klarläggande när det gäller Tyskland. Det är förmodligen någon handläggare på departementet som inte har uppmärksammat just den frågan. Jag hoppas att det är det svar som vi så småningom kommer att få.

Kulturministern presenterar ju många förklaringar i sitt svar. Hon säger bl.a. att skälen kan vara geografiska. Det är väl ganska märkligt om det är av geografiska skäl som det kommer asylsökande till Sverige. Vi har ingen landgräns mot kontinenten, vilket däremot Danmark har. Men jag kan förstå att det kommer ett mindre antal till Norge av geografiska skäl.

Jag skall dock inte upprepa de argument som Sten Andersson tog upp. Det är ju frånan av en vettig signalpolitik som har gjort att det har kommit så många bosnier och kosovoalbner till Sverige. Informationen från t.ex. ambassader och andra har väl inte varit den man skulle ha önskat. Det borde ha klargjorts att det är långt ifrån självklart att man får stanna i Sverige. Världigt många har nog indirekt uppfattat situationen så, genom anhöriga eller på annat sätt, att de skulle få stanna för gott. Sedan visade det sig att man inte fick det.

Jag vill ställa en fråga till statsrådet om framtiden: Vad har regeringen egentligen för planer beträffande alla de s.k. internflyktingar som har kommit hit från jugoslaviska krigsområden och som inte har det skyddsbehov som anges i Genèvekonventionen? Jag skall inte ägna mig åt förfluten tid, men jag konstaterar ändå att viseringstvånget för kosovoalbner, som uppskötis i drygt ett kvartal, kostade skattebetalarna över 4 miljarder, enligt den tidigare chefen för Invandrarverket, Christina Rogestam. Statsrådet har ju redogjort för sin syn på detta i utskottet, så vi behöver inte ta upp den diskussionen här. Men det förhåller sig likadant med de många krigsflyende bosnier som kommer hit. De förorsakar ju fortsatta höga kostnader i den svenska asylhanteringen. Skall de utvisas så snart förhållandena i Bosnien lugnat ner sig, eller skall de få stanna av humanitära skäl?

Anf. 46 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Det är uppenbart att flyktingsituationen i dag jämfört med för 5–10 år sedan är helt annorlunda. Efter den frihetsvåg som svepte över Europa 1989 blev det också en frihet att lämna elände. Plötsligt medgav förutsättningarna att man tog upp gamla etniska motsättningar och fördomar som olika folkslag hade gentemot varandra. Detta kan vi för närvarande se i Balkanområdet.

Sett ur ett västeuropeiskt perspektiv är migrationen från Östeuropa den mycket stora utmaning som alla västeuropeiska länder och EG står inför. I dag finns det 250 000 rumäner i Polen som bara sitter och väntar på en chans att få börja röra på sig. Man har bedömt att det under de närmaste 10–20 åren kan komma uppemot 20 miljoner invandrare till Västeuropa. Sverige kan ju inte stänga sina gränser genom en förändrad asyllagstiftning. Vi kan

inte segla utanför, utan vi måste naturligtvis ta vår del av bördan när det gäller detta stora problemkomplex. Vi måste samordna vår lagstiftning med andra länders. Det ges ingen annan metod än en internationell samverkan för att lösa detta.

UNHCR:s inställning i dessa frågor tycks bli alltmer tydlig. Den nya flyktingkommissarien – hon är inte helt ny – menar uppenbarligen att flyktingar i första hand skall repatrieras frivilligt och att mottagande i tredje land skall ses som ett sista alternativ. Hon menar tydligen också att om ett tredje land ändå tar emot flyktingar skall uppehållstillstånden vara tillfälliga i avvaktan på repatriering. Det synsättet tycks också vinna insteg om man skall döma efter de skrivningar som invandrarministern har gett riksdagen, i vilka man har redogjort för detta.

Frågan är då hur vi samordnar vårt regelsystem med den inställning som UNHCR har och vilka förändringar som i så fall kan komma till stånd. Jag kommer därigenom in på den specifika frågan om bosnierna. Det har nu kommit kanske 12 000–13 000 bosnier till Sverige redan i år. Jag tror att någon tidigare här nämnde att inflödet ligger på en nivå som på årsbasis kan bli 50 000–60 000 asylsökande här i landet. Det är naturligtvis förstaeligt att de kommer hit.

Vi har ju alla sett reportage från och läst i tidningar om Bosnien. Vi vet därför att Bosnien för närvarande är ett helvete på jorden. Men ändå måste man konstatera att bosnierna faktiskt kommer i organiserad form. De har säkerligen skäl att få uppehållstillstånd. Men hur kommer regeringen att hantera detta? Om man ger permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd, kommer givetvis en s.k. pulleffekt, en magnetism, att föreligga. Många fler bosnier kommer då att resonera: Här finns en chans. Vi åker till Sverige och får i alla fall en överblickbar framtid tryggad.

Jag vet inte riktigt hur man kan hantera en sådan situation och har givetvis inga som helst bra förslag, men detta kan komma att bli ett väldigt stort och svårt problem. Egentligen tror jag att det bara finns en lösning, och det är genom en internationell samverkan, då i första hand med FN.

Det skulle vara intressant om invandrarministern kunde ge vissa indikationer på hur regeringen ser på detta. Det går nog inte att vänta till i höst eller till nästa år och hoppas på att det inte kommer att bli så farligt. I så fall kan problemet bli oss övermäktigt. Hur svårt och besvärligt det än är, måste vi nog mycket snart försöka skaffa oss en policy.

Min taletid är i det här sammanhanget snart ute. Men den nu diskuterade frågan skall rimligtvis också tas upp i den utredning som invandrarministern har tillsatt, vars ordförande numera är utsedd och vars direktiv vi fick ta del av redan i januari. Men tyvärr har vi ännu inte blivit kallade till det första sammanträdet. För att kunna hålla den tidsplan som direktiven förutsätter, hoppas jag att det inte skall dröja för länge. Utredningen skall med förtur behandla bl.a. dessa frågor. Men jag tror inte att vi kan vänta så mycket längre utan att vi redan nu, eller i alla fall så snart som möjligt, måste försöka få till stånd en policydeklaration.

Anf. 47 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Gustaf von Essen efterlyser internationell samverkan. Jag kan till fullo stödja hans önskemål om detta. I ESK kommer vi ganska snart

att ha en migrationskonferens, där Sverige kommer att konkretisera genom att lägga fram ett förslag om hur en europeisk mekanism för ett gemensamt ansvarstagande skulle kunna se ut.

Vi har i olika forum – när vi träffas i UNHCR, på Wienkongressen, i EG och i ESK – efterlyst behovet av och propagerat för detta. Nu tar vi ytterligare ett steg genom att vi lägger fram ett förslag om hur detta skulle kunna se ut.

Också UNHCR talar ju om internationell samverkan. Men problemet är, som sagt, att det inte finns något ordentligt och bra regelsystem, som påvisar hur man tar ett gemensamt ansvar i den typ av situation som nu råder med ett krig i Europa.

Många har här tagit upp den aktuella situationen med ett antal bosnier som kommer till Sverige. Det stämmer att det rör sig om ca 1 000 personer per vecka. Låt mig då också informera om att Danmark fram till den 18 april i år har tagit emot 6 500 asylsökande. Det är ungefär hälften av det antal som Sverige har tagit emot. Det betyder att omfattningen per capita i dag är densamma i Danmark och Sverige. Detta sagt naturligtvis främst mot bakgrund av de frågor som Sten Andersson i Malmö ställde i interpellationen. Det är inte någon ny företeelse att Sten Andersson påstår att skillnaden mot våra grannländer är så stor. Inströmningen till Sverige är nu ungefär densamma som till Danmark.

De asylsökande tas emot i våra grannländer på ungefär liknande sätt som i Sverige. Det kostar ungefär lika mycket. Det har gjorts en sammanställning av kostnaderna för mottagandet i en utredning om flyktingförläggningarna, där det sägs att det i Finland kostar ungefär 26 000 US-dollar per asylsökande, i Danmark ungefär 16 000, i Norge ungefär 14 000 och i Sverige ungefär 16 000. Det är ungefär samma kostnadsnivå. Det råder ungefär liknande regler. Barnen får gå i skola. I Norge kan man under vissa omständigheter få rätt till arbete, vilket man inte får i Finland och Danmark. I Tyskland betraktas inte de som kommer från Jugoslavien som asylsökande utan som krigsflyktingar, och de får arbeta i stort sett omedelbart. Det varierar litet grand, men i stort sett är det ungefär samma mönster. Man kan alltså inte utifrån dessa fysiska regler säga att Sverige avviker.

Man kan se på lagstiftningen i de nordiska länderna – Genèvekonventionen har vi alla skrivit på. Det brukar också förekomma diskussion om de tillägsregler av olika slag som vi har i Sverige, som man säger att andra länder inte har. I Danmark har man sedan ett par årtionden tillämpat ett de facto-flyktingbegrepp, vilket lagreglerades 1983. Det lyder: Efter ansökan ges det en vidare uppehållstillåtelse till en utlänning som icke är omfattad av flyktingkonventionen av den 28 juli 1951, men där det av liknande grund som har anförts i konventionen eller utav andra tungt vägande grunder inte bör krävas att utlänningen vänder tillbaka till sitt hemland.

Det är en ganska allmän lagregel, som i stort sett motsvarar vår de facto-flyktingregel.

Finland införde så sent som 1991 en tillägsregel vid sidan av Genèvekonventionen, som säger att en utlänning som inte beviljas asyl men som inte anses kunna återvända tryggt till sitt hemland eller till det land där han sta-

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

digvarande varit bosatt kan av inrikesministeriet beviljas uppehållstillstånd i Finland på grund av behov.

Detta är också en mycket allmän regel. I Norge har man valt en delvis annan konstruktion genom att lägga in detta i en regel om humanitära skäl, där man säger att när starka mänskliga hänsyn talar för det skall man kunna ge arbets- och uppehållstillstånd.

Det finns alltså inte någon grund för det ständigt återkommande påståendet om att Sverige avviker i olika avseenden vad gäller lagstiftningens tillämpning och ekonomiska regler. Möjligen kan man säga att Finland har en något striktare tillämpning både av sin de facto-regel och av Genèvekonventionen.

Jag har naturligtvis inte någon anledning att tycka att det är bra att fördelningen av de asylsökande är ojämn mellan länder i Europa eller mellan våra grannländer. Men jag vänder mig emot att vi skall förfalla till en felaktig beskrivning av grannländernas lagstiftning och olika stödsystem.

Sten Andersson kom in på kostnader av olika slag. Vi har gjort en prognos för nästa budgetår på 30 000 asylsökande. Den beräkningsgrund som har använts under senare år har också använts för nästa år. Om Sten Andersson har en bättre grund att räkna på är han välkommen att presentera den.

Om en varaktig fred kan åstadkommas i Jugoslavien är jag alldeles övertygad om att det antal flyktingar som söker sig till Sverige drastiskt kommer att sjunka.

Anf. 48 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! För att statsrådet inte skall glömma min fråga upprepar jag den. Beträffande rätten att arbeta, som tydligen är unik för Sverige när det gäller asylsökande under vissa förhållanden, undrade jag om statsrådet var beredd att stoppa detta eller förändra lagstiftningen. Jag frågade om detta men fick inget svar. Jag kanske kan få svar på detta i statsrådets nästa inlägg.

Det är positivt att Sverige verkar internationellt för en gemensam asylpolitik. Men frågan är: Hur bedömer statsrådet våra möjligheter att få gehör bland de andra länderna i Europa? Hittills har ju den verksamheten inte haft någon större framgång.

Herr talman! Jag vet att man kan använda siffror litet hur som helst. Statsrådet sade att danskarna per capita tar emot lika många asylsökande som vi. Sedan är det i slutfasen intressant hur många som får stanna. Men mina siffror gällde fjolåret. Då tog vi emot 60 000 asylsökande under nio månader. Övriga nordiska länder tog emot sammanlagt 12 000, trots ett nästan fördubblat invånarantal. Det var alltså bakgrunden till att jag var tveksam till signalsystemet.

Statsrådet sade också att det inte är någon större skillnad mellan reglerna i länderna i Europa och framför allt mellan länderna i Norden och reglerna för den svenska asylpolitiken. Det är möjligt att det är så i teorin. Men det måste vara något som i praktiken lockar människor att i första hand komma till Sverige och Tyskland, att de gör detta val i stället för att kanske åka till länder som ligger närmare dagens aktuella konflikthärder.

Statsrådet efterlyste ett förslag från min sida. De beräkningar som regeringen har gjort har inte någon gång stämt. I fjol sade man att 25 000 skulle

komma. Då kom det 80 000. I år har man sagt att 30 000 kommer att komma, och vi är snart uppe i 14 000–15 000. Man kan väl lära sig av misstagen. Vi vet ju hur det ser ut där nere.

Vad jag menar att vi borde göra är att framför allt se till att förbättra standarden i de läger som i dag finns utanför det f.d. Jugoslavien, så att människor blir kvar där i avvaktan på bättre förhållanden i sitt hemland, i stället för att åka hit till i stort sett ingen nytta. Vi har ju hört att 95 % ändå inte kommer att få lov att stanna kvar.

Anf. 49 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Statsrådet nämner internationell samverkan. Det är ju bra. Vi har också många gånger tryckt på om detta. Det finns ju företrädare inom regeringen som har hävdat att vi kan hjälpa elva gånger fler på plats i stället för att hjälpa de flyktingar som kommer hit till Sverige.

Statsrådet Friggebo hävdar envist att vi för samma politik som övriga nordiska länder. Hon säger att vi kanske skiljer oss något från Finland, men i princip är det samma politik som förs. Det kanske i och för sig är riktigt. Men vi avviker i det signalsystem som vi ger till omvärlden. Vi avviker också när det gäller tillämpningen. Lagarna och bestämmelserna kanske är desamma. Jag skall inte gå in på så många olika detaljer om vad som avviker i tillämpningen. Men jag kan nämna att Danmark bl.a. har sina bolsterpatruller, som kollar upp vissa saker.

Det som jag inte fick något svar på var den fråga som jag ställde om internflyktingarna från Bosnien-Hercegovina. Vilka planer har regeringen för de människor som har kommit hit? Skall man fortsätta med den låt-gå-politik som vi hade i fråga om kosovoalbanerna? För någon vecka sedan fattade ju riksdagen beslut om regeringens begäran om 3,7 miljarder extra för Invandrarverkets förlägningskostnader. Det är just på grund av att man inte har någon klar politik som man kan klara sig inom de begränsningar som riksdagen har angivit.

Eftersom jag inte fick något svar i detta sammanhang, kan jag bara konstatera att det tydligen inte finns någon planering inom regeringen för hur man skall hantera denna fråga. Jag upprepar därför frågan: Finns det någon planering, och i så fall vilken?

Anf. 50 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag hade också ett antal frågor om just de bosniska flyktingarna. I fråga om dem finns det uppenbarligen oklarheter. Såvitt jag förstod av förra veckans invandrarpolitiska debatt fanns det ett antal fall som hade överlämnats till regeringen för bedömning. Det är väl antagligen därför som man ännu inte kan ge något svar. Jag kan möjligen förstå att det kan bero på det. Men det är nog väldigt viktigt att man på något sätt relativt snabbt kommer till skott.

Vi kan ju i framtiden inte gärna ha en praxis för de bosniska flyktingarna här i Sverige, en annan i Danmark, en tredje i Norge och en fjärde i Tyskland, utan det måste även i detta sammanhang föreligga någon form av samsyn. Hur betraktar det västeuropeiska samfundet de bosniska flyktingarnas situation, och hur skall vi gå till väga för att lösa denna problematik?

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Det som jag tycker är litet moraliskt besvärligt är i sig inte att de människor som kommer hit får uppehållstillstånd tillfälligt eller permanent, utan det är om vi verkligen kan vara säkra på att just de som har lyckats chartra en buss och åka hit upp har det största behovet att få uppehållstillstånd här. Jag kan väl tänka mig att det finns hundratusentals andra som har mycket sämre och värre situationer än just de som kommer hit och att det är dem som man skulle vilja hjälpa mer. Därför är det så viktigt, vilket jag kommer att arbeta för i den här utredningen, att strama åt asylbegreppet men öka möjligheterna att i samarbete med FN på platsen försöka utröna vilka som har de största behoven av skydd och av hjälp och som därmed också kan få en chans att stanna här, så att vi får en planering och reglering av detta som utgår från att de som har de största behoven också får chansen. Men detta är något som man får komma tillbaka till.

Jag ger mig emellertid inte riktigt på den punkten. Jag skulle vilja ha en litet mer uttömmande kommentar och ett resonemang omkring hur invandrarministern ser på den bosniska flyktingproblematiken. Förekommer det överläggningar med andra europeiska stater om en gemensam policy härvidlag, och förekommer det överläggningar med andra nordiska länder om hur man skall hantera den här situationen? Vi kan inte själva fatta ensidiga beslut, utan vi måste nog se detta i ett större perspektiv.

Anf. 51 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Herr talman! Jag beklagar att jag inte besvarade frågorna om Bosnien. Men det berodde på att min taletid var slut.

Sten Andersson i Malmö upprepade frågan om arbete, att detta skulle vara unikt för Sverige. Jag redogjorde för att det inte är unikt för Sverige. I Norge och Tyskland förekommer detta. Det är inte aktuellt att ändra på de bestämmelser som vi har.

Sten Andersson frågade varför Sverige tog emot så många fler än andra. Det berodde på att så många fler sökte sig till Sverige. Och vi har haft många diskussioner om vad det beror på, t.ex. arbetskraftsinvandringen tidigare osv. Det beror naturligtvis även delvis på att Sverige har ett ganska gott rykte om att värna mänskliga rättigheter och att ge människor skydd. Det goda ryktet tycker jag att vi skall vara stolta över.

Sedan talar Sten Andersson fortfarande om prognoser, om hur många som kommer hit och hur många som inte kommer hit. Ingen kan med bestämdhet säga exakt hur många som kommer att komma hit. Vad vi har redovisat för riksdagen är att vi har en beräkningsgrund som ger ett visst utfall ekonomiskt. Därutöver säger vi att dessa prognoser är osäkra och att vi håller dörren öppen för att återkomma till riksdagen.

Sten Andersson säger att 95 % av dem som kommer hit inte kommer att få stanna. Vad vet Sten Andersson om det? Ingenting.

Om det blir ett långt, ett mycket utdraget, krig i Jugoslavien, hur skall vi då kunna skicka tillbaka bosnier som sedan slaktas där nere? Det är klart att den dagen kommer då man säger att det inte är rimligt att bara vänta och vänta utan att få besked som innebär en fast hållpunkt i tiden.

Gör inte sådana där påståenden rakt ut i luften om vad som kommer att

hända! Det är verkligheten runt omkring oss som styr här, inte något tryckande från tjänstemän eller ens från Sten Andersson.

Både Gustaf von Essen och Lars Moquist har tagit upp frågan om Bosnien, vilken är mycket komplicerad. Det som antytts här är helt rätt. För närvarande kommer alltså bosnierna inte direkt från krigshärdarna, även om de kommer från ett land där krig pågår.

Det finns tecken på att det är flyktingar från flyktingförläggningar i framför allt Kroatien som nu kommer till Sverige. De har befunnit sig i Kroatien under kortare och längre tider. Alla vet att vi stöder Kroatien med flyktinganläggningar av olika slag för att möjliggöra en någorlunda hygglig situation i närområdet för dessa människor.

Därtill har vi, som jag tidigare sagt, fått ett antal ärenden från Invandrarverket. Man vill höra hur vi skall förfara med de människor som redan är här. Detta skiljer sig från förhållandena vad gäller kosovoalbanerna. Invandrarverket har ju hela tiden inom verket fattat beslut om kosovoalbanerna utan att föra ärendena vidare till regeringen.

Invandrarverket för där en diskussion om olika tänkbara handlingslinjer. En är att man ger permanent upphållstillstånd. Man betraktar dessa personer som politiska flyktingar, vilket man nog faktiskt kan säga att de är.

Å andra sidan säger man att inget annat europeiskt land tillämpar principen att de här människorna skall ges permanent upphållstillstånd. Dessutom strider det litet grand mot den allmänna inställningen hos världssamfundet, nämligen att man måste fördöma den etniska rensningen. Målet måste vara att dessa människor skall kunna återvända till sina hem och att få slut på kriget så snabbt som möjligt. Därför bör man försöka att ordna den humanitära hjälpen och skyddet i närområdet.

Den andra möjligheten är att man skulle kunna ge tillfälligt upphållstillstånd. De flesta länder i Europa gör det, med olika grad av formalisering. Vi i Sverige har hittills inte tillämpat principen att ge formella tillfälliga upphållstillstånd. I höstas förekom diskussioner mellan partierna, och man enades *då* om att inte föreslå riksdagen en sådan ordning. Inom den lagstiftning som redan finns kan det finnas möjligheter att tillämpa en ordning med tillfälliga upphållstillstånd.

Den sista möjligheten är att fortsätta att ge människorna skydd här i avvaktan på att situationen nere i Jugoslavien blir bättre, men man ger inga formella tillstånd – dvs. tillämpar verkställighetsstoppet.

Det är precis så som Gustaf von Essen sade – själv har jag också sagt det tidigare i denna kammare – nämligen att regeringen nu överväger hur vi skall hantera de här frågorna. Det är klart att vi då också måste titta på frågor som handlar om att de som nu kommer hit framför allt kommer från flyktingförläggningar i Kroatien.

Anf. 52 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Statsrådet tycktes höja tonen en aning. Sådant beror i regel på att argumenten är svaga. Då höjer man rösten i stället.

Från Riksdagens utredningstjänst fick jag för en månad sedan besked som visar att Sverige är unikt i detta fall när det gäller att tillåta asylsökande att arbeta under utredningstiden.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Enligt Riksdagens utredningstjänst, som är en seriös källa, var det i Norge förr så, att dessa människor kunde få arbeta. Men sedan ansåg man att den möjligheten missbrukades. I dag är det därför möjligt att arbeta endast i undantagsfall.

Enligt samma källa, dvs. Riksdagens utredningstjänst, är det i Tyskland icke tillåtet för asylsökande att arbeta. Om det skett en förändring under den senaste månaden ber jag om ursäkt. Jag är i alla fall inte helt övertygad om att statsrådets argument i det avseendet bär.

Det sägs att jag uttalat att 95 % skall skickas tillbaka. Fru statsråd, det har jag hört tidigare. Jag har läst om det i artiklar baserade på intervjuer med statsrådet. Jag har hört det sägas av statssekreterare och Invandrarverkets tjänstemän. Men det är inte jag som gjort påståendet. Det finns många klipp att välja bland när det gäller att verifiera gjorda påståenden.

Hur man skall budgetera för framtiden är svårt att veta. Det är jag väl medveten om. Men om man i fjol budgeterade för 25 000 personer och det kom 80 000, hur blir det då? Läget i Jugoslavien har inte förändrats. På vad baserar man då det faktum att det bara budgeteras för 30 000? Har något hänt som vi inte känner till? Risken är stor att den här siffran kommer att spräckas lika effektivt, tyvärr, som var fallet med den förra budgeten.

Statsrådet säger att vi skall vara stolta över vårt rykte, dvs. över att vi anses vara generösa. Men jag tycker att vi skall vara stolta om vi har rykte om oss att tillämpa principer för asyl som i huvudsak är baserade på Genèvekonventionens definition.

Jag är inte så säker på att stoltheten över ryktet om att vi tar hit människor som *inte* har flyktingskäl är så rysligt stor hos en majoritet av svenska folket, mot bakgrund av dagens ekonomiska situation.

Vi kan inte hjälpa fattiga människor runt om i världen genom att plocka hit en del. Då är det mycket bättre, precis som någon tidigare sade, att för de pengar som det kostar att ha 40 000 människor här i stället hjälpa 400 000 till en betydligt drägligare tillvaro än den som de i dag lever i.

Skruva alltså ned tonläget litet grand! Jag skall ta reda på mera om de uttalanden av statsrådet och hennes kolleger som jag har läst om i pressen.

Anf. 53 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Statsrådet Friggebo beskriver läget och lämnar besked om olika alternativ och handlingsplaner som regeringen kan ha när det gäller att komma till rätta med problemen i fråga om bosnierna.

Jag menar att vi måste ge bosnierna signaler om att vi avser att sända tillbaka dem som inte har det skyddsbehov som vi anser berättigar dem att få stanna i Sverige. Den signalen måste vi ge även till omvärlden, för annars kommer det en mängd människor hit som sedan skall tvingas hem.

Enligt min mening är det inte en human asylnpolitik att föra en sådan signalpolitik som förs. Människor luras ju hit. Sedan skall de, precis som gällde för kosovoalbarnerna, skickas hem.

Det finns exempel på att man lämnar läger i Kroatien för att just komma till Sverige. Men man har ju skydd i lägren i Kroatien. Alltså är det den svenska signalpolitiken och, naturligtvis, anhöriga i Sverige som gjort att de här människorna blivit benägna att lämna sina läger i Kroatien för att åka

till Sverige och bli föremål för en asylhantering. De allra flesta av de här människorna tror naturligtvis att de får stanna för gott i Sverige.

Regeringen måste vidta aktiva åtgärder just för att ge korrekta signaler om att det är långt ifrån säkert att de här människorna får stanna i Sverige. Jag anser att vi för en felaktig signalpolitik, om vi bara håller tyst i den här frågan.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 54 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag hade förmånen att i höstas få en redogörelse för förslaget som invandrarministern hade tagit fram om tillfälligt uppehållstillstånd (TUT). Vi var relativt på det klara med att det då inte fanns något behov av den lagstiftningen. Men då kunde vi egentligen inte förutse riktigt vad som skulle komma att hända i Bosnien, i varje fall inte att det skulle få den här omfattningen. I efterhand kan man tycka att det kanske hade varit bra att ha den lagstiftningen trots allt. Det finns kanske anledning att aktualisera förslaget igen.

Det som var intressant var invandrarministerns resonemang omkring Bosnienflyktingarna, att de nu i allmänhet kommer från första asylland, i det här fallet från Kroatien, kanske Ungern, och har befunnit sig i läger. Det borde kunna tyda på att man kan återförvisa dem dit varifrån de kom, men också kombinera det med insatser i dessa flyktingläger, så att man kan garantera att en avvisning kommer att ske till en plats där det finns möjlighet att ta emot dem. Jag hoppas att det är så jag skall tolka invandrarministern när det gäller de eventuellt kommande besluten. Finns det klara belägg beträffande första asylland, att de har varit i FN:s flyktingläger där nere och sedan åkt till Sverige, tycker jag att man skall kunna återförvisa dem dit. Det är väl den ordning man skulle kunna tänka sig att ha.

Invandrarministern säger i svaret till Sten Andersson i Malmö att den kommitté som är utsedd redan i höst skall presentera en översikt över hur skyddet för flyktingar reglerats i andra europeiska länder och hur dessa regler tillämpas i praktiken. Jag har i och för sig tolkat direktivet så att vi också skall kunna lägga fram förslag och inte bara göra en översyn. Jag ser att vi efter den analys som skall ske kan "göra de överväganden och lämna de förslag som vid översynen kan aktualiseras". Det är väl så vi skall gå till väga. Jag har förstått att det skulle kunna vara en prioriterad uppgift för den här utredningen.

Anf. 55 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det är helt riktigt att kommittén, om den finner det påkallat med anledning av översikten över reglerna i Europa, har frihet att komma med förslag.

Sten Andersson i Malmö säger att om man har svaga argument försöker man höja rösten. Det handlade inte alls om arbete, som Sten Andersson kopplade ihop det med. Det var när Sten Andersson påstod att 95 % av alla asylsökande som är här nu kommer att få avslag. Jag vill påstå att Sten Andersson inte vet ett enda dugg om det.

Däremot är det för närvarande så att i de beslut som fattas om kosovoalbarnerna är det över 90 % som får avslag. Några får stanna här av de facto-

flyktingskäl, därför att de har sådana. Ett antal personer som har krigsvägrarskäl fattar man icke beslut om. Därför kan inte Sten Andersson göra någon prognos för framtiden.

Vad gäller den beräknade kostnaden för framtiden undrar Sten Andersson vad det är som har hänt som gör att man inte skall räkna med fler än 30 000. Vad som har hänt vet vi, dvs. hur många vi har på flyktningförläggningarna. De ingår i kostnadsberäkningarna. Vad som kommer att hända under nästa år vet inte vare sig Sten Andersson eller jag någonting om.

Låt oss säga att vi skulle få fred i f.d. Jugoslavien ganska snart. Då ändrar det förutsättningarna totalt. Jag skulle samtidigt vilja säga att jag är ganska pessimistisk om en sådan utveckling.

Lars Moquist tar upp bosnierna. Det verkade på mig som om Lars Moquist antydde att vi skulle kunna börja sända tillbaka bosnier från Sverige. Det är fullständigt uteslutet att sända någon till Bosnien. Och Kroatien, som har en enorm ekonomisk börda, kommer inte att släppa in några som vi sänder tillbaka.

Vad det handlar om är att möjliggöra för människor att stanna där nere och inte söka sig vidare ut i Europa. Det sägs att det kommer så många bosnier upp till Sverige. I Kroatien fanns det tidigare över 600 000 bosnier. I dag är de ungefär 225 000. Många har alltså sökt sig ut runt om i Europa, inte bara till Sverige.

Lars Moquist försöker göra en jämförelse mellan kosovoalbanerna och bosnierna. Han säger att de lovas att få stanna här. Det finns inga löften om att få stanna här. Det är heller inget önskemål från bosnierna själva. Jag hade själv en överläggning med president Izetbegovic häromfredagen. De vill naturligtvis att deras medborgare skall kunna komma tillbaka och bygga upp landet. Det finns en vilja hos bosnierna själva att omedelbart återvända, om de bara kunde. Det är det som är det viktiga, att skapa den förutsättningen, att de skall kunna återvända till sitt hemland.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1992/93:103 om regeringens flyktningpolitik

Anf. 56 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Herr talman! Ingrid Näslund har frågat mig om reglerna eller tolkningen av reglerna för att få uppehållstillstånd av humanitära skäl har ändrats i något avseende, eftersom färre får uppehållstillstånd, trots en starkt ökad tillströmning av flyktningar.

Ingrid Näslund har vidare frågat mig om jag avser att vidta åtgärder så att barnkonventionens regler kommer att tillämpas beträffande flyktningbarn.

Det är mot den här bakgrunden viktigt att slå fast att det främst av två skäl ofta förekommit tveksamma påståenden om förändringar i den svenska flyktningpolitiken. Det anförs ofta att en ökad andel avslagsbeslut i sig skulle kunna tydas på så sätt att politiken blivit mer restriktiv. En ökad andel avslagsbeslut är mer sannolikt ett uttryck för att en ökande andel av de asylsökande företer sådana skäl som inte kan leda till positiva beslut. Ett annat

förhållande är att kriget i f.d. Jugoslavien inneburit att beslut i en stor mängd ärenden inte har kunnat fattas under en viss tid. Förhållandevis få asylbeslut i förhållande till antalet höga siffror för inströmningen av asylsökande skall också ses mot denna bakgrund.

Enligt gällande lagstiftning får uppehållstillstånd ges till en utlänning som av humanitära skäl bör få bosätta sig i Sverige. Det är här inte fråga om någon egentlig skyddsbestämmelse utan om en möjlighet för den tillståndsgivande myndigheten att bevilja uppehållstillstånd när det är påkallat av humanitära skäl.

Det kan gälla sådana humanitära skäl som hänför sig till utlänningens personliga förhållanden, främst psykiskt eller fysiskt handikapp eller sjukdom. Uppehållstillstånd kan också ges när förhållandena i hemlandet är sådana att det vore inhumant att tvinga utlänningen att återvända dit, t.ex. när det pågår krig eller inbördesstrider i landet. Det ligger i sakens natur att någon uttömmande uppräknings inte kan göras av de situationer där humanitära skäl bör föranleda att utlänningen får uppehållstillstånd.

Det är alltså, som jag tidigare nämnt, fel att dra slutsatser av en jämförelse över tiden av antalet beviljade uppehållstillstånd i förhållande till antalet asylansökningar. Detta främst beroende på att man måste ta hänsyn till de skilda förutsättningar som gäller vid olika tidpunkter. De två åren som Ingrid Näslund valt att jämföra är ett exempel på detta. För det första beviljades under 1991 ett mycket stort antal tillstånd av s.k. humanitära skäl på grund av tillämpningen av tidsrelaterade schablonregler. Dessa schablonregler valde regeringen i december 1991 att successivt avveckla, eftersom de var förenade med stora nackdelar. De ledde lätt till orättvisa och till vad som kan uppfattas som irrationella beslut. En skillnad på några dagar kunde bli avgörande i ena eller andra riktningen. För det andra innebar krisen i f.d. Jugoslavien att det under 1992 kom ett mycket stort antal asylsökande därifrån, och eftersom Invandrarverket valde att avvakta med beslut i många ärenden blir en jämförelse av förhållandet mellan asylsökande och antalet beviljade tillstånd missvisande. Ytterligare en orsak till att en jämförelse mellan olika år inte låter sig göras är att situationen i länder, varifrån asylsökande kommer, förändras. T.ex. kan en ny regim i ett land, varifrån många asylsökande tidigare kommit, göra att inte så många har anledning att söka sig därifrån.

Jag vill framhålla att regeringen inte på något sätt utfärdat några direktiv om att beviljandet av uppehållstillstånd av humanitära skäl skall vara mer restriktivt än tidigare. Dock har, som jag nämnde tidigare, de schabloniserade väntetidsreglerna avskaffats. Varje asylansökan avgörs individuellt och utifrån det skyddsbehov som kan föreligga i det enskilda fallet.

Det är naturligtvis av största intresse för mig att nära följa hur praxis inom rättstillämpningen utvecklas, särskilt mot bakgrund av att beslutsfattande i högsta instans sedan förra året inte längre skapas genom regeringsbeslut utan i en nyinrättad förvaltningsmyndighet. Jag kommer att ta initiativ till att en sådan uppföljning sker.

Regeringen har nyligen tillsatt en parlamentarisk kommitté för översyn av invandrapolitiken samt invandrings- och flyktingpolitiken. Av direktiven framgår att en uppgift för utredningen är att lägga fram förslag om utform-

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

ningen av övriga grunder för rätt eller möjlighet till bosättning i Sverige, t.ex. av humanitära skäl.

Jag har tidigare här i kammaren, senast den 13 april, diskuterat frågeställningen om barnkonventionens regler och vill nu framhålla följande.

Jag anser nu liksom tidigare att svenska myndigheter, i asylärenden liksom i andra sammanhang, tar stor hänsyn till barnens behov. Särskild hänsyn tas till barnens situation vid prövningen av asylansökningar, och ärenden rörande ensamma barn behandlas alltid med förtur. Jag vill också framhålla att barnkonventionen inte syftar till att reglera vilka barn som skall få stanna i Sverige eller inte. Däremot kan med stöd av konventionen ställas krav på föräringssättet i ärenden som rör uppehållstillstånd.

Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter uppfyller Sverige i stort konventionens krav. Vid det förhör med Sverige som kommittén hade i januari i år, på grundval av den svenska rapporten om tillämpningen av konventionen, hade man inte någon kritik rörande behandlingen av asylsökande barn, förutom vissa synpunkter på förvarstagande av barn.

Mot bakgrund av det jag nu har sagt finner jag det för dagen inte påkallat att vidta några åtgärder.

Anf. 57 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag tackar invandrarminister Friggebo så mycket för svaret på min interpellation. Jag kanske först skall säga att jag är medveten om den mycket svåra och grannliga uppgift som Birgit Friggebo har i den situation som vi nu har i Europa, då en stor mängd människor söker asyl och känner sig jagade från sina hemländer. Jag kommer in så att säga från andra hållet i debatten. Jag tror också att jag vågar säga att jag har samma uppfattning som invandrarministern, att vi betraktas som ett generöst flyktingland. Det är någonting som jag glädjer mig över.

När detta är sagt vill jag säga att jag i min interpellation har gjort vissa jämförelser mellan de två senaste åren när det gäller antalet flyktingar som har fått stanna i Sverige. Birgit Friggebo menar att man inte utan vidare kan dra några slutsatser av att siffrorna är så olika. Den enda slutsats som jag egentligen har dragit av siffrorna är att människor felaktigt kan få uppfattningen att allt fler flyktingar av det stora antalet asylsökande får stanna i Sverige.

År 1991 var det drygt 27 000 asylsökande, nästan 19 000 beviljades asyl. Motsvarande siffror för 1992 var drygt 83 000 asylsökande, av vilka knappt 13 000 fick sin ansökan beviljad. Jag är fullt medveten om att man utan vidare inte kan jämföra dessa siffror. Birgit Friggebo har också redogjort för de stora skillnaderna på just dessa två år. Anledningen till att jag valt dessa år är att det är de två senaste år vi har siffror för hela året. Skillnaderna är dock så stora, att jag inte kan låta bli att undra om man inte, åtminstone i en del fall, varit restriktivare än tidigare. Det rör sig om en minskning med nästan 6 000 uppehållstillstånd, trots att tillströmningen av asylsökande har ökat med 56 000 jämfört med året dessförinnan.

Ingen av oss kan förmodligen med säkerhet påstå att vi vet att den mycket stora skillnaden beror bara på att det under de två på varandra följande åren

varit så olika förutsättningar. Det jag skulle vilja veta är om reglerna i några enskilda fall ändå tillämpats restriktivare.

Birgit Friggebo talar om olika förutsättningar och nämner i nästa andetag tidsrelaterade schablonregler. Då är det riktigare att tala om att vi har ändrat på reglerna, i alla fall i en del fall. Måste man ändå inte betrakta dessa ändringar som en viss skärpning i de aktuella fallen?

Den avgörande anledningen till att jag ställt mina frågor är dock inte dessa siffror där det kan vara svårt att göra en säker tolkning. Det är snarare en växande känsla av olust inför många samstämmiga vittnesmål om att det har blivit svårare att få asyl.

Jag nämnde i min interpellation att det finns människor som i många år lagt ner mycket tid, kraft och engagemang för att på olika sätt hjälpa flyktingar. De känner stor besvikelse och maktlöshet, som de säger, inför flyktingpolitiken. De menar att det har blivit svårare att få stanna av humanitära skäl. Det var inte detta de hade väntat sig.

För en tid sedan träffade jag ganska många flyktingarbetare i Göteborg, bl.a. Ingrid Segerstedt Wiberg, som är mycket känd i dessa sammanhang. Hon gav uttryck för att hon aldrig tidigare träffat så trötta, nästan uppgivna, flyktingarbetare. Deras känsla av trötthet och uppgivenhet berodde inte bara på att det kommer så många fler asylsökande hit till landet, utan på att de kände till människor som befann sig i mycket dåligt skick, både fysiskt och psykiskt, men som inte fick stanna. En del togs direkt från sjukhussängen.

Uppräkningen skulle kunna göras lång. Även om man inte kan göra vare sig vetenskap eller statistik av ett flertal vittnesbörd, måste man ändå räkna med att det rör sig om människor som har levt nära asylsökande i många år och som har fått vara med om både att många har fått avslag tidigare och att många har fått stanna. Vi måste därför fästa avseende vid vad dessa människor säger.

Advokater som i många år har företrätt flyktingar bär samma vittnesbörd om att flyktingpolitiken i praktiken har skärpts. Jag konstaterar ändå med tillfredsställelse att Birgit Friggebo säger att regeringen inte har utfärdat några regler om att beviljandet av uppehållstillstånd av humanitära skäl skall vara mer restriktivt än tidigare. Det skulle ha gjort mig mycket upprörd om det hade varit så. Jag tycker också att det är bra att Birgit Friggebo kommer att ta initiativ till en uppföljning av hur praxis inom rättstillämpningen är nu när regeringen inte längre fattar beslut i asylärenden.

När kommer en sådan uppföljning att ske, och hur kommer den att gå till? Det skulle jag vilja ha klarlagt.

Anf. 58 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! De frågor som Ingrid Näslund har ställt är mycket intressanta och relevanta. Jag har också i och för sig blivit kontaktad av många som menar att det har blivit en restriktivare hållning hos myndigheterna när det gäller att bevilja uppehållstillstånd. Jag är ändå inte säker på att det stämmer. Det beror precis på vad man jämför med. Jag tror att invandrarministerns svar huvudsakligen är korrekt.

Det stora problemet i dessa sammanhang är kanske inte om det eventuellt blivit en glidning i praxis, utan det är de långa handläggningstiderna. Famil-

jer får genomlida en lång utredningstid, vilket i sig innebär ett trauma och en otrygghet av stora mått, och det frestar på psykiskt. Dessutom är det för-
enat med en mängd andra negativa konsekvenser, inte minst kostnader osv. Det enda som kan sägas vara bra med dessa långa handläggningstider är att man därmed gör en stor och bred regionalpolitisk satsning. Det är det enda positiva man kan säga om det.

De långa handläggningstiderna skapar otrygghet för familjerna, som jag nyss sade, inte minst för barnen. Jag, liksom många andra, har besökt slussar och flyktingförläggningar. Jag var på en sluss i Växjö. Där bor tre familjer i ett logement. Det finns ingen möjlighet till privatliv, utan man bor där sammanbragt upp till fyra månader. Det är givetvis inte bra. Det avgörande för hur vi skall komma till rätta med problemen är att få ner handläggningstiderna, så att vi kan få så snabba beslut som möjligt.

Sedan tänkte jag något beröra det som kommit att bli mera aktuellt, nämligen den nya folkrörelsen att gömma flyktingar. Jag skall gärna erkänna att jag själv varit engagerad i sådan verksamhet, dock på marginalen. Jag har sett människor som har varit engagerade i dessa frågor. De är ofta fantastiska människor med ett stort och djupt engagemang, en enorm välvilja och humanitär grundsyn.

Problemet är att man inte kan vara säker på att barnen, som det i första hand är fråga om, får en bättre situation av att bli gömda i en lägenhet under kanske långa perioder. Man kan jämföra detta med en något så när snabb handläggning och en snabb avvisning där spelreglerna läggs fast på ett så tidigt stadium som möjligt.

Jag tror att det kan vara förödande både för familjer och för barn att leva gömda och otrygga utan att vi vet vad som händer med dem. Detta är ett mycket svårt problem. Man kommer in på mänskliga och humanitära aspekter.

Sammanfattningsvis måste vi på något sätt hitta metoder att få fram dessa beslut i den ena eller andra riktningen snabbare än vad som nu sker. På så sätt kan vi också minska en hel del lidanden och trauman för de inblandade familjerna.

Anf. 59 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Vi är två företrädare till Birgit Friggebo som har anmält oss till denna debatt. Det har vi gjort därför att vi med alltmer höjda ögonbryn med förvåning läser allt det som sägs om den stramare flyktingpolitik som utformas nu i vår. Det kanske inte är så konstigt att vi är förvånade. Ett bestående minne från vår tid som svarande i denna kammare är den mycket omfattande och frekventa kritiken som framfördes från otaliga folkpartister.

Det skulle bli så humant när vi fick en ny flyktingpolitik. Väntetiderna skulle bort. Därför kunde man avskaffa alla humanitära skäl som var koppelade till det faktum att asylsökande drabbas av långa väntetider. Det blev paradregeln. Det skulle förklara också för flyktingmotståndarna att det nu var riktiga flyktingar som fick stanna och inte bara de som varit här länge. Det förklarades om och om igen att detta var riktigt.

Även om jag inte riktigt delar den beskrivning som Birgit Friggebo gör i sitt interpellationssvar om hur reglerna om lång uppehållstid och humanitära

skäl tillämpades, kan jag ändå ha förståelse för detta. Men felet var att reglerna infördes innan väntetiderna hade gått ner. Då blir det som det nu har blivit. Vi får om igen se att barnfamiljer utvisas efter att ha varit här under lång tid. Man kan då fråga sig vad det är som blev så mycket bättre.

Det skulle också bli så mycket generösare. Det förefaller nu som om allt fler av dem som följer denna fråga på nära håll – vilket Ingrid Näslund här har vittnat om – anser att så inte är fallet. Nu senast häromdagen sade Kjell Jönsson från Svenska flyktingrådet i DN: I praktiken har flyktingpolitiken hårdnat sedan den borgerliga regeringen trädde till.

Det är inte så konstigt att jag läser detta med en viss förvåning. När decemberbeslutet hävdades skulle det ju bli så mycket generösare. Det hade varit tillräckligt förvånande för många att få höra att det inte hade blivit någon skillnad alls. Men det blev inte generösare, utan i stället hårdnade flyktingpolitiken. Det tror jag att många tycker är mycket märkligt.

Jag är den första att hålla med om att det kanske finns skäl att vara stram när asylinströmningen ökar och man vill få ner väntetiderna och få litet andrum. Det finns här två vägar att gå. Endera har man en till synes generös lagstiftning och tillämpar den utomordentligt restriktivt, eller också kan man öppet och ärligt redovisa att regeringen anser att man nu får lov att strama åt på grund av stor tillströmning eller av något annat skäl. Det skulle då göras genom att regeringen fattar ett öppet beslut. Det vore ärligare att göra som den socialdemokratiska regeringen gjorde med det s.k. decemberbeslutet.

Herr talman! För att här fortsätta ärlighetsdebatten, vill jag säga att jag egentligen inte här trängt tillräckligt mycket bakom tidningsrubrikerna eller dessa rykten för att påstå att bedömningen av skyddsbehovet har blivit mycket tuffare i dag. Däremot vill jag med bestämdhet påstå att det knappast blivit någon större generositet i bedömningen under det senaste halvåret sedan decemberbeslutet hävdades.

Mycket av det som jag ser i tidningsartiklar om enskilda fall är sig ganska likt. Jag kan också läsa mellan raderna och förstå litet grand av skälen till det som i förstone kan synas som upprörande i dessa fall.

Skillnaden är den att det nu inte sitter en folkpartist i bild och kramar den stackars flyktingfamiljen på varenda tidningssida och talar om den grymma socialdemokratiska flyktingpolitiken. Där sitter ingen Ylva Annerstedt, Charlotte Branting, Maria Leissner eller Bengt Westerberg och beskärmar sig över utvisning efter så lång tid i Sverige, osv. Det är väl så att Birgit Friggebo har bättre disciplin på sina skaror än vad Georg Andersson och jag hade. Vi fick faktiskt också kritik från vårt eget håll.

Det finns dessutom ytterligare skäl till förvåning, nämligen att det hörs så litet från de stora humanitärorganisationerna. Jag skall återkomma till detta i ett senare inlägg. Det svar som Birgit Friggebo givit är ändå ganska försiktigt. Det låter som om Birgit Friggebo själv inte riktigt har ett grepp om huruvida hennes flyktingpolitik är generösare eller stramare. Det skall följas upp och utvärderas.

Det skulle vara utomordentligt intressant att få en ytterligare kommentar till att initiativ nu skall tas till en uppföljning. Jag trodde att det fanns anledning för en minister att hålla sig informerad om huruvida man har stramat åt eller blivit mer generös.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 60 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Vi hade här i riksdagen förra veckan en flykting- och invandrarpolitisk diskussion, och egentligen skulle jag inte ha behövt ta till orda i dag. Att jag ändå gör detta beror på att jag liksom Maj-Lis Lööv är oroad över den tystnad som har lägrat sig över en stor del av den flyktingpolitiska debatten. Det ger en jordmån och grogrund för dem som är invandrarfientliga och för dem som ytterligare vill skärpa politiken.

Nyligen fick vi i stora rubriker ta del av en opinionsundersökning som påstods visa att en betydande majoritet av det svenska folket nu inte ville öka flyktingmottagningen. Det kanske det aldrig har funnits en majoritet för. Men det beror litet grand på hur man ställer frågan. I detta läge är det ännu angelägnare för oss politiker att våga stå upp och ta till orda och hävda flyktingpolitikens viktiga roll. Sverige måste trots alla de svårigheter som vi nu har att brottas med fortsätta att ställa upp med en bra flyktingpolitik.

Det är inte mer än drygt ett år sedan som parlamentariker från alla partier deltog i stora gemensamma demonstrationer mot främlingsfientlighet och rasism. Jag är alldeles övertygad om att rasismen och främlingsfientligheten inte är mindre i dag. Men det ordnas inte några demonstrationer. Det är en tystnad. Därmed är jag rädd för att utvecklingen av negativa attityder mot flyktingar och invandrare kan förstärkas.

I Morgonekot i dag kunde vi höra en rapport från en kommun där bostadsföretaget hade bestämt sig för att ge gratis flyttning för svenskar som vill flytta ut ur det bostadsområde dit man nu har förlagt ett antal flyktingar. Det fyller mig också med en djup oro. Jag blir skrämmd av sådana tecken på en hårdhet hos det svenska folket.

Här kommer regeringen in i bilden. Också invandrarministern måste ta sitt ansvar. Det är viktigt vilka signaler som ges från regeringen. Nu sägs det här att det inte har givits några signaler eller vidtagits några åtgärder för att skärpa flyktingpolitiken. Men nog är det väl ändå så att vistelsetidens längd tillhör de humanitära skäl som tidigare har gällt som skäl för att få stanna. På den punkten har uppenbarligen utfärdats direktiv. Man har fattat beslut om att tidsrelaterade schabloner inte skall gälla.

Ingrid Näslund tröstar sig med vad som står på s. 3 i interpellationssvaret. Men redan på s.2 har det bekräftats att vistelsetidens längd inte längre spelar någon roll. Invandrarministern säger att regeringen valde att successivt avveckla dessa regler, eftersom de var förenade med stora nackdelar och skapade orättvisa och resulterade i vad som kan uppfattas som irrationella beslut.

Min fråga är: Hur kom det sig att dessa nackdelar uppkom i december 1991? Dessförinnan hade ett stort antal företrädare i denna riksdag, inte minst företrädare för Folkpartiet, ansett det vara mycket viktigt att man beaktade vistelsetidens längd. Vi utkämpade många debatter om detta.

Jag är beredd att diskutera relevansen i vistelsetidens längd. Man kan självfallet ha olika meningar om detta. Men det var tveklöst företrädare för framför allt Folkpartiet, men också för kds och andra partier, som hävdade att det var mycket viktigt att de som hade vistats här ett eller två år skulle få stanna på grund av att myndigheterna inte kommit sig för, eller förmått, att

fatta beslut tidigare. Detta gällde framför allt barnen. Detta tas upp i interpellationen.

Vi hade en regel om tre terminer i skola. Man krävde att det skulle utvidgas till förskolan, och man krävde att två terminer skulle räcka. Nu hjälper inga böner och ingen tid alls. Detta upphöjs som en dygd främst av alla dygder. Hur kan kulturministern nu så kategoriskt och frimodigt avvisa alla de argument som hon och hennes partiföreträdare anförde i denna fråga före valet 1991?

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 61 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tror inte att Ingrid Näslund och jag har något behov av att diskutera andelen som blir föremål för beslut och hur många som kom. Jag tror att vi är ganska överens om detta.

Det skapas stora oklarheter när olika opinionsundersökningsfrågor ställs. Under de senaste dagarna är det en undersökning från Göteborg som har svept över landet. Frågan handlar om huruvida man bör ta emot eller inte ta emot fler flyktingar.

Jag skulle inte åta mig att svara på en sådan fråga. Jag förstår inte frågan. Det talas om att ta emot fler flyktingar. Är det sådana som bedöms ha flyktingbehov och som får stanna här i Sverige? Eller handlar det om dem som söker sig hit – de som flyr och som vi i alldagligt tal kallar för flyktingar, eftersom de flyttar på sig – men som i själva verket är asylsökande?

Sådana här undersökningar kan man inte ge särskilt mycket för när det gäller att bedöma vilken inställning människor har. Regeringen har beställt en mycket större undersökning där man går in på djupet när det gäller vilka attityder människor har till invandring och invandrare, och också invandrarernas attityder till oss svenskar.

Ingrid Näslund redovisar också att det finns en tilltagande diskussion om att många av de asylsökande mår dåligt och att det har blivit sämre. Också jag har nåtts av dessa signaler. Jag tycker att man skall ta dem på mycket stort allvar.

Det är bakgrunden till att jag tycker att det kan vara lämpligt att vi ser efter om det ligger något bakom dessa påståenden om att praxis allmänt sett skulle ha blivit avsevärt mycket hårdare.

Maj-Lis Löw undrade om ministern inte borde veta hur det egentligen är. Jag kan konstatera att vi inte har gett några direktiv om en allmänt stramare bedömning inom begreppet humanitära skäl, förutom de schabloniserade väntetiderna. Det lade jag också till i mitt skrivna svar.

Därtill är det så, Maj-Lis Löw, att det har gjorts en del lättnader där regeringen har fattat beslut och där vi också har gått till riksdagen med förändringar. Jag har sagt tidigare att jag inte tror att tillämpningen av hela lagstiftningen när det gäller skyddsbehoven innebar att så särskilt många fler, i volym räknat, fick stanna. Men det var ändå en signal om att vi fullt ut tillämpar de skyddsskäl som också finns t.ex. hos våra nordiska grannar. Det sade jag också i den tidigare debatten här i kammaren i dag.

Det innebar att man kan försörja sig om man lyckas skaffa sig ett arbete och att man inte skall ta barn i förvar i den omfattning som skedde tidigare. Vi håller nu på att arbeta med ett flexiblere flyktingmottagande där de asyl-

sökande själva skall få större möjligheter att styra verksamheten och var de vill bo. I den meningen strävar vi efter att vi skall få ett humanare flyktingmottagande.

När det gäller själva praxis kan regeringen naturligtvis informera sig genom att läsa olika beslut. Det är en självklarhet att ministern skall göra det. Men när det kommer så många propåer utifrån om att det generellt skulle vara stramare är det viktigt att man lämnar detta till en oberoende bedömare. Som svar till Ingrid Näslund vill jag säga att vi just nu håller på att bestämma oss för hur denna oberoende uppföljning skall ske. Det kommer direktiv till det ganska snart.

Georg Andersson tog upp frågan om vistelsetidens längd. Det är riktigt att den har lagts inom ramen för den humanitära bedömningen. Georg Andersson frågar vad som har hänt sedan tidigare, t.ex. när Folkpartiet var i opposition. Då vill jag också svara på Maj-Lis Lööws fråga om varför vi inte avskaffade med att avskaffa dessa väntetider till dess att det inte skulle beröra så många personer.

Det var precis det vi gjorde när det gällde barnfamiljer. Vi kontrollerade mycket noga att det bara var i undantagsfall som barnfamiljerna skulle drabbas när vi tog bort den s.k. treterminsregeln, som innebar att hade man gått tre terminer i skolan skulle det vara ett särskilt skäl för att få stanna. Det innebär inte att man inte kan ta hänsyn till väntetiden inom ramen för den allmänna bedömningen av humanitära skäl.

Vad var det då som gjorde att vi tog bort detta? Det var att väntetidsreglerna riskerade att bli huvudregler och att vi skulle komma bort från skyddsprövningen när man skulle fatta beslut om alla dem som kommer från det tidigare Jugoslavien. Hela politiken går ut på att man skall stoppa kriget där nere och att man skall ge möjligheter för människor att återvända.

Den kritik, Georg Andersson, som jag deltog i handlade väldigt mycket om att vi skulle minska ner väntetiderna. När vi tog bort treterminsregeln försäkrade jag mig om att det var mycket få barnfamiljer som skulle kunna komma att omfattas av dem, förutom de som kom från Jugoslavien. Jag deklarerar fortfarande den uppfattningen att det är en mycket viktig del att korta väntetiderna. Det är därför som vi ger alla de resurser som Invandrarverket och Utlänningsnämnden vill ha för att kunna fatta snabbare beslut.

Anf. 62 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att det är riktigare att tala om att vi har ändrat på reglerna. Måste man ändå inte beteckna denna regeländring som en skärpning? Jag tog upp det.

Sedan sade jag att jag var glad över att Birgit Friggebo hade sagt att man inte hade avsett att ge några regler som betydde en skärpning när det gäller den humanitära frågan. Nu är det just detta vi diskuterar. Jag tycker att den här regeln är en skärpning när det gäller humanitära skäl. Det vill jag klart deklarerera.

Därför är jag glad att höra att man hade tittat efter hur det var med barnfamiljerna. Jag tycker ändå att regeln borde ha varit kvar för de barnfamiljer som ännu inte hade blivit behandlade, trots kortare väntetider. Det borde sägas ifrån rent allmänt att det skall vara ett tillräckligt humanitärt skäl. Nu

har det kommit till min kännedom att man i Utlänningsnämnden sitter och resonerar om huruvida det är ett barn som verkligen har gått tre terminer i svensk skola. Kan man räkna med att man har gått i svensk skola om man har fått undervisning på en flyktingförläggning eller har man då varit isolerad från svenska barn så att man inte kan vara kvalificerad? Det finns alltså många sätt att se på detta.

Sedan skulle jag vilja lyfta fram frågan om barnkonventionen. Det har jag också gjort i min interpellation. Det må så vara att den inte syftar till att direkt reglera om barn skall få stanna i Sverige eller inte. Den syftar däremot till att vi skall göra allt vi kan för att barn inte skall fara illa. Därför kan den enligt mitt förmenande vara i allra högsta grad tillämplig även på flyktingbarn.

Utlänningsnämnden lär ha uttalat att de inte anser sig ha någon förpliktelse att iakttä reglerna i konventionen när det gäller flyktingbarn. Jag vill veta om Birgit Friggebo anser att Utlänningsnämnden står över barnkonventionens regler, utan att Birgit Friggebo för den skull skall uttala sig om deras sätt att agera. Är det så att Utlänningsnämnden står över barnkonventionens regler? Jag tycker inte att de skall göra det.

Vi har hört om ganska många upprörande fall om barn som varit svårt sjuka, gravt handikappade eller ensamma. Jag vet att det har diskuterats tidigare så jag skall inte ta upp tiden med det. Men det finns tillräckligt många fall som vi får höra talas om personligen och kan läsa om i pressen där barn ändå inte har omfattats av barnkonventionens regler på ett riktigt sätt.

Anf. 63 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag ser väntetiderna som det stora problemet. Kan man korta ner väntetiderna kan man också få fram besluten så att det humanitära inslaget understryks. Blir det långa väntetider blir det problem för alla inblandade, utom om man ser det ur regionalpolitisk synpunkt.

Därför måste vi titta på hur vi skall komma dit. Sverige har en viss profil. Det sade vi också i den förra debatten. Den är välförtjänt, och den skall vi inte skämmas över. Men den attraherar många asylsökande. Det frestar på våra utredningsresurser, och därmed blir våra väntetider långa och svåra problem uppstår med avvisning efter lång tid.

Jag vet inte om Georg Andersson är inne på att återinföra treterminsregeln om det skulle uppstå en situation där ni får ansvaret. Är det sådana tankar Georg Andersson bär på? Det skulle vara intressant att veta.

Jag tror dess värre att det finns vissa ökade negativa strömningar i Sverige mot ökad invandring. Invandrarministern nämnde den här undersökningen och frågorna där. Jag delar helt invandrarministerns uppfattning. Men eftersom samma fråga har ställts vid tidigare tillfällen kan man ändå jämföra och se förändringarna i opinionen, även om frågan kan vara fel ställd. Man kan alltså se en viss trend. Den tycks ju dess värre vara uppenbar.

Då är det svårt för oss politiker att förklara detta. Hur skall vi kunna förklara för människor så att de begriper att man kan få uppehållstillstånd med hänvisning till Genèvekonventionen, att man är de facto-flykting, humanitära skäl, att man är krigsvägrare eller anhörig? Det kan vara olika sorters anhöriginvandring. Detta skall vi förklara på ett begripligt sätt så att männi-

skor förstår och har respekt för detta. Det är inte så lätt. Jag kan inte se att någon av dessa tre invandrarministrar egentligen har lyckats särskilt bra med det, även om de har gjort stora försök. Men det är inte så lätt. Där tror jag vi allihop har ett problem som vi gemensamt får försöka axla.

Vi vill också gärna ha ett klarare ställningstagande. Det var Maj-Lis Löow inne på i början. Vi i vårt parti vill skärpa asylbegreppet och anhörigbegreppet något, men vill öka insatserna där flyktingar huvudsakligen finns. Det är ännu så länge inte i Sverige.

Anf. 64 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag vill nog påstå, Gustaf von Essen, att Birgit Friggebo, Georg Andersson och jag lyckades förklara detta om vi fick ta tid på oss. Om vi fick komma ut på ett möte och tala i 45 minuter och sedan svara på frågor i ett par timmar redde vi ut detta. Men jag håller med om att det tar tid.

Därför håller jag också med Birgit Friggebo om detta med undersökningen. Allting går ju igen. Det här är inte den första fullkomligt befängda undersökningen. Den förstärks dessutom av en slarvig massmedietolkning. Frågan om man vill ta emot fler flyktingar kan i stort sett betyda vad som helst. Det kan betyda fler än i dag eller fler flyktingar över huvud taget osv. Det går bara inte att tolka ut detta. Det har varit utomordentligt märkliga turer i den frågan.

Detta med att man skall få försörja sig på arbete medan man är asylsökande – det pinsamma är att det inte finns några arbeten – eller frågan om barn i förvar och sådant är jag beredd att diskutera en annan gång.

Men nu vill jag prata om skyddsbehov och de humanitära skälen. Faktum är att vi fick ner tidsramarna och väntetiderna. Det var i det läget som vi kunde säga att nu är ett och ett halvt år lång väntetid för en barnfamilj och ett och ett halvt till två år lång väntetid för en ensamstående. Detta var inga idiotregler eller schablonregler.

Det måste ställas i relation till dem som har suttit här och väntat länge och hur snabbt man klarar att behandla de nya asylansökningarna. Det tidsbegrepp som man eventuellt skall gå efter som något slags lös tumregel måste förändras i förhållande till vad som är lång väntetid när man gradvis pressar väntetiderna. Det skall ju vara så att t.ex. en treterminsregel, om man skall ha den, skall vara ett undantag.

Det var därför det var så obegripligt, dvs. hela resonemanget om att eftersom det är så få fall i dag där man eventuellt behöver tillämpa en treterminsregel kan vi också ta bort den. Det var just detta fåtal fall av barnfamiljer som hade fått vara här så länge att barnen hade gått i skola i tre terminer som gjorde att vi tyckte att det var ett humanitärt skäl för dem att få stanna här. Så måste ju humanitära skäl när det gäller lång väntetid fungera. Det är undantagen som blir de humanitära skälen.

Anf. 65 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är bra om regeringen låter göra nya undersökningar som är mera rättvisande i förhållande till den faktiska opinionen. Å andra sidan skall inte flyktingpolitiken styras med opinionsundersökningar. Här måste

politikerna våga hävda en linje. Det måste vara en konsekvent linje. Vi har en opinionsbildande uppgift som är mycket viktig.

Det är klart att när man frågar om människor vill ta emot fler, gäller det i förhållande till vad. Vid det här tillfället tror jag att allmänheten hade ett intryck av att vi faktiskt tog emot väldigt många. Men att ta emot asylsökande är inte detsamma som att ta emot flyktingar.

Vi tog emot ovanligt få, vilket Ingrid Näslund har visat i sin interpellation. Det hade allmänheten naturligtvis inte informerats om vid det tillfället.

Birgit Friggebo skriver faktiskt följande i sitt interpellationssvar: "Jag vill framhålla att regeringen inte på något sätt utfärdat några direktiv om att beviljandet av uppehållstillstånd av humanitära skäl skall vara mer restriktivt än tidigare". Denna mening skapar intryck av att det faktiskt är positivt. Det är alldeles riktigt att hon dessförinnan har skrivit om att vistelsetidens längd har avförts som en faktor, och det är ju ett av de kriterier som använts när man har beviljat uppehållstillstånd av humanitära skäl.

Det sägs att det finns rapporter om det, men att det är svårt att bedöma om det har blivit hårdare. Jag kan inte heller till alla delar bedöma det här, men när någon som Ingrid Segerstedt Wiberg uttalar sig lyssnar jag faktiskt. Hon är en av de få som har ett väldigt långt perspektiv, ett brett engagemang och mycket god insikt i dessa frågor. Jag tror att det vore klokt av Birgit Friggebo att också lyssna till Ingrid Segerstedt Wiberg i det sammanhanget.

Man tröstade sig i december 1991, då man avförde vistelsetidens längd som ett kriterium även för barnen, med att väldigt få skulle drabbas. Det är en ringa tröst för dem som nu drabbas på grund av att det har byggts upp nya långa väntetider.

Man kan som Gustaf von Essen säga att det är väntetiderna som är problemet. Det har alla invandrarministrar sagt, och alla har vidtagit mycket kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med handläggningstiderna. Varje gång vi har varit i närheten av att lyckas – vi har faktiskt lyckats ganska långt – så har nya omständigheter tillkommit som helt har spolerat den tidigare planeringen.

Anf. 66 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vill först nämna opinionsundersökandet. För någon vecka sedan redovisade TEMO en ny undersökning som visade att inställningen nu är vänligare mot flyktingarna igen. Göteborgsundersökningen lär vara gjord 1992, då vi hade den kraftigaste inströmningen av flyktingar över huvud taget sedan andra världskriget.

Som svar på frågan vill jag säga att jag inte vill att det skall komma en enda flykting till Sverige. Jag skulle vara glad om det inte kom en enda flykting till Sverige. Då skulle vi ha fred i världen och en situation där människor kunde försörja sig själva och inte tvingades ifrån sina hemländer.

Det är en fullkomligt felaktig uppfattning att tro att jag önskar att det skulle komma fler flyktingar. Tyvärr beskrivs vi i Folkpartiet så ibland, och det är självfallet inte fallet. När det kommer människor som ber om vår hjälp skall vi försöka att ge den.

Georg Andersson säger också att jag borde lyssna på Ingrid Segerstedt Wiberg. Det gör jag i högsta grad. Hon tillhör de personer som jag har runt

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

Svar på
interpellationer

om mig och som är mina rådgivare. Det är en av bakgrunderna till att jag tycker att det finns anledning till att på ett objektivt sätt nu pröva hur praxis har utvecklats när det gäller beviljande av uppehållstillstånd av humanitära skäl.

Jag vill dock framhålla att det inte är så lätt att göra en sådan prövning. Man måste ha en uppfattning om situationen vid de tillfällen då besluten fattades. Regeringarna har ju tidigare inte motiverat sina beslut, men det gör nu Utlänningsnämnden. Det är ingen lätt undersökning att göra. Jag tycker ändå att vi skall göra ett försök, eftersom det finns människor som är djupt engagerade i flyktingfallen som känner på sig att det har blivit mer bekymmersamt.

Jag vill haka på det Gustaf von Essen sade tidigare om att undangömningarna naturligtvis förstärker problemen. De människor som göms har fått sin sak prövad och har inte bedömts ha skyddsbehov i Sverige. Det är klart att det är fruktansvärt att se dessa barn som göms i månader och ibland i år och inte får gå i skolan. Det har ingenting med vare sig väntetider eller avskaffande av tidsregler eller någonting annat att göra. Det är enskilda människor som tar på sig detta ansvar.

Så vill jag ta upp frågan om huruvida vi har förändrat kriterierna för att någon skall få stanna av humanitära skäl eller inte. Jag vill göra Georg Andersson uppmärksam på att jag, när jag läste upp svaret, gjorde ett tillägg på en mening. Det är ändå det som gäller i riksdagens protokoll. Jag sade då att de schabloniserade väntetiderna som jag nämnde tidigare dock har avskaffats. Jag vill att man inför riksdagen skall beskriva exakt hur läget är.

Det är helt rätt att alla regeringar har strävat efter att åstadkomma förbättringar vad gäller väntetiderna. Man ger nu som jag har sagt tidigare de resurser som myndigheterna över huvud taget bedöms kunna svälja för att kunna fatta besluten. Det har ändrats litet grand.

Maj-Lis Löw säger att väntetiderna hade under tiden kortats ned så att man nu kunde införa reglerna om att det skulle utgöra ett särskilt skäl för att få stanna utan egentlig prövning om man hade varit i Sverige i ett eller ett och ett halvt år. Så var inte fallet. När jag kom in i regeringskansliet hösten 1991 fanns det massor med ärenden som man bara "vågde". Om en barnfamilj hade varit här i 11 månader och 29 dagar och en annan i 12 månader och 2 dagar skulle man i det ena fallet säga nej och i det andra ja. Om de behövde skydd eller inte var fullständigt ointressant. Jag vände mig med kraft emot en sådan bedömningsordning.

Ingrid Näslund beskriver perfekt hur det gick till när man hade treterminersregeln. Man skulle då se om barnen hade gått i en svensk skola eller i en skola på förläggning. Man skulle bedöma vad tre terminer innebar – var det hösten/våren/hösten eller skulle man räkna i tid? Det är precis det man håller på med när man har en schabloniserad väntetidsregel. Vi måste komma bort ifrån det. Det kan inte vara det som är avgörande för om människor skall få skydd i Sverige eller inte. Det är bakgrunden till att vi tar bort väntetidsreglerna.

De reglerna har ju också till effekt att människor försöker fördröja behandlingen av ärendena, eftersom de vet att de får stanna om de har lyckats

komma över tidsgränsen. Det är viktigt att vi riktar in oss på att det är skyddsbehovet som skall vara avgörande.

Jag tyckte alltså inte att det var svårt att avskaffa treterminsregeln. Det skedde inte hösten 1991, utan faktiskt hösten 1992 – den 8 oktober. Det kontrollerades att det inte fanns en massa barnfamiljer som hade suttit och väntat och tyckte att de omfattades av treterminsregel då man skulle ta den "förmånen" ifrån dem. Det kunde då konstateras att det skulle beröra mycket få barnfamiljer. De flesta barnfamiljer hade varit här kortare tid än tre terminer.

Vi såg framför oss att jugoslaverna läts sitta och vänta. Om vi hade haft dessa tidsregler skulle vi inte ha fått pröva jugoslavernas ansökningar mot skyddsbehovet när de skulle tillbaka, utan vi skulle ha konstaterat att de hade varit här i ett år och därför fått stanna. Jag tycker inte att det är en politik som politiker skall ägna sig åt. Vi måste tänka, och inte bara ha schabloniserade regler.

Det är på det sättet, Ingrid Näslund, att Sverige har antagit barnkonventionen. Man för dock inte omedelbart in hela konventionen i svensk lagstiftning rakt upp och ned. Den får så att säga inte direkt effekt, utan vi ändrar våra svenska lagregler. Det har vi gjort, och vi har konstaterat att de stämmer överens med barnkonventionen. I den meningen skall Utlänningsnämnden också tillämpa det substansiella innehållet i barnkonventionen. Man skall naturligtvis inte läsa texten exakt i juridisk mening när beslut fattas.

Det viktiga är att konstatera att den undersökning som FN nu har gjort om huruvida Sverige följer barnkonventionen visar att vi följer den till punkt och pricka. Vi har fått godkänt sånär som på frågan om förvaret av barn. Det är verkligen inte mitt fel att vi har fått den anmärkningen.

Anf. 67 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Det är litet rörande att se tre invandrarministrar som har försökt att under årens lopp klara denna väldigt svåra fråga och egentligen dess värre inte riktigt lyckats. Det är nog ett omöjligt jobb på många sätt. Det inser jag efter att ha trängt in i frågan.

Ni har ju faktiskt inte lyckats att förankra svensk flykting- och invandrarpolitik hos opinionen. Jag nämnde det i mitt förra inlägg också. Det finns fortfarande oklarheter. Människor förstår inte alla dessa begrepp. Det är inte bara så att de inte förstår de facto-begreppet, Genèvebegreppet eller vad som är humanitära skäl osv. De kan dessutom inte skilja på asylsökande, flykting och invandrare. Dessa begrepp glider in i varandra. Folk tror dessutom att vi tar emot 80 000 människor när vi tar emot kanske en tiondedel härav, eftersom många avvisas.

Allt detta har man misslyckats med att förklara. Det är bara att konstatera att ni från er sida inte har lyckats få till stånd en förankring i opinionen.

Kostnaderna för vår flykting- och invandrapolitik är skyhöga och i kraftigt stigande år från år. Också det är en effekt av ert relativa misslyckande.

Inte heller väntetiderna, som här sades vara så svåra och som alla invandrarministrar kämpar med, har egentligen någon av er lyckats komma till rätta med. Väntetiderna är det stora problemet för närvarande i den interna hanteringen i landet.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Lagstiftningen är oklar och inte uppdaterad, men skall nu ses över i en ny utredning. Den som vi har i dag är inte tillfyllest för de situationer som råder.

Detta är min första period i riksdagen, men jag har tidigare följt dessa frågor på avstånd och varit engagerad på andra sätt. Det verkar som om egentligen inte någon riktigt gillar den invandrar- och flyktingpolitik som i dag förs, oavsett på vilken sida man står.

Jag hör mycket från de grupper som värnar om flyktingarnas rätt och intressen, och de säger att praxis har skärpts och att det har blivit svårare och besvärligare. Andra säger: Det är ju fritt fram för alla, det är så många som kommer hit, varför skall de komma hit osv.

Ett problem som ingen av er tre har lyckats lösa är att ge en information som folk förstår och respekterar. Det finns mycket kvar att göra, och jag avundas inte någon jobbet som invandrarminister. Jag kan föreställa mig att det är bland det svåraste som finns.

Anf. 68 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Gustaf von Essen var inne på att det inte är något lätt jobb att vara invandrarminister. Jag vill dock säga att det också måste vara riksdagsledamöternas ansvar, oavsett om man tillhör regeringspartierna eller oppositionen, att föra ut information om vad vi beslutar i Sveriges riksdag om flyktingpolitiken och om hur vi tillämpar detta. Vi har många tillfällen att träffa våra väljare och bör då göra allt vad vi kan för att få förståelse för att det finns människor som är i nöd och som behöver hjälp från Sveriges sida.

Jag vill också säga att det blir verkligt allvarligt, nu när vi har en extra svår situation i Europa, om alla länder börjar fundera på att strama upp sin flyktingpolitik, så att det blir svårare för människor att någonstans finna en fristad. Jag är helt inne på samma linje som alla andra här i dag tycks vilja följa, att vi naturligtvis skall göra allt vad vi kan för att hjälpa människor att komma till rätta med sina problem närmare sina hemländer. Det är ingen som har något emot det.

Vi vill naturligtvis också få till stånd överenskommelser med andra länder. Jag har bl.a. talat om detta i Nordiska rådet, och jag har bl.a. hört att man från kristdemokratiskt håll i Nordiska rådet har agerat för att alla nordiska länder skall ta ett större ansvar. Jag vet också att det förekommer att man i andra nordiska länder tycker att man där själv gör för litet. Det finns alltså en öppenhet för sådana diskussioner, som vi får vara glada för.

Vi har gemensamma problem som vi måste lösa, men ingen tror väl att vi kan möta de oerhörda uppgifter som vi står inför i Europa framöver, om alla länder försöker strama upp sin flyktingpolitik. Låt mig exempelvis peka på situationen i öst. Den kan komma att ställa mycket större krav på oss och andra än vad förhållandet är nu, även om situationen i dag är svår.

Vi behöver verkligen använda all kraft för att få människor att förstå. Därför är det olyckligt att det också från riksdagen kommer signaler som pekar i rakt motsatt riktning. Vi som diskuterar dessa frågor just nu har i alla fall någorlunda samstämmiga idéer om vad som behöver göras och är villiga att anstränga oss för att försöka få till stånd en så bra och humanitär flyktingpolitik som möjligt.

Jag vill också säga några ord om barnkonventionen. Det har gjorts en genomgång av läget i dessa sammanhang här i Sverige, och då riktades inga starka anmärkningar mot oss. Bengt Westerberg har dessutom sagt att Sveriges lagar stämmer bra överens med FN-konventionen om barnens rättigheter. Men han tillstår också att tillämpningen av lagar och bestämmelser inte alltid är i överensstämmelse med barnkonventionens intentioner. Jag är oroad över att Utlänningsnämnden själv anser att den rent lagmässigt inte är tvungen att tillämpa konventionens bestämmelser.

Anf. 69 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Gustaf von Essen tycker att vi tre inte har lyckats. Men det kan, som sagts, inte vara tre invandrarministrars ansvar, utan det måste faktiskt vara allas ansvar att engagera sig i dessa frågor och att försöka hjälpa till med att förändra opinionen. Vare sig man är ledamot här i kammaren eller åtminstone tillhör ett politiskt parti och är med i samhällsdebatten, har man det ansvaret.

Både Georg Andersson och jag är med i denna debatt i dag. Trots att alla säger att det är ett hopplöst och förskräckligt jobb att vara invandrarminister och undrar om det inte är skönt att slippa det, är det mycket svårt att släppa dessa frågor. Man har en bit av hjärtat kvar i detta svåra arbete. Det beror naturligtvis bl.a. på att vi ser det också från de mänskliga utgångspunkterna, även om det som vi debatterar är hur enskildheterna i flyktningmottagandet och flyktningpolitiken skall se ut.

Det är intressant att höra Birgit Friggebo med sådan emfas tala om varför väntetiderna inte skall få ligga till grund för någon regel. Det kan såvitt jag förstår även för Birgit Friggebo vara så att väntetid kan spela en roll. Men kruket är att om det spelar en roll för den ene, skall det göra det också för den andre. Då blir det lätt om inte schabloner och regler – det var väl aldrig meningen – ändock en fingervisning. Har den ena barnfamiljen fått vänta länge och därefter fått stanna, om ingenting särskilt talat däremot, kan också den andra barnfamiljen påräkna det. Det är väl inte så konstigt.

Till sist hoppas jag att Birgit Friggebo mycket snabbt skaffar sig en uppfattning om huruvida hennes politik är tuffare eller inte. Det är väl ändå litet betänkligt att Birgit Friggebo säger sig inte veta det. Det går, om man är bekymrad för detta, att ge signaler, även om man inte får utöva något ministerstyre.

Nu avhänder sig visserligen regeringen i den nya lagstiftningen möjligheten att ta till sig ärenden på eget initiativ för att skapa ny praxis, men Birgit Friggebo har ändå fått en hel del ärenden överlämnade till sig, rörande barn, vissa grupper osv., och det är väl inte otroligt att Invandrarverket och Utlänningsnämnden har uppfattat en hel del av Birgit Friggebos beslut som riktlinjer. Det är då viktigt, kanske inte minst för Birgit Friggebo själv, att göra klart att detta inte totalt sett har lett till en stramare flyktningpolitik.

Anf. 70 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Också jag vill kommentera Gustaf von Essens litet mästrande påstående att ingen av oss tre invandrarministrar har förmått att förankra flyktningpolitiken i opinionen. Vi har väl inte kunnat lära varje svensk

hela regelsystemet, men jag vill nog hävda att flyktingpolitiken har förankrats, med eller trots vår medverkan, på ett beundransvärt sätt i den svenska opinionen. Vi har under lång tid kunnat hävda en human flyktingpolitik med ett omfattande flyktingmottagande, fördelat över praktiskt taget alla landets kommuner. Det utgör en ganska stark och robust förankring av flyktingpolitiken, och det tycker jag att man skall erkänna.

Sedan gjorde Birgit Friggebo ett något häpnadsväckande inlägg. Jag såg scenariot framför mig: Tidigare har folkpartister stått här i kammaren och med emfas talat om betydelsen av vistelsetidens längd. Vi i den dåvarande regeringen försökte informera om hur vi handlade frågorna. Men det hjälpte inte. Vad vi gjorde var fel, och vi borde ha tillmätt väntetiden högre värde.

Nu säger Birgit Friggebo att så snart hon kom till departementet vände hon sig med kraft mot den ordning som hade tillämpats tidigare. Ja, då hade vi inte lyckats förankra den politiken i Folkpartiet. Jag är mycket häpen över den snabba och kategoriska vändning som Folkpartiet uppvisade i just den frågan. Vi kan ha vilken uppfattning som helst om väntetidens betydelse, men när det kriteriet avskaffades blev det en skärpning av flyktingpolitiken. En viktig del i den humanitära aspekten av tillståndsprövningen togs bort.

Det är klart att benägenheten för att gömma sig hos dem som har vistats en längre tid här vid ett avvisningsbeslut blir större än för dem som får snabba beslut. Det är väl alldeles klart. I grunden tror jag att ett helt avskaffande av vistelsetidens längd som ett kriterium har medverkat till en skärpning av flyktingpolitiken.

Anf. 71 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag har hört Georg Andersson säga dessa saker många gånger. Jag har faktiskt gått igenom Folkpartiets motioner, som jag ibland har medverkat till. Där har inte funnits några krav på att införa schabloniserade väntetidsregler. Jag har också medverkat till att granska regeringens handläggning av flyktingpolitiken under den socialdemokratiska tiden. Då framfördes kritik mot de långa väntetiderna. Men det fanns inte några krav på schablonisering. Jag kan icke gå i god för att det inte har funnits enskilda personer i Folkpartiet som i och för sig har haft denna uppfattning.

Maj-Lis Löw säger att jag inte har givit uttryck för någon uppfattning om huruvida min politik har blivit tuffare. Hon menar att det har givits signaler till Invandrarverket och Utlänningsnämnden om tuffare politik. Jag anser att det är en insinuation. Jag har varit *mycket mån* om att upprätthålla de gränser som finns mellan myndighetsutövning och regeringen. Inga underhandssignaler har givits. Jag har sagt i mitt svar att det inte har givits några direktiv om att det skall vara en snävare praxis i fråga om de humanitära skälen. Dock har vi genomfört förändringar i fråga om de schabloniserade väntetidsreglerna. Det har jag ärligt och öppet redovisat. Det gäller också bakgrunden till detta.

Maj-Lis Löw säger att regeringen har fattat beslut. Jag har inte fattat så många beslut i enskilda ärenden. Men det blev ganska många beslut fattade den 19 december 1991 i samband med att 13-decemberbeslutet upphävdes. Då återinfördes begreppet de facto-flykting.

Det är intressant att notera att Utlänningsnämnden har nämndemän till

förfogande. Det skulle innebära en breddning i det politiska underlaget i samband med de svåra överväganden som skall göras bl.a. i bedömningen av humanitära skäl. Nu är det ett 30-tal representanter för våra partier som sitter med och gör dessa bedömningar i stället för en enda minister. Det är ytterst Utlänningsnämnden som lägger fast praxis. Därför är det förvånande att höra dessa rapporter om att praxis skall ha blivit hårdare. Flera från samtliga partier är ju representerade i den dömande verksamheten.

Herr talman! Det är intressant att notera vilka som deltar i denna debatt i dag. Vi hade en debatt tidigare, och det var intressant att notera vilka som deltog då. Här finns inte någon representant för Ny demokrati när bedömningen av humanitära skäl i flyktingpolitiken skall diskuteras. Då smiter de undan, och då vill de inte vara med i kammaren.

Vi har ett gemensamt ansvar i fråga om att förankra flyktingpolitiken och respekten för människor. Men det finns de som har utnyttjat olika situationer för att misskreditera flyktingpolitiken. Det är en självklarhet att tre invandrarministrar inte har kunnat klara av detta. Här måste till en bredare förankring i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1992/93:95 om bistånd till Eritrea

Anf. 72 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Eva Johansson har frågat statsrådet Alf Svensson om han är beredd att medverka till att snarast införa ett återvändandestöd, t.ex. likt det tyska, för flyktingar från Eritrea.

Arbetsfördelningen inom regeringskansliet är så fördelat, att det är jag som skall besvara interpellationen.

Återvandring och stöd till återvandring är frågor som sannolikt kommer att bli alltmer väsentliga i framtiden, bl.a. för att det finns en tydlig koppling till en aktiv biståndspolitik. Vid återuppbyggnaden av ett land kommer den stora kunskapsresurs som finns bland tidigare flyktingar att vara till stor hjälp om de väljer att återvända. Men även ur den enskilde flyktingens perspektiv kan stöd i samband med återvandring vara viktig.

Inledningsvis vill jag redogöra för insatser som redan nu görs för att underlätta för återvandring. Detta sker inom ramen för flyktingpolitiken och har hittills inte kopplats till biståndspolitik.

En viktig del är att åtgärderna för invandrare här i landet är utformade på ett sådant sätt att det underlättar för den enskilde att återvända om han så önskar. Det kan t.ex. gälla insatser för att bevara och utveckla hemspråket och kulturarvet.

En annan viktig beståndsdel är att stödja och hjälpa flyktingar med återresan. Enligt förordningen om bidrag till flyktingars resor från Sverige för bosättning i annat land får Invandrarverket lämna bidrag för skäliga resekostnader samt för uppehälle under de första dygna. Beloppet är för närvarande maximerat till 1 500 kr per person, men maximalt 7 500 kr per familj. Vidare bör nämnas att Invandrarverket ekonomiskt stöder olika återvand-

ringsprojekt, bl.a. Sociala Missionens återvändarprogram. Dessutom har Eritreanska Riksförbundet erhållit projektpengar till förberedelse av repatriering av eritreanska flyktingar. Det är viktigt att notera att samtliga stödåtgärder inte på något sätt omfattar asylsökande.

Frågor om återvandring är föremål för översyn av den parlamentariska kommitté som regeringen tillsatt. I direktiven för denna nämns att förslag till en aktiv politik för frivillig repatriering bör läggas fram och att man i detta sammanhang bör överväga hur de åtgärder som vidtas i Sverige kan koordineras med det internationella utvecklingssamarbetet.

Mellan den svenska regeringen och den etiopiska regeringen har – inom ramen för det långsiktiga utvecklingssamarbetet – diskuterats stödprogram för återvändande. Liknande samtal planeras med Eritrea.

Biståndet till Eritrea uppgår under innevarande budgetår till totalt 43 miljoner kronor, varav 30 miljoner i katastrofbistånd och resterande för insatser inom bl.a. energi och förvaltningssektorn.

Avslutningsvis vill jag dock återigen betona att det för framtiden är mycket viktigt att sambandet mellan återvandrings- och biståndspolitik utvecklas.

Anf. 73 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Först vill jag tacka invandrarministern för svaret. Jag tycker att det i många stycken är ett positivt svar i fråga om möjligheten att effektivt stödja Eritreas återuppbyggnad. Det är det som är utgångspunkten för min interpellation.

Just i dag inleds den sista fasen i Eritreas kamp för självständighet. I dag inleds den folkomröstning som för första gången ger det eritreanska folket möjligheter att själva bestämma sin framtid. Det som händer i Eritrea är en seger för demokratin och folkrätten. Efter att i 30 år ha tvingats föra kampen med vapen kan eritreanerna nu använda röstsedeln.

Den militära befrielsen skedde för snart två år sedan. På FN:s inrådan dröjde man med folkomröstningen. Det finns goda skäl för det. Eritrea är ett land utan demokratiska traditioner, med många som inte kan läsa och skriva och med ett folk som är utspritt som flyktingar i snart sagt alla hörn i världen. I ett sådant land tar det tid att förbereda en korrekt folkomröstning.

Så långt är allt gott och väl. Men vad den eritreanska regeringen hade väntat sig, och vad som hade varit rimligt, var att världen i övrigt omedelbart ställt upp för att stödja återuppbyggnadsarbetet. Kriget har lämnat efter sig ett sönderslaget land och mycket stora ekonomiska och sociala problem. Stödet har uteblivit eller i vart fall varit väldigt litet och halvhjärtat. "Efter folkomröstningen" eller "Ni finns ju inte än som land" har man fått till svar på frågorna om stöd.

Även Sverige har svarat så när det gäller det viktiga långsiktiga biståndet. Vi har erbjudit i stort sett enbart katastrofhjälp genom enskilda hjälporganisationer och FN. Det är inget dåligt stöd, men det räcker inte. Den här inställningen har i onödan fördröjt en viktig utveckling av t.ex. kommunikationerna, jordbruket och utbildningsväsendet i Eritrea.

Jag är glad över att invandrarministern tycks vara beredd att snabbt komma i gång med ett repatrieringsprogram värt namnet. Vid mina besök i

Eritrea, i samtal med såväl regeringsföreträdare som andra, har denna fråga ständigt förts på tal. Om välutbildade eritreaner, som tvingades fly undan kriget och bosätta sig i Europa och USA, fick stöd för återvändandet, skulle det vara en effektiv form av bistånd.

Det är också väldigt många av dem som tvingades fly som fått sin utbildning i asyllandet. De unga män och kvinnor som stannade och som borde ha fått utbilda sig tvingades i stället ut i kriget för självständighet. Därför saknas nu i stor utsträckning unga välutbildade i Eritrea. Det är därför dessa återvändandeprogram är så viktiga. De skulle snabbt ge viktig kompetens som saknas i dag och som man nu tvingas köpa utomlands. Det blir både dyrt och dåligt, och man blir dessutom beroende av utlandet.

Nu förutskickar invandrarministern samtal med den eritreanska regeringen om stödprogram för återvändande. Det är bra. Det är minst lika angeläget när det gäller Eritrea som när det gäller Etiopien, där de redan är i gång.

Nu vill jag fråga invandrarministern: När kommer sådana samtal i gång? Kan invandrarministern säga något om vad Sverige är berett att ställa upp med? När kan verksamheten – för det är ändå den som är det viktiga – med återvändande av kompetens och kunnande till Eritrea komma i gång? Jag menar att detta är oerhört angeläget och att det är bråttom.

Eritrea har väntat väldigt länge på freden och självständigheten. Nu har de äntligen vunnit den. Jag tycker att vi i Sverige skall göra allt vad som står i vår makt för att ge vårt stöd i arbetet med att vinna kampen över fattigdom och underutveckling.

Anf. 74 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Eva Johansson hade ställt frågan till Alf Svensson, men det är jag som svarar. Det var inte självklart vem av oss som skulle svara. Det kan vara oviktigt men det visar på en viss konflikt som finns här eller en brist på aktivitet. I Sverige har vi ju inte i någon särskilt hög grad ägnat oss åt den här verksamheten tidigare.

Som jag redovisade i svaret finns möjligheter att ge en liten summa pengar för reskostnader samt för uppehälle under de första dygnen. Men någon substantiell hjälp på bred front har det inte varit fråga om.

Jag har också i mitt svar redovisat att det är viktigt att flyktingpolitiken hårdare kopplas till att ge möjlighet till återvändande när fred har uppstått, när förtrycket lämnar landet, när diktatorer faller och liknande. Då hänger flyktingpolitiken också ihop med biståndspolitik. Det är mycket viktigt att vi nu får en större aktivitet inom detta område. Detta skall den här kommittén bl.a. titta på.

Jag sade också i svaret att inom ramen för det långsiktiga utvecklingssamarbetet, som huvudsakligen handläggs av Utrikesdepartementet, är avsikten att diskutera också stödprogram för återvändande från Sverige. Jag utgår ifrån att dessa diskussioner från UD:s sida kommer att tas upp när ledningsfunktionerna i Eritrea har klarnat mer.

Låt mig också betyga betydelsen av återvändandet. Ofta har det ju varit en ung och ibland också en välutbildad elit som har lämnat hemländerna när det har uppstått kriser av olika slag. När jag reser runt i världen och besöker

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

Svar på
interpellationer

olika länder träffar jag ofta personer i ledande ställning, också inom politiken, i regeringsarbete och riksdagsarbete i dessa länder, som talar svenska därför att de under en viss period har haft skydd här i Sverige. När deras länder har frigjorts har de kunnat återvända. De har i högsta grad och substantiellt bidragit till återuppbyggnaden av sina hemländer.

Den fråga Eva Johansson här har ställt är därför inte någon liten fråga.

Anf. 75 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ställde en liknande fråga till biståndsministern för ungefär ett år sedan och fick svar av honom. Jag har ingenting emot att det är invandrарministern som svarar den här gången. Det viktiga är att vi får fram ett effektivt program för denna verksamhet.

Biståndsministern menade redan då att detta borde utvecklas. Nu verkar det som om inte särskilt mycket har hänt. Jag kan konstatera att det vanliga stödet på 1 500 kr per person som bidrag till resan och den första tidens uppehälle inte räcker ifall man menar allvar med att detta skall vara en effektiv del av biståndssamarbetet.

Det är klart att jag är litet nyfiken på varför det inte har kommit till stånd någonting annat. Har man inte sett denna viktiga koppling? Eller har man instämt i kören av människor från världens utvecklade länder som har sagt "efter folkomröstningen"?

Jag blir litet orolig när Birgit Friggebo säger att man först nu kan börja ta upp detta när ledningsfunktionerna i Eritrea har klarnat. Det finns en ledning. Den har funnits i två år. Det är en mycket kompetent ledning, som dessutom mycket väl vet vad den vill. Den har frågat efter det här stödet. Den har frågat världen i övrigt, FN och olika länder efter detta stöd, samma värld som har sagt till dem att vänta i två år med folkomröstningen. Det är egentligen bara det folkomröstningen gäller. Man skall inte utse en ny regering, det kommer sedan. Det finns alltså en ledning i Eritrea, inte tu tal om den saken.

Det fördes en debatt för en stund sedan om flyktingpolitiken. Ifrån visst håll menade man att vi borde stödja flyktingmottagande i konflikternas närhet i stället för att ta folk hit till Sverige. Det finns väl anledning att föra den diskussionen, men jag kan inte ställa upp på att ersätta vår skyldighet att ta emot flyktingar, som behöver skydd, med ett stöd till flyktingförläggningar i andra länder. Jag skulle vilja påstå att ett bra flyktingmottagande här, där vi är beredda att ge utbildning och dela med oss av våra demokratiska traditioner, och av vår folkrörelsetradition, kan komma att bli en mycket viktig del av ett kommande återuppbyggnadsarbete t.ex. nu i Eritrea. Det gäller att snabbt finna en modell för att överföra denna kompetens till Eritrea. Jag vet att det finns många som är intresserade av det.

Jag är glad över beskedet att invandrарministern ser kopplingen, men varför har det dröjt med åtgärder?

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Sten Östlund har frågat mig om jag anser att läget för industrin i de fyra västsvenska länen är särskilt allvarligt, om jag anser arbetslösheten i länen vara slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser, vilka insatser jag är beredd att vidta och hur jag ställer mig till de förslag till åtgärder för ökad sysselsättning som länen presenterat.

Jag är väl medveten om det besvärliga läget i västra Sverige. Tyvärr finns det stora problem i de flesta landsändar i dag, på grund av lång internationell lågkonjunktur samt mycket svåra sviter efter den inflations- och spekulationsekonomi som präglade 1980-talet. Alla områden har sina specifika bekymmer. Sten Östlund har frågat mig om jag anser läget i västra Sverige vara särskilt allvarligt. Jag är benägen att hålla med om att den stora nedgången i betydande delar av industrin i västra Sverige är mycket oroande.

Arbetsmarknadsläget är bekymmersamt i västra Sverige. De varsel som lagts, tyder på att situationen kommer att bli värre inom den närmaste framtiden. Länsarbetsnämndernas prognoser för västlänen visar att den närmaste framtiden blir bekymmersam. Exportindustrin kan dock förväntas öka sin produktion och småningom anställa arbetskraft.

Regering och riksdag har under de senaste årens lågkonjunktur anslagit mycket stora pengar till arbetsmarknadspolitiken. Det är långt mer än vid något tidigare tillfälle. Som bekant är det Arbetsmarknadsstyrelsen som har att fördela till länen de medel som regering och riksdag ställer till förfogande. Under innevarande budgetåret har nästan 6 miljarder kronor tilldelats Göteborgs- och Bohus län, Älvsborgs län, Skaraborgs län samt Hallands län för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För förvaltningskostnader har länen fått ca 500 miljoner kronor.

Dessutom har regeringen nyligen fattat beslut om ytterligare regionalpolitiska medel till länsstyrelserna i västra Sverige. Göteborgs- och Bohus län samt Älvsborgs län har tilldelats 7 miljoner kronor vardera. Skaraborgs län fick 8 miljoner kronor, och Hallands län tilldelades 2 miljoner kronor i samma beslut. Regeringen fattade beslut om medlen just för att stödja länen i den strukturförändring de står inför. Av inestående länsanslag på sammanlagt 40 miljoner kronor, tilldelades västlänen merparten. Detta understryker att regeringen är väl medveten om det besvärliga läget i landsdelen. Pengarna kan användas till glesbygdssöd, lokaliseringsbidrag och projektverksamhet. Under beredningen av besluten hölls täta kontakter med representanter från länen.

För att komma till rätta med den svåra situationen i västra Sverige liksom i övriga delar av landet, är det avgörande att svensk industri kan behålla och ta till vara nuvarande goda konkurrensläge. Även den offentliga sektorn kan på ett bättre sätt i det korta perspektivet stå för fler arbetstillfällen med ett ansvarsfullt tvåårsavtal. Det är i sammanhanget ytterst väsentligt att ansvarsfulla tvåårsavtal kommer till stånd över hela arbetsmarknaden.

Anf. 77 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. I de fyra västsvenska länen var vid årsskiftet över 60 000 personer arbetslösa, och över 46 000 personer var sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Sedan dess har säkerligen antalet berörda personer inte blivit färre, tvärtom har det nog ökat. Arbetslösheten tillsammans med budgetunderskottet är det enda som i nuvarande läge stadigt ökar i vårt land och i vår landsända.

Bara i min egen hemkommun Göteborg var i januari 19 000 människor öppet arbetslösa, och 10 000 människor var sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Antalet varsel ligger på fortsatt hög nivå.

I Länsarbetsnämndens vårrapport beräknas arbetslösheten under hösten stiga till ca 9 % i länet, efter att ha passerat en topp på 10 % under sommaren. Siffrorna är förfärande. Det är siffror som vi över huvud taget inte kunde tänka oss för fyra fem år sedan, knappast ens i Norrbottens län eller Västerbottens län.

I ett förslag som gått såväl till regeringen som till kommunen i Göteborg har Socialdemokraterna och LO-distriktet beräknat arbetslöshetens kostnader enbart i Göteborg till ca 4 miljarder kronor. Det utgör lågt räknat ca 130 000 kr per person. Det finns som bekant beräkningar som visar att varje arbetslös kan kosta uppåt 170 000 kr per år.

Om vi räknar med samma kostnad för de ca 106 000 personer som vid årsskiftet stod utanför den ordinarie arbetsmarknaden i de fyra länen, får vi fram att arbetslösheten bara i de fyra västsvenska länen uppgår till mellan 20 och 25 miljarder kronor. Det är alltså stora belopp som det rör sig om. Kan arbetsmarknadsministern dela uppfattningen att detta är ett gigantiskt slöseri med pengar och med människors vilja att arbeta och förmåga att försörja sig själva? Jag vill minnas att jag ställde frågan även i min interpellation.

Som jag påvisat i min interpellation finns i de fyra länen en fjärdedel av Sveriges industriella kapacitet. En stor del av nedgången bedöms som oåterkallelig, särskilt i verkstadsindustrin, eftersom den industrin är särskilt "tung" i Västsverige.

Arbetsmarknadsministern tycks nu dela min uppfattning att nedgången i de fyra länen industri, med dess stora betydelse för svensk export, är särskilt allvarlig. När så är fallet, vill jag ställa frågan: Har regeringen någon strategi för att vända utvecklingen, utöver den allmänna skattesänkingsfilosofin gentemot företagen, vilken hitintills varit förhärskande inom regeringen, men som bevisligen inte haft de effekter som regeringen hoppats på? Jag är orolig därför att det i kompletteringspropositionen inte ens finns en bilagedel från Näringsdepartementet. Det är utomordentligt illavarslande.

Jag är fullt medveten om att vi nu börjar närma oss den nivå då det fortfarande är meningsfullt att bedriva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det går att pressa något mer, men i längden går det naturligtvis inte att klara en uppbromsning av ökningen av arbetslösheten bara med arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det måste till, arbetsmarknadsministern, åtgärder och insatser från arbetsmarknadsministerns kolleger, insatser som gör att man kan vända utvecklingen i industrin och får fart på den.

Krisläget för ekonomin i den offentliga sektorn, landsting och kommuner slår hårt i många av länen kommuner. De indragningar som har skett har

naturligtvis drabbat våra kommuner likaväl som alla andra. Indragningen av 7,5 miljarder kronorna var ett hårt slag.

I den motion som vi västsvenskar skrev med anledning av budgetpropositionen beräknade vi konsekvenserna till 14 000 anställda personer som riskerade att förlora sina arbeten i våra fyra län, eftersom det inte i kommunerna och landstingen finns budgetmedel till deras löner. Det finns anledning befara att den siffran kan vara än högre i dag för den offentliga sektorn i de fyra länen.

Arbetsmarknadsministern sade i sitt svar att han har förhoppningar om att man skall kunna bromsa upp den pågående utvecklingen i den offentliga sektorn och att man kanske t.o.m. skall kunna sysselsätta fler människor. Jag undrar vilken strategi regeringen har för att bromsa avgången och för att de som nu får lämna den offentliga sektorn skall kunna finna andra arbeten? Var kan dessa arbeten tänkas finnas för oss i Västsverige?

Anf. 78 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag tycker att arbetsmarknadsministerns svar är allmänt och saknar förslag om hur regeringen tänker ta itu med den svåra arbetslösheten. Västsverige drabbas naturligtvis, som alla andra regioner, av regeringens politik. Vi drabbas av höga räntor, av de orimligt hårda nedskärningarna i kommunerna och av den alltför hårda åtstramningen av konsumtionen.

Västsverige drabbas dessutom extra hårt av arbetslöshet på grund av vår industristruktur. Nedskärningarna inom främst bilindustrin har som bekant skickat ut tusentals människor i arbetslöshet.

Vi socialdemokrater i Västsverige inser att de flesta av våra problem måste lösas i samarbete. Vi har därför gemensamma program och här i riksdagen gemensamma motioner om satsning på utbildning, forskning, näringspolitik, miljö, investeringar i vägar, järnvägar och annat.

Västsverige måste ges förutsättningar att dels utveckla den industri som finns, dels skapa ett mer allsidigt näringsliv. Då duger inte regeringens snåla satsning på infrastruktur, och då duger inte den snåla behandling som regeringen har gett våra högsolor.

I min valkrets norra Älvsborg står nu hela 18 000 personer utanför den reguljära arbetsmarknaden. Det är mer än dubbelt så mycket som vid den förra lågkonjunkturen i början av 80-talet. Då duger det naturligtvis inte heller att regeringen minskar anslagen för arbetsmarknadsinsatser i länet.

Fyrstadsområdet, där jag bor, har nu utomordentligt stora svårigheter. Jag vill ändå säga att det samtidigt finns möjligheter, därför att det finns en utomordentligt högstående teknisk kompetens. Därför finns det också optimism mitt i bekymren.

Den nya bil som Saab visade i går är ett fint exempel på den framstående tekniska kompetens som finns i fyrstadsområdet. Den har alla förutsättningar att bli en succé och därmed att rädda många jobb i regionen.

Tyvärr är regeringens politik ett hinder i arbetet med att ytterligare utveckla denna kompetens och att skapa förnyelse. När kraftfulla insatser skulle behövas, väljer regeringen, som vi har talat om flera gånger tidigare, att missgynna vår högskola. Man satsar alldeles för litet på infrastruktur, och man väljer att avveckla näringspolitiken.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Därför är fyrstadsregionen nu på väg mot en mycket hög arbetslöshet. Till hösten riskerar ca 20 % av arbetskraften att stå utan jobb. Därför måste regionen få ökade resurser för att komma i gång med ombyggnader av järnvägar och vägar, och högskolan måste växa.

Jag skulle vilja fråga: Är det nu igen så att de stora högskolorna skall ha de flesta av de platser som anvisas i kompletteringsbudgeten?

Resurserna för arbetsmarknadsutbildning måste öka ytterligare.

Jag skulle också vilja ta upp statens ansvar för jobben i rollen som arbetsgivare. Teli i Vänersborg och Postverket i Trollhättan är exempel på detta. Vid Teli arbetar man nu för att rädda så många jobb som möjligt. Där finns företag som vill satsa på ny teknik med i bilden. Televerket måste nu snabbt ställa upp och underlätta sådana satsningar. Men det är lika viktigt att regeringen inte fortsätter att smita ifrån sitt ansvar genom att gömma sig bakom Televerket.

Postverket har planer på att lägga ner postsorteringen i Trollhättan och därmed skicka ut ytterligare 80 personer i arbetslöshet. Jag tycker att arbetsmarknadsministern borde ha en mening och medverka till att stoppa sådana ytterligare påspädningar av den redan höga arbetslösheten.

Jag tycker sammanfattningsvis att regeringens insatser för att skapa jobb på både kort och lång sikt är otillräckliga. Tyvärr finns det inte heller några tecken, vare sig i kompletteringsbudgeten eller i Börje Hörnlunds svar, på att regeringen inser allvaret i situationen. De arbetslösa får nu betala ett mycket högt pris för regeringens passivitet.

Det värsta är att misstanken alltmer uppkommer, att regeringen på något sätt håller på att ge upp ambitionen att Sverige skall ha en industri som bygger på högteknologi. Det talas så mycket om låglöneområde, för att klara konkurrens och annat. Jag skulle därför vilja fråga arbetsmarknadsministern: Avser regeringen i fortsättningen att arbeta för att Sveriges industri faktiskt skall kunna bygga på den högteknologi som finns utvecklad?

Anf. 79 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Ett jobb, en lägenhet och att inte behöva oroa sig för framtiden – det är vad vi längtar efter. Det säger några ungdomar i en tidningsintervju. Är det för mycket begärt, frågar de oss politiker. Nej, säger jag, det är en mycket rimlig önskan från ungdomar i Sverige i dag.

Den rekordhöga arbetslösheten är ett allvarligt hot mot folkhälsan, konstaterar en doktor i socialmedicin. Det finns stora och konstaterade risker för att i arbetslöshetens spår skall följa ohälsa, allt från självmord, ångest och oro till stress, höjt blodtryck och ökad alkoholkonsumtion.

Har arbetsmarknadsministern funderat på hur den person mår som drabbas av arbetslösheten?

Jag läste om Albin, som kände sig arbetslös ända in i själen. Han berättade om vreden, besvikelsen och hopplösheten, om ledan som smög sig på, men också om tankarna på en ljusare framtid som infann sig efter en tid, när han hade passerat de olika stadierna.

Här är det regeringen, med Börje Hörnlund i spetsen, som har ett mycket stort ansvar.

Börje Hörnlunds svar på Sten Östlunds fråga om vilka insatser arbets-

marknadsministern tänker göra i Västsverige för att människor skall få jobb lämnar inte någon större vägledning därvidlag, varken för ungdomarna eller för Albin, varken i Västsverige eller någon annanstans i landet.

Börje Hörnlund visar en viss förståelse och sympati för att det är bekymmersamt, och det är måhända ett vackert drag. Men det räcker inte.

Det räcker inte heller med svaret att exportindustrin förväntas öka sin produktion och så småningom anställa arbetskraft. Om jag minns rätt, går ca 20 % av produktionen på export, och 80 % är inhemsk efterfrågan.

Enligt kompletteringspropositionen skall regeringen dra in 46 miljarder kronor i privat konsumtion. Det kan inte bli så många jobb – eller hur?

Vidare säger Börje Hörnlund att regering och riksdag har anslagit mycket stora pengar till arbetsmarknadspolitiken, långt mer än vid något tidigare tillfälle. Tänk att jag minns den sången! Det kommer jag ihåg att Thorbjörn Fälldin sade på sin tid också.

Vilken slutsats skall man dra av det? Jo, jag – och många med mig – drar slutsatsen att borgerliga regeringar för en felaktig ekonomisk politik, som gör att människor blir arbetslösa och att företagen inte törs investera. Resultatet blir att arbetslösheten kostar 15 % av statens totala utgifter, ungefär 100 miljarder svenska kronor.

I går vid presentationen av kompletteringspropositionen sade finansministern att det är arbetslinjen som gäller. Från vilket datum gäller den, arbetsmarknadsministern?

Nästan 48 000 människor står utanför den ordinarie arbetsmarknaden i Göteborgs och Bohus län. Mot slutet av året beräknas 25 % av byggnadsarbetarna vara utan jobb. I Strömstad går varannan byggnadsarbetare utan jobb. I Uddevalla kommer drygt 20 % att vara arbetslösa efter nedläggningen av Volvofabriken och fönsterfabriken. Arbetslösheten bland metallarbetarna kommer att vara över 40 %. I Lysekil, med sina 15 400 invånare, är 7,5 % öppet arbetslösa. Räknar man åtgärder av olika slag, är det 1 900 personer som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden.

I Dagens Nyheter i går skriver Börje Hörnlund att regeringen satsar sammanlagt 46 miljarder kronor mot arbetslösheten. Det är mycket pengar, och många ställer sig frågan om de inte kunde användas bättre och effektivare.

Kommunförbundet har räknat ut att en helårsarbetande privatanställd med en lön på 175 000 kr ger en inkomst till staten på 129 300 kr. Att det blir så mycket beror på att arbetsgivaravgiften också är inräknad. En person med arbetslöshetskassa kostar, förutom det personliga lidandet, 84 300 kr. Den som lever på socialbidrag kostar samhället 62 600 kr.

En arbetslös kostar alltså stat och kommun i genomsnitt 200 000 kr om året. Det är en hygglig årsinkomst för den som har ett heltidsjobb.

Var finns de offensiva och framåtsyftande förslagen och besluten för tillväxt som ger människor riktiga jobb?

Ett erkännande vill jag ändå ge regeringen och Börje Hörnlund, och det gäller satsningen på utbildning, som vi socialdemokrater anser är såväl nödvändig som en mycket klok insats för framtiden.

Kvar står dock att den ordinarie arbetsmarknaden måste bli större. AMS är säkert en bra arbetsgivare, men jag tycker ändå inte att dess ersättningslista skall vara den största i landet.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Håller Börje Hörnlund med mig om att det är rimligt av våra ungdomar i Västsverige att begära att få ett jobb och en lägenhet och att slippa oroa sig för framtiden? Tala om för oss västgötar, göteborgare, hallänningar och bohuslänningar hur regeringen skall infria denna rimliga begäran från ungdomarna. Hur vill arbetsmarknadsministern skapa framtidstro hos de enligt Länsarbetsnämndens prognos snart 40 000 arbetslösa i Göteborgs och Bohus län? I går, den 22 april, var det 47 350 människor som stod utanför den ordinarie arbetsmarknaden i Göteborgs och Bohus län.

Anf. 80 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Lisbet Calner sade många kloka ord, men hon glömde det viktigaste: Även dalslänningar vill ha svar på de väsentliga frågor som hon framställde till arbetsmarknadsministern.

I Dalsland befinner vi oss just nu i ett sådant läge att ingen egentligen kan presentera några lösningar för hur vi på sikt skall ta oss ur den helt nattsvarta utveckling som vi nu befinner oss i. Den utvecklingen för oss bara längre och längre ned.

En av grunderna för den dystra utvecklingen är naturligtvis att vi är så starkt beroende av bilindustrin och dess underleverantörer. För oss är det just nu ett oöverstigligt problem att ingen i regeringen eller här i Riksdagshuset tar på allvar vad vi just nu genomlever och är på väg in i. Om vi tycker – Ingvar Johnsson ställde tidigare en fråga om det – att vi kan undvara den svenska bilindustrin och den tekniska kompetens som finns bland underleverantörer och andra kan vi fortsätta att rycka på axlarna åt detta. Om vi inte tycker det får ni nu hjälpa oss i Dalsland. Det är inte bara vårt bekymmer, utan det är hela Sveriges bekymmer, om den svenska underleverantörsbranschen fullständigt slås ut.

Jag tycker också att det är viktigt att vi med olika medel försöker komma till rätta med arbetslösheten – självfallet är det det. Men vi måste gå litet djupare än så. Vi måste fundera noga över hur vi skall hantera denna så viktiga bransch, som just nu är på väg att fullständigt slås ut. Det är branschprogram, industripolitik och näringspolitik som behövs – det är inte något slags icke-politik, som den vi har varit med om hittills.

Utöver bilindustrin och underleverantörsbranschen finns det också en annan bransch som är ytterst viktig för dalslänningarna, och det är turismen och de arbetstillfällen och den utveckling för bygden som den innebär. Där har vi ett annat jättestort problem – Dalslands kanal. Det är ett nationellt intresse och inte bara ett Dalslandsintresse. Men hittills har Dalslandskommunerna, Värmlandskommunerna och landstinget på egen hand fått stå för driftskostnaderna och ensamma fått bära de bördor som det innebär att hålla den i gång ekonomiskt. När det är en sådan pärla för hela Sverige borde också hela Sverige vara med och se till att kanalen kan leva vidare. Det är ännu ett stort sorgebarn för oss.

Man skulle kunna gå in kommunvis – område för område, företag för företag – och relatera hur eländigt det ser ut och räkna upp vad som borde göras eller vad som skulle kunna förbättra situationen. Jag kan inte stå här som någon besserwisser och säga: Om vi bara gör exakt så här så löser vi alla problem i Dalsland över en natt. Det är omöjligt. Men jag är alldeles

övertygad om att vi genom ett antal åtgärder skulle kunna få utvecklingen på rätt väg. Det är de åtgärderna jag efterlyser – desperat och med stor ödmjukhet. Det problem som vi just nu står inför kan inte någon tycka att det är roligt att raljera med eller på minsta sätt negligera.

Låt mig ta ett annat exempel på hur fel det kan bli. I Bengtsfors kommun finns det ett företag som tidigare var Volvoägt och som är ett typiskt underleverantörsföretag. Det företaget har kommunen hjälpt, egentligen långt utöver sin förmåga. Alla kommuninvånare har ställt upp ekonomiskt och med uppoffringar för att hjälpa detta företag att utvecklas gynnsamt och positivt. Trots det har företaget nu varslat 100 anställda om uppsägning. I just det skedet har Centern som parti genom sin företrädare i Arbetsrättskommittén, f.d. riksdagsledamoten Ingvar Karlsson i Bengtsfors, gått ut med att företaget skall få större möjligheter att självt plocka ut vilka man vill bli av med. Det är vad tidningsrubrikerna i Bengtsfors handlar om just nu.

Vad är det för märkvärdig, destruktiv debatt som ni i Centern på det sättet drar i gång i stället för att prata om det som är viktigt? Vems intressen är det ni företräder när de mest utsatta – de arbetslösa eller de som har ett arbete men kan bli av med det i morgon – råkar illa ut så fort regeringen lägger fram en proposition eller så fort en borgerlig partiföreträdare lägger fram ett förslag i en kommitté eller liknande? Det tycker jag är mycket märkligt, och det fordrar en förklaring. Det är många dalslänningar som vill ha en förklaring till det, inte minst kommunalpolitikerna hemma i Dalsland.

Centern har ett väldigt starkt fäste just i Dalsland. Jag har ibland funderat över när den stora revolten från de borgerliga kommunalpolitikerna skall komma. Om Börje Hörnlund hade varit med på somliga möten i somliga kommunalhus i Dalslandskommuner tror jag att han hade fått höra ett och annat om detta.

Är det inte nu dags, arbetsmarknadsministern, att regeringen försöker samla ihop sig – jag tänker då på alla ministrar och departement – till ett Dalslandsprogram som anger vad man vill göra för Dalsland och hur man vill att Dalsland skall utvecklas i dag, i morgon och på litet längre sikt?

Om det nu inte är någon i regeringskansliet som direkt bryr sig om Dalsland – det har vi blivit smärtsamt medvetna om – skulle man väl ändå kunna bryr sig om de nationella tillgångar som finns i Dalsland och som är viktiga för oss alla. Vi har faktiskt inte råd att undvara dem, Börje Hörnlund.

Anf. 81 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Även jag vill tacka för svaret. Jag har viss förståelse för att arbetsmarknadsministern kan tycka att vi socialdemokrater från norra Älvsborg är överambitiösa när tre av oss deltar i den här debatten, men för oss finns det ingen viktigare politisk fråga än att se till att människor får arbete, och rätten till arbete är nu så hotad – speciellt i vårt län.

Arbetslösheten slår nya rekord, och varje dag förlorar vi i Sverige 500 arbetsplatser. I vårt långa län har vi Dalsland, som Britt Bohlin har pratat om, Trollhättan och Vänersborg, som Ingvar Johnsson har talat om, men även Mittenälvsborg med Alingsås, Lerum, Herrljunga och Vårgårda, som är mina hemtrakter.

Mycket är sagt om orsakerna till den svenska krisen, men jag undrar om

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

vi inte har förbisett en sak: Vår jakt på effektivisering och produktivitetsoökning har, tror jag, drivits för långt inom vissa sektorer. Vi har delat in våra kommuner i resultatenheter och gett varje enhet i uppgift att minska sina kostnader. Vi har satt i gång att interndebitera inom kommunerna, vilket ibland har lett till att vi har lastat över kostnaderna på en annan förvaltning eller en annan budget. Resultatet för samhället som helhet har blivit mycket dåligt.

Det tydligaste exemplet är när kommunerna rationaliserar genom att avskeda personal. Om en kommun i den situation som vi nu befinner oss i avskedar en person betyder detta mestadels att hon eller han blir arbetslös och så småningom tvingas att leva på socialbidrag. Detta gör att efterfrågan minskar ytterligare. Det problem vi nu har i ekonomin är en efterfrågekris, och det löser man inte genom ytterligare besparingar. Dessutom förlorar kommunen den arbetsinsats som den avskedade tidigare gjorde.

Inom Älvsborgs läns landsting riskerar 400 personer att sägas upp under 1993. En stor majoritet av dessa är kvinnor. Är det möjligen vårdnadsbidraget som skall bli deras nya inkomst, eller hur tänker sig arbetsmarknadsministern att kvinnor i framtiden skall få sin utkomst?

Alla partier vill satsa på den s.k. infrastrukturen. Jag tycker ibland att vi har en alldeles för snäv definition av detta begrepp. Infrastruktur är inte bara vägar och järnvägar, även om det naturligtvis också är viktigt. Det är allt det som behövs för att hålla ett samhälle i gång. Vi borde räkna in skolor och barn- och äldreomsorg i detta begrepp. Dessutom visar SKTF i en färsk rapport att satsningar inom vård och omsorg samt inom utbildning ger den största sysselsättningsökningen.

Den ökade satsning på utbildning som regeringen föreslår i kompletteringspropositionen är mycket välkommen. Ett problem som man också måste komma till rätta med är det bristande intresse för tekniska utbildningar som framför allt flickor visar.

Statistik visar att antalet sökande till tekniska gymnasieutbildningar minskar för fjärde året i rad. Något radikalt måste göras om Sverige skall fortsätta att vara en framgångsrik industrination. Har arbetsmarknadsministern några tankar om detta?

I mina hemtrakter, Mittenälvsborg, har arbetslösheten nått oanade höjder. Vi är speciellt hårt drabbade av nedgången i byggandet, eftersom vi har en stor andel av arbetskraften just i byggämnesindustrin. Osäkerheten om vilka regler som skall gälla för finansieringen gör att byggverksamheten inte kommer i gång. Regeringen måste ge klara besked. Såväl individer som byggföretag måste få möjlighet att planera långsiktigt.

Det finns några enstaka ljuspunkter. Det ROT-program som riksdagen beslutade om var mycket välkommet. Jag efterlyser dock stimulansåtgärder för att man verkligen skall få i gång ROT-projekten i större omfattning. Finns det några sådana planer?

Jag vill avsluta med att lyfta fram ett förslag till investeringsstöd på ett mycket försummat område, nämligen vatten- och avloppsledningar i kommunerna. Det råder inget tvivel om att utbytestakten i ledningsnätet måste öka. Naturvårdsverket har begärt att kommunerna skall arbeta fram förnyelseplaner och rullande åtgärdsprogram. Men det händer ändå alltför litet i

kommunerna, och viljan att höja taxorna för reinvesteringar i näten är svag. Naturvårdsverket, Vatten- och Avloppsverksföreningen samt Kommunförbundet anser att det krävs stimulans för att takten skall ökas, särskilt i mindre och glesbefolkade kommuner. Det senare beror delvis på skillnaden i ledningslängd per invånare. Kostnaderna blir för höga.

Genom att man stimulerar till reinvesteringar i ledningsnätet åstadkommer man arbetstillfällen för såväl anläggningsarbetare som industriarbetare, samtidigt som man gör en klok investering på ett område som hittills varit mycket försummat.

Jag vill avsluta med att fråga: Kan arbetsmarknadsministern tänka sig att medverka till någon form av stimulansåtgärder för detta ändamål?

Anf. 82 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Ja, arbetsmarknadsministern, det börjar bli jobbigt nu. Jag är den sjätte talaren och kön kunde vara lång, men det är fredag eftermiddag. Men det är nog ännu jobbigare för en stackars arbetslös människa, som kanske har varit arbetslös i tre månader. Han börjar fundera över om han har något självförtroende, vem han är, varför ingen frågar efter honom och vad han har för framtid.

Ungdomar som har fått en utbildning kommer ut till ett samhälle där man säger att de inte behövs, att det inte finns någon användning för dem. Vad har en sådan ung människa för framtid?

Det är alltså individer som döljer sig bakom de höga arbetslöshetstalen. Varje arbetslös är mycket viktig. Det är en människa av kött och blod. Jag vill ändå drista mig till att ge några siffror från min del av Älvsborg – södra Älvsborg. Det är ett märkligt län som har två valkretsar. I hela Älvsborg var den totala arbetslösheten den 19 april 11,5 %. Den öppna arbetslösheten var 6 %. Den 19 april var det 16 000 människor i hela Älvsborg – norra och södra – som inte hade något arbete.

När vi lämnade över regeringsmakten till de borgerliga var arbetslösheten hälften så stor. Den var för stor också då, men den har under den borgerliga regeringens tid fördubblats.

Prognoserna i vårt län talar om att det i augusti kommer att vara en total arbetslöshet på 13,5 % och en öppen arbetslöshet på 9 %. En sista prognos som jag helst inte skulle vilja nämna, men jag måste göra det, talar om att den öppna arbetslösheten våren 1994 kan överstiga 10 %. Läget är alltså dystert. Det finns inget ljus i tunneln.

I min länsdel, södra Älvsborg, är visserligen situationen inte lika allvarlig som i norra. Men den är självfallet allvarlig. Tekoindustrin har gått i botten. Den kan inte komma längre ner. Byggnadsindustrin tycks vara utan botten. Där har man en arbetslöshet på ungefär 25 %, med en prognos på 40 %. Att vår postorderindustri i Boråstrakten – som brukar öka sin försäljning i lågkonjunkturer, eftersom folk köper billigare på det sättet – inte ökar sin försäljning utan minskar den är ett tecken i skyn på hur illa ställt det är. Därmed visas det tydligt att situationen är utomordentlig allvarlig.

Landsting och kommuner förlorar, som ni hörde, arbetstillfällen. Det är förfärligt många jobb som vi aldrig kommer att få igen.

I södra Älvsborg finns det också många invandrare. De finns säkert även

i de andra delarna, men vi har en ganska invandrartät struktur. Det finns dessutom många kvinnor som sitter väldigt illa till.

Jag ringde till Länsarbetsnämnden i går för att informera mig om en del saker. Då sades det att det inte kommer några ytterligare pengar till Länsarbetsnämnden i kompletteringspropositionen. Jag blev väldigt överraskad. De pengar som nu finns räcker ungefär till att sätta en tredjedel av de arbetslösa i åtgärder. Visst har regeringen ett ansvar när man kraftigt drar ner stödet till kommunerna. Det är fråga om enorma miljardbelopp. Tidigare var det 7,5 miljarder. Nu är det ännu mer. Det är en rundgång som slutar med att vi i stället får betala ut arbetslöshetsersättning och socialbidrag.

Byggpolitiken har blivit lika med byggstopp. Näringspolitiken har blivit lika med att det inte skall föras någon sådan. Den ekonomiska politiken har i alltför stor utsträckning blivit lika med åtstramning. Detta kan inte vara rätt, Börje Hörnlund. Det behövs andra insatser. Det behövs en aktiv statlig näringspolitik, som innebär att man vågar ge sig in i de svåra branschfrågorna och vågar peka på utvecklingsmöjligheter. Det behövs ingen Per Westerberg som talar om att det inte skall föras någon näringspolitik. Det behövs satsningar på olika åtgärder. En åtgärd som har givit alldeles för litet utdelning är utbildningsvikariatet. Där behövs det göras mycket. I vår bygd, som är underförsörjd när det gäller utbildning, behövs det naturligtvis stora utbildningssatsningar.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern: Hur kan det komma sig att jag, när jag ringer till min länsarbetsnämnd, får beskedet att det inte blir några ytterligare pengar till Länsarbetsnämnden i kompletteringspropositionen? Vad har den frågan för svar? Vad kan arbetsmarknadsministern säga när det gäller åtgärder för att hjälpa invandrarna och kvinnorna att få arbete?

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det är ett visst problem när sex personer ställer frågor och jag har en sjättedel av tiden för att svara på dessa. Men jag vill inleda med att säga att det inte finns någon viktigare uppgift än att arbeta för att vi så snart det bara går skall komma tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad.

Jag tror faktiskt att vi är eniga om att var och en skall försörja sig själv. Jag är övertygad om att ingen tror att jag på egen hand klarar av den internationella lågkonjunkturen.

Det handlar också om vissa hemmalagade problem. Vi måste väl litet till mans erkänna att det inte blev riktigt bra i slutet av 80-talet. Då fanns spekulationsekonomin, som gör att den nuvarande regeringen löser in flera tiotals miljarder kronor. Det handlar om affärer som alla är gjorda före regerings-skiftet.

Jag anklagar inte den tidigare regeringen, men jag vill bestämt säga att den nuvarande regeringen inte reagerade när spekulatjonen och inflationen pågick som mest.

Sedan vill jag dela upp frågan i två delar. För det första har företagen som jobbar med export aldrig i modern tid haft så bra kostnadsläge. Det beror på sänkta arbetsgivaravgifter, avsevärda produktivitetökningar, låg sjukfrånvaro och kronkursen. Det är oerhört bra bäddat i det avseendet. Det här

faller dock inte ut till fullo förrän den internationella konjunkturen kommer tillbaka. Vi har hopp om ett flertal länder, medan det t.ex. ser litet värre ut i Tyskland. Vi hoppas att de har en inneboende styrka och får ett starkare läge under en längre tid så att de orkar ta tag i sina problem.

För det andra gäller det budgetunderskottet. Jag tycker inte att det är att leka med. Om vi tar med underskotten i de två fonderna på mitt område – arbetsmarknadsfonden och lönegarantifonden – börjar det nästa budgetår att röra sig om 250 miljarder kronor, eller över 60 000 på var och en arbetande, som ges ut men inte tas in. Jag vet inte om det budskapet innebär en så stark åtstramning. Bara räntan på detta budgetunderskott kommer nästnästa budgetår att vara 25 miljarder kronor, som då måste finansieras på något sätt. Jag ser det som ett stort gemensamt intresse att vi orkar ta oss samman även i besparingspolitiken.

Det är bra om besparingarna faller ut när konjunkturen blir litet bättre. I paketet i år finns besparingar som kommer 1995, 1996 och framöver. Det är ett budskap som jag också har hört många ledande socialdemokrater komma med. Problemet med Socialdemokraterna i dag är att de mörkar besparingar. Så har ett parti aldrig någonsin gjort i Sveriges riksdag. Hemligheten skall väl inom kort tas fram till beskådande.

Det här med att visa långsiktigt, betyder en hel del för ränteläget. Ränteläget måste ner. Då skapas investeringar och möjligheter att klara mycket skuldtyngda företag.

Jag vill också ta upp frågan om avtalsrörelsen, som berör det stora näringslivet och det stora skeendet. Jag har tidigare sagt, bl.a. i LO-tidningen, att jag t.ex. tycker att Handelsanställda och arbetsgivarorganisationerna inom handeln har tagit ett bra ansvar genom att teckna avtal fram t.o.m. första kvartalet 1995. Det ger en säkerhet i planeringen. Kan andra avtalsområden komma efter på samma sätt kommer det att betyda många nya jobb i stället för förlorade jobb, och det är viktigt.

Arbetsmarknadspolitiken är viktig på kort sikt. Året som ligger framför oss är nog det mest bekymmersamma året. Därför har det lagts fram ett paket som, om man ställer upp på alla platser med utbildning m.m., sammantaget gäller nästan 440 000 människor. I det här sammanhanget fick vi t.o.m. några små erkännande ord. Det är mer än 10 % av arbetskraften. Har någon socialdemokratisk regering gjort halva den satsningen? Om ni är ärliga får ni nog erkänna att vi i alla fall har viljan. Jag tycker att man skall vara ärlig i Sveriges riksdag.

På infrastrukturens område är det nu fråga om en fyrdubbling jämfört med under de socialdemokratiska åren.

Ingvar Johnsson tog upp frågan om de mindre skolorna. Han vet så väl att jag verkligen vill bredda verksamheten vid de mindre högskolorna. Det har också blivit en mängd nya platser i mindre högskolor. Jag vill icke betrakta den processen som avslutad. För första gången har vi också fått viss forskningsanknytning.

Anf. 84 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Jag fick inget svar på den fråga som jag tyckte var mest central, nämligen frågan om huruvida regeringen är på väg att ge upp kampen

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

för att landet skall drivas vidare genom att vi har en industri som även fortsättningsvis skall bygga på hög teknologi.

Sedan till frågan om högskolorna. Regeringen gick häromdagen ut med ett pressmeddelande som visade att årets resultat var 30 miljoner kronor till Lund och 3 miljoner till vår högskola. I kompletteringspropositionen står det ingenting om fördelningen. Under de två år som har gått sedan regeringsskiftet har jag lärt mig att varje gång regeringen avviserar pengar till högskolan men inte gör någon fördelning, håller regeringen fortfarande på och slåss om huruvida det skall bli några pengar till de små högskolorna eller inte. Jag önskar centerpartisterna i regeringen lycka till i kampen mot Per Unkel. Det är mycket viktigt att man i områden med mindre högskolor får möjligheter att utvecklas.

Börje Hörnlund säger att vi nu har sänkt kostnaderna så mycket i industrin. Jag kan ta ytterligare ett exempel med den förträffliga bil, som jag talade om för en stund sedan. Det är klart att det sänker kostnaden. Men om man skall bli framgångsrik kan man inte bara leva på export, som Lisbet Calner antydde om den inhemska konsumtionen. Människorna i det här landet måste också ha råd att köpa de produkter som svensk industri plockar fram och som är av god kvalitet. Den extrema åtstramning som man nu gör av konsumtionen kommer att vara ett hinder i arbetet med att skapa flera jobb. Jag tycker att det är synd.

Det finns många områden på vilka den här regeringen har fattat beslut som direkt motverkar stimulans av den tekniska utvecklingen. Varför lade ni exempelvis ner den verkstadstekniska delegationen? Det är ett beslut som är ett direkt sabotage emot de ansträngningar som görs för att t.ex. höja kompetensen hos underleverantörerna till bilindustrin.

I dag går regeringen ut till de arbetslösa och säger att de skall starta eget. Det kan vara en lösning för någon. Man kan emellertid inte få låna pengar för att starta ett nytt företag. Inte ens regeringens egna råd duger för att hjälpa dem som har drabbats av arbetslöshet.

Anf. 85 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Jag skulle vilja instämma i vad Börje Hörnlund sade om att avtalsrörelsen är viktig. Jag är glad över att Börje Hörnlund tog uppgörelsen på handelsområdet som ett exempel. Jag hoppas att Börje Hörnlund också talar om det här för direktörerna i SAF när han i sin egenskap av minister träffar dem. Jag tror väl att arbetsmarknadsministern träffar dem litet då och då.

I dagens samhälle finns det röster som menar att de fackliga organisationerna skulle vara det största hotet mot ökad sysselsättning och en bättre utveckling. Det är häpnadsväckande och rent ut sagt hutlöst gentemot de fackliga organisationerna. Vilka var det som tog sitt ansvar i samband med Rehnbergavtalet? Jag vet att Centerpartiet och Börje Hörnlund ställde upp på idén med Rehnbergavtalet. Det sitter emellertid åtminstone två partier i den nuvarande regeringen som kallade det för "lekstuga" och "flum" att hålla på att försöka komma till rätta med problemen på arbetsmarknaden och med inflationen. Det blev en uppgörelse, där de fackliga organisationerna verkligen tog sitt stora ansvar för framtiden och för att komma till rätta med infla-

tionen. Det är de beredda att göra även nu. Det är på tiden att deras motpart inser detta och slutar förneka dem rätten att teckna avtal.

Som ministern säger är det mycket som kommer upp, när det är många som ställer frågor. En fråga som ministern ändå borde ha svarat på ställdes av Berndt Ekholm: Kommer det några nya pengar till våra län? Det kan behövas. Vi tackar för de extra pengarna till regionalpolitiken. Åtminstone är länsstyrelsen i mitt hemlän ganska nöjd. Även om ni prutade 3 miljoner, blev det i alla fall 7 miljoner.

Men blir det några nya pengar till arbetsmarknadspolitiken? Finns det mer pengar? Sanningen är ju den, Börje Hörnlund, att det anslås mindre pengar i kompletteringspropositionen till arbetsmarknadspolitiken än vad som anslogs i budgetpropositionen – det anslogs i varje fall inte mer pengar i kompletteringspropositionen. Jag skulle vilja ha en förklaring av arbetsmarknadsministern, en allmängiltig förklaring och också en som är viktig för våra fyra län. Hur tillkommer alla dessa nya platser och hur uppstår de nya effekterna? Var är de 46 miljarderna som arbetsmarknadsministern skrev om i Dagens Nyheter i går?

Anf. 86 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Nej, Börje Hörnlund, ni regerade inte när spekulationsekonomin var som värst. Men såvitt jag kan minnas reagerade ni inte heller i någon större utsträckning. Hur var det med oppositionens ansvar på den tiden, det ansvar som regeringen med så stor inlevelse kräver av oppositionen i dag?

Så över till tjetet om besparingar, som man nu för tiden av någon underlig anledning kallar för nedskärningar. Börje Hörnlund sade att vi skulle vara ärliga, men inte skapar de 11,9 miljarderna några fler jobb.

Börje Hörnlund säger i sitt svar till Sten Östlund att även den offentliga sektorn kan på ett bättre sätt i det korta perspektivet stå för fler arbetstillfällen med ett ansvarsfullt tvåårsavtal. Mycket intressant, måste man säga. Vid kompletteringspropositionens presentation i går sades det av såväl finansministern som statsministern att den offentliga verksamheten skall saneras. Har det kommit in ohyra i den gemensamma sektorn? Är det Anticimex som skall tillkallas? Så associerade jag när jag hörde detta uttryck, som kanske inte är det mest lyckade. Vad skall ni sanera härnäst?

Vad är det som gäller? Skall det anställas fler människor i kommuner och landsting, eller har arbetsmarknadsministern några förslag som kan ge kommunerna resurser, så att de inte behöver avskeda de 80 000 personer som de nu måste avskeda till följd av den förda politiken?

För Göteborgs och Bohus läns del är det ca 4 400 personer som riskerar att förlora sina jobb i kommuner och landsting, trots att behoven av deras insatser kvarstår. Nog är det en konstig politik alltid, inte minst med tanke på vad jag i mitt tidigare inlägg sade om kostnaderna för arbetslösheten. Vill arbetsmarknadsministern var vänlig att bringa litet reda i vad som skall ske? Kommer den offentliga sektorn att stå för fler arbetstillfällen, eller är det kompletteringspropositionens prognoser om minskad offentlig verksamhet som gäller?

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 87 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Tiden är knapp, arbetsmarknadsministern. Men det hade ju varit fint om det hade funnits med en enda liten mening om Älvsborgs län eller t.o.m. om Dalsland. Det hade varit fantastiskt.

Jag skall ta upp en sak som arbetsmarknadsministern berörde i sitt inlägg. Det handlar om hur budgetunderskottet bara på arbetsmarknadsministerns område tar sig uttryck i form av bördor för den arbetande befolkningen. Underskottet är för närvarande 60 000 kr per arbetande. Med en väldigt enkel huvudräkningsoperation finner man att med allt färre arbetande ökar detta underskott. Det är tämligen katastrofalt för var och en som lämnar arbetslivet för att i stället höra till dem som berörs av underskottet när det gäller arbetsmarknadspolitiskt stöd, a-kassa osv.

Regeringen företrädare talar ofta om mörkläggning och att vi socialdemokrater hemlighåller våra sparförslag. Den hemligheten delar vi med hela svenska folket, förutom regeringen. Om människor får arbete och betalar skatt, kan de vara med och dela bördan. Då lättar situationen betydligt för oss allihop. Så enkelt är det med den hemligheten. Vi har försökt att inte knussla med denna hemlighet, utan vi har vid många tillfällen försökt att ge både ord och bild åt den.

När det gäller arbetsmarknadspolitiken blir det litet konstigt om man från regeringens och arbetsmarknadsministerns sida går ut och säger att vi socialdemokrater aldrig någonsin har lyckats ta fram så många arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller satsningar i infrastruktur som regeringen nu har gjort. Nej, det beror på att det aldrig någonsin under någon socialdemokratisk regering fanns så många arbetslösa att ta fram arbetsmarknadspolitiska åtgärder till. Det var vi väldigt glada för. Vi strävade åt andra hållet, arbetsmarknadsministern, och det var det som var vitsen.

De 440 000 människor som nu finns i arbetsmarknadspolitiska åtgärder leder mig ofelbart in på tanken på de 400 000 jobb som Thorbjörn Fälldin skulle fixa, men som han i stället tog bort. Sedermera tillskapade den socialdemokratiska regeringen under 80-talet 400 000 *riktiga* jobb. Det tycker jag är någonting att framhålla.

När det återigen gäller underleverantörerna tror jag att vi skall få god hjälp och goda förutsättningar genom en bättre konjunktur. Men problemet är att under tiden medan vi väntar på att detta skall slå igenom för de svenska företagen, slås de ut. Den dagen det vänder kommer det inte att finnas några kvar, arbetsmarknadsministern. Hjälp oss innan det är för sent.

Anf. 88 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern! Någon sade att tiden är knapp. Det är den förvisso. Men framför allt är tiden knapp för att man skall kunna komma till rätta med det svåra problemet med arbetslösheten, som vi diskuterar i dag.

Visst fanns det problem under 80-talet. Men det fritar ju inte på något sätt regeringen från att nu ta sitt ansvar. Regeringen försöker visserligen, men man har inte det rätta handlaget för att lyckas med sina insatser. Det var mycket som var riktigt i det som Börje Hörnlund sade om företagen, exportläget och kostnadsläget, men vi skall inte glömma att det är en misslyckad

borgerlig politik som har lett till att kronkursen har fallit – för att inte använda konstiga ord.

Arbetsmarknadsministern sade att vi skall ha tillbaka en fullgod arbetsmarknad. Det är klart att vi socialdemokrater ställer oss bakom detta. Det har tidigare talats om sanering, och för att man skall lyckas med att skapa en fullgod arbetsmarknad borde nog den ohyra som finns inom regeringen saneras. Jag tänker då inte på arbetsmarknadsministern, utan på en del andra kolleger, t.ex. Per Westerberg, som jag apostroferade i mitt förra inlägg. Med den politik som Per Westerberg gör sig till tolk för – dvs. att man inte skall föra någon näringspolitik – blir följden mycket allvarlig. Det kan jag se i mina hembygder när det bl.a. gäller dagens tekopolitik. Man måste ta näringspolitiken på allvar, men det gör faktiskt inte regeringen.

Regeringen skryter gärna med sina infrastruktursatsningar. Den socialdemokratiska regeringen föreslog 100 miljarder efter sommaren 1991. Vad föreslår den borgerliga regeringen? Jo, 100 miljarder. Det är varken fråga om en fördubbling eller en fyrdubbling.

Jag tror att regeringen säkert försöker, men man är inte konsekvent i sitt arbete. Olika delar i regeringen strävar åt olika håll. Man kan inte driva politik på det sättet. Regeringen måste uppträda samlat. Jag vill upprepa den fråga som åtminstone två av oss här har ställt: Hur ligger det till med kompletteringspropositionen och stödet till länsarbetsnämnderna? Den frågan måste få ett svar.

Anf. 89 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Jag lade särskilt märke till en sak i arbetsmarknadsministerns svar. Det var att var och en skall försörja sig själv.

Situationen är nu sådan att 70 000–80 000 människor inom kommun och landsting riskerar att rationaliseras bort inom de närmaste åren. Det är en oerhört allvarlig prognos. Men det verkar som om den högst prioriterade frågan för regeringens politik när det gäller kvinnorna är vårdnadsbidraget.

Jag fick ju inte svar på någon av mina frågor, vilket jag har en viss förståelse för. Det är därför som jag helt kort upprepar dem.

Min första fråga var: Tycker arbetsmarknadsministern att vårdnadsbidraget är ett bra sätt för var och en att försörja sig själv?

Min andra fråga var: Hur skall man få ungdomar att satsa på teknik? För fjärde året i rad minskar andelen ungdomar som väljer tekniska linjer på gymnasiet. Om Sverige skall fortsätta att vara en industrination är detta förhållande mycket allvarligt.

Min tredje fråga var: Finns det några stimulansåtgärder för att få i gång ROT-programmet? Det var bra att riksdagen fattade beslut om ROT, men det kommer inte i gång. Finns det några planer på sådana åtgärder?

Det som jag slutligen skulle vilja ha besked om gäller frågan om VA-ledningarna. Det krävs någonting för att kommunerna skall få i gång utbytetakt. Ledningsnäten för vatten och avlopp har underhållits mycket dåligt.

Utbytetakten är i dag så låg att rören inte byts oftare än vart trehundra år. De håller normalt inte längre än i hundra år. När det gäller vissa material håller de inte längre än i åttio år. Reinvesteringarna skulle ha bekostats med avgifter på VA-taxan, men hittills har kommunpolitikerna varit mycket ovil-

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

liga att höja dessa taxor för att investera i de här näten. Anledningen är att kostnaderna drabbar konsumenterna. Kommunpolitikerna har därför varit ovilliga att höja dessa kostnader.

I dag uppgår investeringarna till knappt 2,5 miljarder per år. För att få en rimlig nivå borde det vara möjligt att öka dem med minst 20 %. Det finns en viss orättvisa i systemet, eftersom tätbefolkade orter har betydligt kortare ledningssträckor per invånare än de glest befolkade. Dessa ledningsnät går oftast sönder genom påverkan utifrån, eftersom vatten ofta rinner lättare i dräneringsdikena än i marken runt omkring. Eftersom marken är sur, fräts ledningarna sönder.

Eftersom tillverkningen av dessa ledningar är inhemsk, oavsett om det är cement- eller plastledningar, tycker jag att det skulle vara ett utmärkt projekt dels för att skapa jobb i produktionen, dels för att anlägga och byta ut dessa ledningar.

Anf. 90 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få erinra om att denna interpellation handlar om arbetsmarknadsläget i Västsverige, och att det inte är en interpellation om arbetsmarknadsläget över huvud taget.

Anf. 91 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag skall svara på frågan om tekniska utbildningar. Min övertygelse är att dessa måste bli mer lättillgängliga. Därmed vill jag understryka den roll som också mindre högskolor har att spela när det gäller betydelsen för den regionala utvecklingen.

Kompletteringsbudgetens anslag till länsarbetsnämnder belöper på 37 606 000 000, varav en del avsätts till Arbetsmarknadsfonden, arbetslivsutveckling och utbildningsvikariat. Därför blir det många åtgärder. Jag har sedan överfört pengar till jättesatsningen på utbildningens område.

Jag hade ett enda fel i DN-artikeln. Det stod 46 miljarder, men det skall vara 48,2 miljarder.

Underleverantörerna i Västsverige är många och viktiga. De är rätt ofta bilindustrianknutna. Men även de har nytta av det starkt förbättrade inhemska kostnadsläget. Emellertid tar det tid att orientera om beställningarna till en ny underleverantör. Det gäller då att orka med fram till dess att beställningarna kommer. Det förbättrade kostnadsläget är till fördel. Därmed har jag också svarat Berndt Ekholm. Det kommer alltså inte direkt några ytterligare pengar till länsarbetsnämnderna, men man får där en chans att hantera väsentligt fler åtgärder.

Jag tycker att Dalsland är ett förtjusande landskap. Jag är övertygad om att länet turistiskt och näringslivsmässigt kommer att spela en stor roll framöver. Vi gör nu på olika sätt en översyn av regionalpolitiken. Jag tror att med litet, litet extra hjälp kommer det att bli ett blomstrande och bra landskap.

Beträffande kostnadsläget och högteknologin behöver vi just nu ett ganska mycket fördelaktigare kostnadsläge för svenska företag för att man skall kunna komma tillbaka. Men det är farligt att för länge ha ett för gott kostnadsläge, därför att då stannar omstruktureringen av. Jag menar på fullt allvar att vi måste få lugn ett par år för att sedan återigen få ett något högre

kostnadsläge i landet som gör att inte omvandlingen skall upphöra, utan att vi hänger med i världen som ett bra land.

När dessa stora medel skall fördelas, skall det göras efter svårigheten i resp. län. Tyvärr måste jag då konstatera att en del av de län som i dag diskuteras får en stigande arbetslöshet under kommande år. Detta kommer att innebära att de får en något högre summa. AMS har det ansvaret. Jag har det inte.

Anf. 92 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! När man diskuterar ett så pass stort område som Västsverige är det klart att man, vare sig man vill eller inte, ändå kommer in på förhållanden som i hög grad rör också övriga landet. Det gjorde jag kanske alltför mycket i mitt förra inlägg. Men hur det blir med avtalsrörelsen har ju i hög grad giltighet på hemmaplan så att säga.

Jag ställde inledningsvis några frågor om vilka strategier regeringen har för att komma till rätta med problemen för exportindustrin. För Västsveriges del gäller det då särskilt underleverantörerna till bilindustrin, vilka är väldigt tunga i delar av våra län. Britt Bohlin har talat om Dalsland. Det är väl alldeles uppenbart för oss alla att hela underleverantörsindustrin spelar en stor roll där.

Hallands län var vid förra lågkonjunkturen ganska förskonat. Där var arbetslösheten hela tiden låg, medan den i övriga delar av landet låg ganska högt, vilket vi sedan kom till rätta med efter en tid. Men nu är förhållandet i Hallands län att arbetslösheten stiger mycket kraftigt. Ökningstakten är det som skrämmer oss i Västsverige allra mest just nu. Siffrorna är kanske inte så höga att de ser så farliga ut vid en jämförelse med Norrbotten och Gävleborg. Men ökningstakten i länen i Västsverige är allvarlig. Det hoppas jag att man från Arbetsmarknadsdepartementets och arbetsmarknadsministrarnas sida nu är observant på.

Detta gäller också för hemmamarknaden. Byggindustrin i exempelvis Skaraborgs län är i mycket hög grad hemmamarknadsorienterad. Det finns också andra områden som är viktiga. Vad finns det för strategi? Deltar arbetsmarknadsministern i några diskussioner inom regeringen om hur man skall kunna vända utvecklingen?

Det har tidigare i debatten påpekats att de åtstramningar som föreslås i kompletteringspropositionen förvärrar läget på hemmamarknaden. På något sätt måste det ske vissa stimulanser om vi skall få fart på den, eftersom den betyder så oerhört mycket för sysselsättningen.

Jag hinner inte säga mer, men jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för den här debatten.

Anf. 93 LISBET CALNER (s):

Herr talman! Sverige har chansen. Däri ligger tragiken. Den motsägelsefulla rubriken var det på en artikel av Hans Bergström i Dagens Nyheter för en tid sedan.

Kostnadsläget i förening med skattereformen ger just nu bra utgångsvillkor för svensk produktion. Därom tror jag att vi kan vara ense, men inte om tagen – hur vi skall utnyttja möjligheterna – vilket jag naturligtvis beklagar.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Regeringen lägger ju åter fram förslag om en politik som ökar arbetslösheten och minskar tillväxten, trots att den påstår motsatsen. Att gång på gång avvisa Socialdemokraternas förslag till offensiva insatser för att skapa jobb är tragiskt.

Vi västsvenskar har väckt en mycket detaljerad och väl genomarbetad motion om möjliga satsningar i Västsverige. Vi begär inte bara regeringens hjälp. Vi gör också väldigt mycket själva. Samarbetet mellan de västsvenska länen är mycket gott. Våra landshövdingar har t.ex. uppvaktat trafikutskottet om satsningar på infrastrukturinvesteringar i Västsverige. Vi samarbetar och marknadsför oss ute i Europa. Mera praktiskt går det till på ett sådant sätt att vi t.ex. har ett gemensamt kontor i Bryssel.

Har Börje Hörnlund några intentioner när det gäller att vända tragiken till en taktik och ta chansen att skapa fler jobb, en större arbetsmarknad?

Jag tror att många i vårt land skulle bli glada om svaret blev ja på den frågan. Om Börje Hörnlund svarar ja, ber jag honom tala om vilken politik som regeringen skall föra för att säkerställa den köpkraft hos hushållen och den investeringsvilja hos företagen som kan skapa de nya jobben.

Jag ber att få tacka för diskussionen.

Anf. 94 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! För att återknyta litet till det som Sten Östlund tog upp för en stund sedan, är jag litet orolig för att vi från Västsverige debattmässigt är i den situationen att stora delar av Västsverige för några år sedan var överhettade. I dag är det fortfarande så att arbetslösheten inte är högre än i landet i genomsnitt. Men om vi tittar på de prognoser som har nämnts här tidigare, ser vi på många områden i regionen förfärande siffror framför oss. Då är det viktigt att vara ute i god tid med de satsningar som skall göras. Det är också mycket viktigt att vi här i riksdagen lyfter fram de problem som vi har. Jag är förvånad över att det här är en debatt med bara socialdemokratiska riksdagsmän och arbetsmarknadsministern och att ingen av de borgerliga ledamöterna från regionen deltar i debatten.

Vi har i motioner lyft fram satsningar på järnvägar, vägar och annat. Jag tror nämligen att stora delar av Västsverige har ganska undermåliga kommunikationer. Under några årtionden har man fått mindre satsningar på vägar och järnvägar än många andra delar av landet, just därför att många av dessa satsningar har gjorts av regionalpolitiska skäl.

Med den nuvarande situationen på arbetsmarknaden finns det inte någon anledning till att vår region skall behandlas snålt. Både i fyrstadsområdet och i andra delar av Västsverige ser man det mer och mer som ett problem som tornar upp alltmer att man har för dåliga kommunikationer och att det finns en risk för att företag framöver kan komma att välja områden som är bättre rustade på detta område. Därför är det så oerhört viktigt att vi får mer gehör än hittills för de propåer som vi har framställt på dessa områden.

De som är på väg att bli arbetslösa upplever naturligtvis situationen som mycket pressad, dels därför att de är oroliga för att det skall dröja mycket länge innan de får ett arbete, om de alls får något, dels därför att de är oroliga för att den borgerliga majoriteten nu har fattat beslut om att så kraftigt försämra ekonomin för dem genom de försämrade ersättningsarna.

Med det anförda vill även jag tacka för debatten, och jag hoppas att Börje Hörnlund kan påverka sina mer svårpåverkade kolleger i regeringen till bra satsningar i Västsverige.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 95 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Så mycket debatt blir det väl inte. Jag tycker att det här mest liknar någon form av tipstjänst. Det kan ju vara bra, och det kan behövas, särskilt som Västsverige har speciella problem, även om det naturligtvis finns regioner som är ännu värre utsatta, det är jag medveten om.

Jag skall ge ytterligare några tips. Jag tycker att det är mycket viktigt att kommunerna är mer aktiva när det gäller att utarbeta sysselsättningsplaner. Genom det arbetet dyker det naturligtvis upp en hel del idéer. Och en del går säkert att omsätta. Min kommun har jobbat på det sättet.

En annan sak som också har en viss anknytning till vår bygd är att vi jobbar ganska mycket med olika miljöfrågor. Kretsloppstänkandet, som bör ligga arbetsmarknadsministern varmt om hjärtat, är bl.a. omsatt i hanteringen av restprodukter i vår bygd. Det har fött våra tankar om att man måste utnyttja det läge som vi nu har till miljöinvesteringar, utnyttja läget till omställning på olika områden, exempelvis på energiområdet. När man ändå befinner sig i en situation där man måste satsa mycket stora belopp för att hålla sysselsättningen uppe, skall man naturligtvis göra det på ett konstruktivt sätt, dels i form av dessa tillväxtsatsningar, dels i form av en omformning av Sverige till det Miljösverige som jag förmodar att vi ändå alla är överens om. Då är det mycket viktigt att leta upp sådana investeringar på avfallshanteringsområdet och inte minst på energiområdet. Det är något som Centern har stora möjligheter att förverkliga nu, men som vi tyvärr kanske inte ser så mycket av.

Jag vill återigen stryka under hur viktigt det är för min bygd att få en bredd i utbildningssatsningarna. Högskolan är viktig. Men det är också viktigt med arbetsmarknadsutbildning av olika slag, komvux, osv. Vi har nämligen en mycket låg utbildningsnivå i södra Älvsborg.

Om man skall lyckas tror jag att det krävs att regeringen ändrar sin ekonomiska politik. Den är alltför åtstramande, vilket leder till att det blir rundgång i systemet. Det leder till ökade arbetslöshetskostnader och ökade socialbidrag.

Jag bryr mig inte om att kasta in några nya frågor, utan jag står på mig i huvudfrågan, nämligen att en av tjänstemännen i min länsarbetsnämnd i går talade om för mig att det inte blir några ytterligare pengar till länsarbetsnämnderna utöver dem i statsbudgeten som föreslås i kompletteringspropositionen. Är det sant?

Jag tackar för debatten.

Anf. 96 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Jag noterar att jag inte har fått några svar från arbetsmarknadsministern och att jag tyvärr har fått ett påpekande från talmannen att det som jag har sagt har varit alltför allmänt hållet och att det inte direkt hör samman med Västsveriges svåra situation på arbetsmarknaden.

Jag hävdar emellertid att frågan om hur ungdomar skall kunna bli intresserade av teknisk utbildning i allra högsta grad hör hemma i Västsverige och i

Alingsås, som jag kommer från. På gymnasiet arbetar man med något som kallas Teknikstugan, där man allvarligt försöker få fram metoder för att intressera framför allt flickor för teknik. Lärarna på gymnasiet och engagerade människor inser att om vi inte får ungdomar intresserade av detta blir det svårt för industrin i framtiden. Detta är en mycket väl förankrad fråga i min hemkommun. Om man sedan blir framgångsrik där och på andra ställen, blir det naturligtvis till nytta i andra kommuner och i andra regioner. Allt hänger väldigt mycket samman.

Om ROT-projekten verkligen kommer i gång, har det en ytterst stor betydelse för Mittenälvsborg, därför att vi har en så stor andel av våra arbetstugare hos underleverantörer i byggnadsverksamheten.

Jag vill även nämna det här med VA-ledningarna. Åtminstone tidigare hade vi en produktion av sådana rör i Mittenälvsborg. Marken är ovanligt sur i västra Sverige, så det är kanske därför som rören snabbare än som är fallet på andra håll behöver bytas ut. Även om jag inte nämnde några geografiska namn i mitt huvudanförande är exemplen här mycket väl förankrade i Mittenälvsborg – alltså i Västsverige, som den här debatten handlar om. Jag är fortfarande intresserad av svar på mina frågor.

Självfallet inser jag att det är mycket svårt att vara arbetsmarknadsminister i den nuvarande regeringen. Jag tror att Börje Hörnlund skulle lyckas bättre om han övergav regeringen och i stället samarbetade med oss socialdemokrater. Tillsammans skulle vi nog finna bättre metoder när det gäller att lösa nuvarande mycket allvarliga läge för Sverige.

Anf. 97 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det förslag som nu lagts fram för riksdagen har en viss prägel, nämligen att fler inte bör sägas upp i företagen. Därför ökar vi utbildningen i företagen. Det blir nämligen en ökning från 8 000 till 28 000 platser. Sedan får vi se i vilken mån man orkar ta emot detta och förhindra varsel.

Det finns ju olika typer av varsel. Något som är ganska vanligt är det negativa i tvångsdevalveringen, nämligen att stora utlandslån tvingar ner företag. Det positiva berörde jag inledningsvis.

I samband med att nästa interpellation behandlas skall jag mera beröra ungdomssidan av det hela. Därför nöjer jag mig med att nu gå in på bara en sak. Vi ger nu på försök 3 000 välutbildade ungdomar – akademiker i åldern 25–29 år – möjligheter till praktik följd av rekryteringsstöd.

Väldigt många av de små och medelstora företagen, och det finns gott om sådana i Västsverige, behöver ju egentligen litet av det som kommer från högskolorna också. Jag hoppas att man tar chansen. Jag är övertygad om att ungdomarna har goda möjligheter att arbeta in sig, om de bara får chansen.

Så något om utbildningsvikariaten och kommunerna. Jag skall speciellt undersöka förhållandena i en kommun i Västsverige där man mycket medvetet har använt sig av utbildningsvikariat för att höja kompetensen. Därmed blir det möjligt att ha kvar personer i verksamheten i form av vikariat. Jag måste först kontrollera att det goda jag hört talas om verkligen stämmer. Sedan skall jag ha samtal med de båda kommunförbunden.

I åtminstone tre år, tror jag, har först ni och sedan jag sagt att det bör gå

att komma upp till 20 000 vikariat. Men det stannar vid 10 000–12 000. Höjd kompetens har man nytta av framöver i kommuner och landsting.

Sedan vill jag vädja om att det talas väl om det tredje året, som bör utnyttjas. Många ungdomar bör gå den vägen i stället för att så att säga hamna på mitt konto. Detsamma gäller all utbildning. Det vore bra om de tillkommande 89 000 platserna, på ordinarie budget, blev besatta. Då skulle det lätta på min sida.

Allra sist några ord när det gäller VA-frågor. Jag tycker att kommunerna skall jobba med dessa frågor nu. Detta är icke skattetaksberoende, utan det är taxeberoende. Saker och ting måste göras här.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 1992/93:109 om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet

Anf. 98 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Harald Bergström har frågat mig om jag ämnar vidta några särskilda åtgärder för att mildra den befarade kraftiga ökningen av ungdomsarbetslösheten samt om jag är villig att lägga fram förslag som ger företagen incitament att anställa ungdomspraktikanter efter avslutad praktiktid.

Jag är helt enig med Harald Bergström om nödvändigheten av att angripa problemet med den höga arbetslösheten utifrån ett långsiktigt perspektiv. Den enda väg som kan säkra sysselsättningen är att skapa en grund för stabil framtida tillväxt i hela landet som ger goda förutsättningar för företagande i hela Sverige.

Den internationella lågkonjunkturen blev längre och svårare än någon tänkt sig. De hemmalagade problemen, inte minst sviterna efter 80-talets inflations- och spekulationsekonomi med därav följande finansiella kriser, ställer i det korta perspektivet stora krav på att det förs en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Målsättningen är att aktiva åtgärder skall ge de arbetssökande möjlighet att under lågkonjunkturen uppehålla kontakten med arbetslivet samtidigt som andelen passiviserande kontantstöd hålls nere.

Regeringen har därför inrättat två nya arbetsmarknadspolitiska åtgärder som kan tillgodose behov av stora volymer. Dessa är ungdomspraktiken och arbetslivsutvecklingen.

När det gäller ungdomspraktiken får den anvisas i högst sex månader, med möjlighet till förlängning i ytterligare sex månader. Den unge får därigenom möjlighet att delta i ungdomspraktik i maximalt tolv månader. Har den unge under denna tid inte funnit något reguljärt arbete, bör arbetsförmedlingen tillsammans med den unge pröva andra möjligheter. Det kan vara reguljär utbildning, annan arbetsmarknadspolitisk utbildning eller t.ex. arbete med rekryteringsstöd.

Harald Bergström tar även upp vikten av att vi tar till vara de mänskliga resurser som finns i vårt land. Jag vill därvid fästa särskild uppmärksamhet

på ett par av förslagen i den kompletteringsproposition som regeringen förelade riksdagen i går.

Det gäller till att börja med förslaget om att 25–29-åriga nyexaminerade ungdomar med högskoleutbildning om minst 120 poäng skall kunna anvisas ungdomspraktik i högst tre månader. Praktiken bör efter tre månader övergå till arbete med rekryteringsstöd.

Dessa välutbildade ungdomars arbetsmarknadssituation har försvårats kraftigt under den senaste tiden. Risker finns, om tiden mellan avslutad utbildning och arbete inom utbildningsområdet blir alltför lång, att dessa ungdomar förlorar värdefull kompetens. Det utgör ett problem såväl för den enskilde unge som för samhället.

Genom att underlätta dessa akademikers inträde på den reguljära arbetsmarknaden kan deras kompetens bidra till att utveckla vårt näringsliv och samhälle.

För att ge andra ungdomar möjlighet att i detta svåra arbetsmarknadsläge komplettera tidigare studier eller skaffa sig en grundutbildning har regeringen samtidigt föreslagit ett kraftigt utökat antal utbildningsplatser. Det gäller såväl inom gymnasieskolan, 40 000 platser i årskurs 3, som inom komvux, 33 000 platser, folkhögskolan och studieförbunden, 13 000 platser, och högskolan, 3 000 platser.

Vidare har regeringen, för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för de ungdomar som är klara med sin utbildning, föreslagit 100 000 ungdomspraktikplatser, en ökning med 25 000 platser. Därutöver tillkommer platser vad gäller avtalade inskolningsplatser och arbete med rekryteringsstöd.

De två åtgärder som bör prioriteras vid arbetsförmedlingens förmedlingsarbete är möjligheten att anvisa starta eget-bidrag, som föreslås omfatta 4 000 bidrag, samt arbete med rekryteringsstöd.

Jag har tagit, och ämnar ta, kontakt med arbetsmarknadens parter vad gäller övergången från ungdomspraktik till arbete. Jag kan för dagen inte närmare redogöra för innehållet i dessa kontakter.

Anf. 99 HARALD BERGSTRÖM (kds):

Herr talman! Först vill jag tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Vi kristdemokrater ser, som framgår av min interpellation, mycket allvarligt på arbetslösheten och, i synnerhet, på problemet med ungdomsarbetslösheten.

Jag vet att ministern delar denna uppfattning. Jag vill därför passa på att tacka för det engagemang vad gäller bekämpningen av arbetslösheten som jag blev varse i samband med att vi i arbetsmarknadsutskottet för väl ett år sedan behandlade förslaget om ungdomspraktik.

Jag är glad över förslaget och över denna åtgärd. Det var en intensiv debatt i utskottet när vi tog ställning till förslaget och dess utformning. Om behovet har det inte rått några delade meningar vare sig då eller nu, men väl om sättet att åtgärda problemet.

Vi vet att ungdomsarbetslösheten är problematisk. Vad den vise kung Salomo sagt – att fåfäng gå lärer mycket ont – är tyvärr alltför sant. Det visar inte minst en rapport från Folkhälsogruppen. I den rapporten konstateras

det att det bland ungdomsarbetslösa finns en ökad risk för drogmissbruk, psykiska besvär, stressjukdomar och annat ont.

I kompletteringspropositionen visar statsrådet på en kartläggning som IMO gjorde hösten 1992. Enligt den var ca 40 % av företagarna positiva till att tillsvidareanställa en ungdomspraktikant efter avslutad praktik. Arbetsgivarna trodde att ungdomspraktiken skulle fungera som ett slags provanställning och att det skulle underlätta just det som vi så gärna ville när vi beslutade om införandet av praktiken, nämligen att den skulle övergå i en fast anställning.

Men vid en senare utvärdering av själva ungdomspraktiken, genomförd i februari 1993, har det visat sig att den inte fungerar riktigt så väl. Det visade sig att inte mer än 15 %, om jag minns rätt, hade fått en tillsvidareanställning efter avslutad sexmånaderspraktikperiod. Vad beror denna skillnad på? Man trodde ju att det skulle bli 40 %, men det blev 15 %.

Det som jag har pekat på i min interpellation är vad jag skulle vilja kalla behovet av en morot, för att företagarna skall anställa de ungdomspraktikanter som det här är fråga om. Jag har frågat berörda på AMS om rekryteringsbidraget kan fungera som en sådan morot. Jag fick då svaret att det väl var tänkbart, men att det stödet är litet väl krångligt för att fungera bra och lättarbetat med de volymer som vi hoppas att det skall bli fråga om framöver.

Jag ställde mig frågan: Vad sägs då i kompletteringspropositionen? Jag trodde att rekryteringsstödet skulle skjutas fram i så att säga första linjen där, just för att fånga upp problemet. Men det jag läser ut av kompletteringspropositionen är att ett rekryteringsbidrag endast omnämns i någon bisats som en möjlighet för ungdomarna. Jag läser ut att när det gäller den nya gruppen akademiker, 25–29-åringarna, omnämns rekryteringsstödet som hjälp för att få praktik att övergå i tillsvidareanställning. Det är naturligtvis helt riktigt. Men då talar vi om en mindre och mer avgränsad grupp. Det var just för sådana grupper som rekryteringsstödet var tänkt.

Men, Börje Hörnlund, vad skall hjälpa de vanliga ungdomspraktikanterna? Vad skall minska gapet mellan de 40 % som företagarna sade sig vara villiga att anställa och de 15 % som det har blivit?

Det var i det här läget som tanken växte fram på en kraftig reduktion av arbetsgivaravgiften som en morot för företagarna att anställa ungdomspraktikanterna. Det är, vad jag kan förstå, en för staten billigare form än rekryteringsstödet och en för arbetsgivarna administrativt enklare åtgärd än rekryteringsstödet. Därmed bör det vara attraktivt för dem att fånga upp förslaget om arbetsgivaravgiften.

Jag vill gärna också peka på att det i den tid vi nu har kommit in i, när det har börjat lätta litet grand, finns en rad företag som jobbar med övertid. Här borde det finnas möjligheter att med en liten morot få dem att anställa folk i stället för att lita till övertidsarbete.

Herr talman! Jag tycker nog inte att jag i det svar jag har fått av arbetsmarknadsministern kan utläsa någon större aktivitet från regeringen för att fånga upp det problem vi samtalar om, eller har arbetsmarknadsministern något hitintills utsagt att säga i denna fråga?

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 100 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! "Jag vill inte gå arbetslös". Denna rubrik kunde man för några dagar sedan läsa i en av våra större tidningar. Artikeln handlade om en ung flicka som hade sagt upp sig från sitt arbete för att under ett år hälsa på sin far i USA. Vid hemkomsten upptäckte hon att det inte fanns något arbete för henne.

Hon menade dock att det gällde för ungdomen att inte förbli passiv under den tid den var arbetslös. Det fanns så mycket man borde engagera ungdomar i, mycket som de kunde studera eller i någon form ta del av och som de kunde ha stor nytta av då de kom ut i arbetslivet.

Att inte ta vara på ungdomars engagemang och viljeinriktning är ett svek som kan komma att skada det svenska samhället i själen. Hotbilden känner nog de flesta av oss igen. Därför borde inte diskussionen handla så mycket om problematisering, utan mer om konkreta åtgärder. Vi vet redan mycket om rådande problem genom en rad undersökningar.

Jag har, herr talman, i min hemkommun Nacka mött ett antal ungdomar som verkligen har engagerat sig i ett framtidsinriktat miljöprojekt, Miljökonsulterna. Det sker i samarbete med arbetsförmedlingen, kommunen och stiftelsen Det naturliga steget.

Som jag ser det har ungdomarnas självkänsla stärkts. Det kan påvisas att dessa metoder stärker ungdomars kontakter med det lokala näringslivet samtidigt som ungdomar förmedlar viktig miljökunskap till näringslivet. De har erhållit miljökunskap, lärt sig marknadsföring och fått mediekunskap inför besök i näringslivet. Studierna av miljömedvetenheten inom detaljhandeln har gett konkreta resultat i butikerna runt om där jag bor. Där finns nu många miljövänliga varor.

Det här är ett exempel på framtidsinriktade åtgärder, där miljöfrågorna spelar en viktig roll. Näringslivets miljömedvetenhet ökar och det kommer att visa sig att arbetskraften behöver den kunskapen för att stärka sin ställning på en alltmer internationaliserad marknad.

Nu har arbetsförmedlingsutbildningen skurits ned och förutsättningarna för att driva den här typen av bra projekt har alltså minskat. De här ungdomarna har hållit på att jobba i ett bostadsområde som jag känner mycket väl, Jarlaberg. De går ut till skolor, dagis och de boende för att göra dem miljömedvetna. Jag kan verkligen garantera att människorna och barnen där har blivit miljömedvetna.

Jag har två frågor att ställa till arbetsmarknadsministern: Vilka konkreta möjligheter finns det att bedriva sådana här miljöinriktade projekt som jag har nämnt inom arbetsmarknadspolitikens ram? Är arbetsmarknadsministern beredd att göra riktade insatser på miljöområdet för de arbetslösa ungdomarna?

Herr talman! Det är bra att arbetsmarknadsministern nu äntligen, vill jag påstå, har nyktrat till när det gäller utbildningsplatser. Det är bara synd, tycker jag, att inte arbetsmarknadsministern kunde lyssna på oss när vi i januari månad lade fram förslag om ett helt batteri med utbildningsinsatser, som alltså skulle ge närmare 200 000 människor utbildning. Jag ställer mig ändå frågan just nu: Hur skall man hinna i gång med det tredje gymnasieåret, som jag tycker är oerhört viktigt? Det är bättre sent än aldrig, men tänk

vad det hade varit bra om arbetsmarknadsministern hade tagit till sig detta redan i början av året.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

Anf. 101 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Vi kommer tyvärr att under nästa budgetår ha ca 200 000 ungdomar utanför ordinarie arbetsmarknad. Det beror på två saker.

Den ena orsaken är att om man inte har varit i arbete är det svårt att få fäste på arbetsmarknaden i den här situationen, när en mängd människor som redan har erfarenhet söker jobben.

Den andra orsaken är att när det händer saker och ting i företagen gör regeln "sist in" att man kommer ut först. Det är det som sammantaget gör att ungdomarna, som inte alls rör för det som hände på 80-talet, råkar väldigt illa ut, trots att de är oskyldiga till det som ställts till.

Till åtgärderna: Det är viktigt att de som går ut tvåårigt gymnasium, och tänker sluta efter de två åren, i den här situationen ändå går det tredje året och att de som har avbrutit studierna redan i grundskolan tar ny sats.

Enligt de utvärderingar som gjorts av hur ungdomspraktikanter trivts säger 9 av 10 att det var bra. 8 % tycker att det inte var riktigt bra. Det är i stor utsträckning sådana med bara grundskola. De har alltså inte fått det de tyckte skulle vara bra. De kanske inte har sökt sitt jobb.

Det är två åtgärder, Harald Bergström, där jag vid närmare studium av ett väldigt långt avsnitt av åtgärder tycker att pengar inte får fattas. Det ena är att starta eget om idén är hållbar. Det är viktigt att idén är hållbar, för annars ställer man till det för dem som skall starta eget. Den andra är rekryteringsstödet, för rekryteringsstödet är vägen in till ordinarie jobb. Kan man då hjälpa till med 60 % av lönen de första sex månaderna, och det på vanligt avtal, är det en bra åtgärd.

Många av ungdomarna får ändå ordinarie jobb, det skall vi också komma ihåg. Det är långt fler ungdomar än så här upp till 25 år som får jobb.

Så har vi ungdomspraktiken. Jag beräknar att vi får ha kvar den höga nivån 100 000. Jag hoppas – jag betonar det väldigt kraftigt – att ungdomspraktik inte skall vara kvar som en AMS-åtgärd alltför lång tid, utan att vi nu efter dessa höga tal snabbt kan trappa ner den och komma tillbaka till det mer normala. Med tanke på att den tas emot så bra och att arbetsmarknaden är som den är tycker jag att den just nu är ovärderlig.

När jag summerar möjligheterna kommer jag fram till att Sverige, om alla goda krafter hjälper till, kommande år inte skall behöva ha ungdomar på gator och torg. Platserna finns, men det är mycket som skall klaffa, t.ex. att man är beredd att gå en utbildning och sådana saker, om man skall ha den höga målsättningen.

Jag har studerat hur det är i övriga västländer. Jag vill starkt betona att inget annat västland, naturligtvis inte heller andra länder, satsar på ungdomarna så som vi i Sverige gör just nu.

Jag är övertygad om att anledningen till att företagarna inte tog emot 40 % av ungdomarna var att många små och medelstora företag efter kronans tvångsdevalvering fick sådana ekonomiska bekymmer, att de inte riktigt orkar just nu, även om viljan är god.

Enligt en opinionsundersökning trodde 50 % av ungdomarna att de senast

*Svar på
interpellationer*

till sommaren skulle få jobb på praktikplatsen. Den senaste månaden fick 20 % av de ungdomar som lämnade ungdomspraktik jobb. Jag hoppas verkligen att det tar sig.

Så vill jag också beröra Harald Bergströms inlägg om övertid. Övertid är någonting dyrt. Jag noterar att man kör väldigt mycket övertid i dag. Här tycker jag att man nu skall ta chansen och börja skola in våra ungdomar. Det kommer företagen att ha oerhört stor glädje av. Det kommer att tillföra företagen mycket.

Harald Bergström ville att jag skulle säga litet mer om de samtal som jag för med olika parter. Det är känsliga saker, avtal, icke avtal och sådant. Jag går min runda för närvarande med arbetstagarparter, med småföretagare, som gjort stora insatser, och med SAF för att se vad som går att diskutera fram. Jag måste hela tiden söka nya saker.

Till slut riktar jag mig till Anita Johansson. Ungdomspraktik och ALU ihop bör kunna möjliggöra det Anita Johansson är ute efter. Jag betonar väldigt kraftigt i kompletteringspropositionen att vi skall passa på att satsa på miljö- och kulturvård och sådana saker nu när möjligheten finns. Här finns också ett stort ungdomsintresse. Att engagera ett stort antal ungdomar för miljöutveckling tror jag kan betyda väldigt mycket för hur miljöfrågorna kan föras framåt.

Anf. 102 HARALD BERGSTRÖM (kds):

Herr talman! Är det ett hopp som vi har gemensamt, Börje Hörnlund, är det att vi skall kunna få ungdomarna i arbete, i skola eller i åtgärder så att vi, som det sades, slipper att se dem på gator och torg. Det hoppas jag verkligen innerligt. Som sagt: fåfäng gå lärer mycket ont.

När vi nu talar om åtgärder kvarstår min fråga om inte en sådan enkel åtgärd som en sänkning av arbetsgivaravgiften kan vara intressant i de samtal som ministern nu skall föra med olika parter. Låt oss ta ett exempel med pengar. Låt oss säga att en ung människa tjänar i runda tal 100 000 kr på ett år. Arbetsgivaravgiften är ca 30 %, som staten då går miste om. En ungdomspraktikant kostar någonstans omkring 75 000 kr per år. Det är alltså så att säga en billigare åtgärd. Jag är ute efter moroten. Ungdomspraktikant kan man ha i sex månader, med en förlängning till maximalt ett år. Jag ser inte att det finns någon motsättning på något sätt här, utan det finns möjligheter.

Vi har registrerat båda två att övertid i dag förekommer i alltför hög grad nu när det börjar lätta, när ljuset i tunneln kommer, för man vill verkligen få fast anställning.

Sist in, först ut nämndes här. Jag har som bekant sysslat med detta och känner väl till det. Det är någonting som vi verkligen vill undvika.

Återigen, ministern, till samtalen med parterna: Ta en liten funderare på om inte en sänkning av arbetsgivaravgiften kan vara en framkomlig väg.

Jag tror inte att jag har mer att tillföra debatten, och därför tackar jag för ordbyttet.

Anf. 103 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Samantha, som jag citerade tidigare, säger vidare så här:

"När det här är slut kommer jag nog att bli arbetslös igen. Så länge som

arbetsgivarna kan ta gratis ungdomspraktikanter i stället för att anställa så kommer de att göra det.”

Det var därför som jag hakade på interpellationen av Harald Bergström, för jag tänkte att kds och Harald Bergström nu har tänkt om. Men man är väl ute efter att i stället för ungdomspraktikantplatser få ett incitament för att anställa ungdomarna.

Om jag får tolka arbetsmarknadsministern positivt så, att man kan driva alla dessa projekt, tackar jag för det.

Slutligen en liten fråga om arbetsmarknadsministern tror att platserna för det tredje gymnasieåret kan ordnas till hösten.

Prot. 1992/93:98
23 april 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 104 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! I det beslut som gällde det tredje gymnasieåret redan innevarande budgetår förutsattes det att man var beredd att ställa upp med de platser som kom till. Jag reser mycket i landet. Just genom de uppgifter regeringen har lagt på mig blir det inrikes resor. Jag har talat med företrädare för kommuner och län. Jag tycker att det verkar som om man tänker ställa upp på ett hyggligt sätt. Det är det svar som jag t.ex. senast fick från Stockholmsområdet, som har mycket ungdomar.

Harald Bergström var ute efter en befrielse från arbetsgivaravgiften eller en sänkning av densamma. Det är en av de frågor i ett batteri av frågor som analyseras och diskuteras på den runda jag är på väg att nu gå; den är inledd.

Jag vill vidare notera att vi i och med höstens uppgörelse med Socialdemokraterna nu har en enig riksdag bakom ungdomspraktiken vad avser budgetåret 1993/94 liksom också bakom att det skall vara fråga om högst två sexmånadersperioder, icke mera.

Det är i stor utsträckning fråga om att söka upp platserna, och det brukar också lyckas rätt bra. Det framgår av undersökningsresultatet att 9 av 10 av ungdomspraktikanterna har trivts.

Om ungdomspraktikanten lär sig mycket under den första sexmånadersperioden, tror jag att det skulle vara dålig ekonomi för företaget att sedan inte försöka gå vidare med rekrytering eller ordinarie anställning. Det tar ändå litet tid att lära upp en ny person för ett företag som behöver få produktion utförd.

Med detta tackar också jag för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1992/93:150 till finansutskottet
1992/93:202 till trafikutskottet
1992/93:221 till utrikesutskottet

Motionerna
1992/93:Ub157–Ub159 till utbildningsutskottet
1992/93:N60 och N61 till näringsutskottet
1992/93:Bo49–Bo52 till bostadsutskottet

12 § Meddelande om reviderad ärendeplan för vårens kammarsammanträden

Anf. 105 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Med anledning av nya uppgifter om bordläggningar av utskottsbetänkanden m.m. har för återstoden av riksmötet 1992/93 gjorts en ny sammanträdesplan för kammaren.

Planen, som dessutom innehåller åtskilliga hållpunkter för nästa riksmöte, delas till ledamöterna och övriga berörda i dag och på måndag.

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1992/93:219 Användningen av inkomna medel för biståndsverksamhet

Finansutskottets betänkanden

1992/93:FiU21 Vissa anslag inom Finansdepartementets område

1992/93:FiU22 Statistikfrågor

1992/93:FiU23 Riksbankens förvaltning år 1992

Lagutskottets betänkanden

1992/93:LU35 Ändringar i trafikskadelagen

1992/93:LU40 Konkurs- och bolagsrättsliga frågor m.m.

1992/93:LU41 Skadeståndsrättsliga frågor

Utrikesutskottets betänkanden

1992/93:UU14 Vissa anslag m.m. inom Utrikesdepartementets område

1992/93:UU25 Avtal om upphävande av 1905 års konvention mellan Sverige och Norge angående neutral zon, befästningars nedläggande m.m.

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1992/93:SfU16 Reserabatter för studerande

1992/93:SfU20 Anslag till Invandrarverkets förläggningsverksamhet

Trafikutskottets betänkanden

1992/93:TU27 Postväsende

1992/93:TU28 Televerkets verksamhet i Estland

1992/93:TU31 Vissa frågor inom Televerkets verksamhet

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 22 april

1992/93:150 av *Berith Eriksson* (v) till utrikesministern om kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Kosovo:

Fria fackföreningsinternationalen publicerade i oktober förra året en rapport med titeln "Avskedanden och etnisk rensning i Kosovo". I den 50-sidiga rapporten fastslås att den etniska rensningsprocessen har gått långt i Kosovo. Den visar sig genom olika fenomen: Avskedanden av albanska arbetare som ersätts med serbiska och montenegrinska arbetare; vräkningar av de avskedade albanska arbetarna och fördelning av deras bostäder till serber och montenegriner; diskriminering inom undervisningen; polisbrutalitet och misstänkta dödsfall på polisstationer; utdelning av vapen till serbiska och montenegrinska invånare och väpnade incidenter; förtryck riktat mot fackliga organisationer; täta frihetsberövanden och domar, särskilt mot aktiva i det oberoende albanska facket.

FFI-rapporten framhåller att likheterna är slående mellan den aktuella situationen i Kosovo och vad som inträffade i Kroatien och Bosnien-Hercegovina under de månader som föregick utbrottet av väpnade konflikter.

I resolution 668, som FN:s säkerhetsråd antog i april 1991, konstaterade rådet att Iraks förtryck mot civilbefolkningen innebar ett hot mot freden och den internationella säkerheten i regionen. Rådet krävde att Irak omedelbart skulle eliminera detta hot genom att upphöra med repressionen och respektera de mänskliga och politiska rättigheterna för alla medborgare i Irak. Rådet krävde också att Irak skulle garantera humanitära organisationer tillträde till Iraks hela territorium. Rådet bad också FN:s generalsekreterare att fortsätta sina humanitära ansträngningar i landet.

Det är uppenbart att en väpnad konflikt i Kosovo hotar freden och den internationella säkerheten i hela regionen.

Mot bakgrund av den framflyttning av försvaret för de mänskliga rättigheterna som resolution 688 innebär och det hot mot freden och den internationella säkerheten som kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Kosovo utgör vill jag fråga utrikesministern:

– Avser regeringen verka för att säkerhetsrådet antar en resolution om resterande delar av f.d. Jugoslavien efter förebild av resolution 688?

den 23 april

1992/93:151 av *Hans Stenberg* (s) till kommunikationsministern om flygtrafiken i Norrland:

Avregleringen av flyget har lett till en kraftigt försämrad trafikförsörjning i stora delar av landet. I Västernorrland hotas nu Kramfors/Sollefteås flygplats av nedläggning samtidigt som turlistan försämras kraftigt både på Örnsköldsviks och Sundsvall/Härnösands flygplatser.

Den försämrade flygförsörjningen får mycket svåra konsekvenser för länets näringsliv. Utan goda flygkommunikationer tvingas många företag att flytta sin verksamhet till andra orter. Den försämrade flygtrafiken får således helt oacceptabla regionalpolitiska konsekvenser.

Under förra året uttalade kommunikationsministern att en avreglering av flyget inte skulle få leda till försämringar av trafikförsörjningen i Norrland.

Som en konsekvens av de uttalandena borde nu regeringen vidta åtgärder för att trygga flygtrafiken på Norrland.

Min fråga till kommunikationsministern blir således:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att trygga en god flygtrafik i Västernorrland och andra Norrlandslän?

1992/93:152 av *Berit Andnor* (s) till socialministern om jämställdheten:

Trots att vi har kommit långt i Sverige när det gäller jämställdheten mellan kvinnor och män återstår det mycket att göra. Det finns dessutom tecken på att jämställdhetsarbetet i vissa delar avstannat och t.o.m. gått bakåt. I de ekonomiskt och sysselsättningsmässigt svåra tider vi nu befinner oss i finns det reaktionära krafter som förespråkar kvinnornas återgång till hemmen, och en återgång till ett samhälle där vård- och omsorgsarbetet skall skötas oavlönat av de till hemmen "återbördade" kvinnorna.

Förutsättningen för att kvinnor och män skall leva jämställt är att båda könen har lika rätt och lika möjligheter till arbete. Eget arbete ger oberoende och frihet.

Den gemensamma sektorn ger förutsättningar för kvinnors (och mäns) arbete samtidigt som den ger kvinnor arbete. Nu genomförs kraftiga nedskärningar av den gemensamma sektorn, och förutsättningarna för kvinnors arbete förändras därmed i grunden. Enligt AMS kommer 80 000 arbetstillfällen att försvinna inom den gemensamma sektorn under de kommande två åren – 50 000 inom kommunerna och 30 000 inom landstingen.

Hittills har kvinnorna haft längre arbetslöshetstal än männen, men det finns nu en risk för att kvinnorna kommer att närma sig männens nivåer och kanske t.o.m. passera dem.

Vad händer med kvinnors arbete i framtiden?

I en skrift från Arbetsmarknadsdepartementet, "Kvinnors arbetsmarknad, 1990-talet – återtågets årtionde?", presenteras sex uppsatser som behandlar kvinnornas situation på arbetsmarknaden nu och i framtiden. I en av uppsatserna konstateras att nedskärningarna av den gemensamma sektorn och de därmed försämrade förutsättningarna för kvinnors arbete sanno-

likt endast till en viss del kan kompenseras av framväxten av privata alternativ, inom den privata sektorn i övrigt eller genom att kvinnorna träder in i mansdominerade sektorer.

Det finns därför all anledning att se allvarligt på den situation som nu snabbt kan komma att uppstå och upprätta en strategi för jämställdhet. Det kommer att krävas en rad politiska beslut för att med kraft slå vakt om de uppnådda positionerna på jämställdhetens område, inte bara för kvinnornas och männens skull utan också för våra möjligheter att upprätthålla välfärden.

Vi socialdemokrater har därför krävt att regeringen skall ge AMS i uppdrag att arbeta fram en särskild strategi för hur kvinnornas situation på arbetsmarknaden skall förbättras och stärkas.

Utgångspunkten för en sådan strategi för jämställdhet måste vara följande:

- att kvinnornas deltagande i arbetslivet, förvärvsfrekvensen, inte fortsätter att minska,
- att kvinnornas inkomster reellt sett inte sjunker utan ökar,
- att fler deltidsarbeten omvandlas till heltidsarbeten som man kan försörja sig på.

En strategi för jämställdhet bör ta fasta på följande punkter.

1. Kvinnors andel av landets arbetsinkomster och därmed deras ekonomiska makt bör öka. En avgörande förutsättning för att nå detta är att vi åter närmar oss den fulla sysselsättningen. I övriga Europa har hög arbetslöshet inneburit att kvinnornas löner minskat och inom samma yrkesområde ligger 10–15 % under männens.

2. Vi vill att kvinnors löner i förhållande till männens skall öka. Det innebär att den lönediskriminering på 1–8 % som Löneskillnadsutredningen har konstaterat att kvinnor utsätts för, och som inte går att relatera till något annat än kön, inte kan accepteras. Dessutom måste de traditionella kvinnliga arbetsuppgifter värderas upp.

3. Vi vill öka kvinnors möjligheter. Det gör vi genom en kraftfull förbättring av möjligheterna till utbildning. Många kvinnor halkar efter männen i arbetslivet under de år när ansvar för barn inträder. Genom satsningen på kommunal vuxenutbildning, och inte minst teknisk och administrativ basutbildning, kan kvinnor med mångårig yrkeserfarenhet, som saknar längre formell utbildning eller starkare position i arbetslivet, få en ny möjlighet. Likaså kan ett massivt utbildningsprogram för att stärka kvinnorna inom vård- och omsorgsområdet öka kvinnors möjligheter.

Kvinnors andel i arbetsmarknadsutbildning är hög och för utbildningsviktariat dominerande. Arbetsmarknadsutbildning bidrar till en kraftig löneökning. En ökad satsning på kompetensutveckling i arbete och utbildning bidrar därför till att kvinnors ställning och på arbetsmarknaden stärks. Kvinnors andel av utbildning och kompetensutveckling bör därför vara lika hög som deras andel av sysselsättningen på arbetsplatsen. Det borde med andra ord ske en kvotering.

4. Kvinnors arbete behövs för att upprätthålla välfärden. Ungefär 5 % av BNP eller en tiondel av de offentliga utgifterna är direkt relaterade till den högre kvinnliga förvärvsfrekvensen i Sverige. Den svenska kvinnans ekono-

miska självständighet och ansvar för familjens försörjning är unik internationellt sett och har varit en förutsättning för vår välfärd. En fortsatt hög förvärvsfrekvens även för kvinnor är en förutsättning för att vi skall kunna bevara våra välfärdssystem och för den gemensamma sektorns finansiering.

För jämställdheten är det avgörande att försörjningsbasen ökar genom flera sysselsatta och att inte förvärvsfrekvensen sjunker under 80 %. Arbetslösheten är ett hot mot jämställdheten.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga socialministern följande:

Är regeringen beredd att ompröva de planerade nedskärningarna av de statliga bidragen till kommuner och landsting för att förhindra arbetslöshet för ytterligare människor och i detta fall företrädesvis för kvinnor?

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att komma till rätta med löneskillnaderna mellan kvinnor och män?

Är regeringen beredd att föreslå särskilda utbildningsinsatser som riktar sig till kvinnor?

Är socialministern beredd att medverka till en politik som leder till att män och kvinnor gemensamt får arbeta för välfärdsstatens försörjning?

15 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 22 april

1992/93:588 av *Lisbeth Staaf-Igelström* (s) till näringsministern om Uddeholm-Tooling:

För knappt två år sedan fick det österrikiska företaget Böhler tillstånd att förvärva Uddeholm-Tooling i Hagfors. I samband med köpet gjordes långtgående utfästelser om sysselsättningen i Sverige. I policydokument december 1990, undertecknat av Voest Alpine Stahl AG och i det centrala MBL-protokollet augusti 1992 sägs att "om strukturella åtgärder krävs som i väsentlig grad reducerar nuvarande huvudlokaliseringar skall ägarna försöka skapa andra arbetstillfällen i området eller försöka avyttra verksamheten till annan ägare som stöds av de fackliga organisationerna". Efter två år ser vi nu resultatet: en hel bygd, Hagfors, är på väg att slås ut. Antalet anställda minskas från ca 1 400 till ca 700 utan att man har gjort några större ansträngningar att skapa nya arbetstillfällen. Hagfors – Värmland är redan mycket hårt drabbade av arbetslöshet och behöver varje arbetstillfälle. Min fråga är:

Vilka initiativ avser näringsministern ta för att få Böhler-Uddeholm att leva upp till utfästelserna i policydokumentet?

1992/93:589 av *Inga-Britt Johansson* (s) till miljöministern om åtgärder för att minska försurningsskadorna i Västsverige:

Försurningssituationen i Västsverige är mycket allvarlig. Med känd teknik skulle ett par av de stora föroreningskällorna, nämligen oljeraffinaderierna

i Göteborg och Lysekil, kunna minska sina utsläpp av svavel och kväveoxid med 75 % och kolväteutsläppen med cirka 50 % från de gamla nivåerna. Kostnaden för raffinaderierna sägs motsvara 1 öre per producerad liter bensin och diesel.

Vid de senaste koncessionsförhandlingarna beslutades att utsläppen av svavel och kväveoxid skulle sänkas med 50 % och att oljebolagen skulle utreda vidare hur kolväteutsläppen skulle minskas.

När frågan överklagades till regeringen så tillstyrkte Länsstyrelsen och Göteborgs miljö- och hälsoskyddsnämnd de högre kraven beträffande Göteborg. När det gällde Lysekil tillstyrkte Länsstyrelsen de högre kraven om minskning av svavelutsläppet, men avstyrkte "om än med tvekan" kraven beträffande kväveoxidutsläppen. Lysekils miljö- och hälsoskyddsnämnd tillstyrkte de högre kraven i dess helhet. Regeringen beslutade, trots protesterna, i slutet av 1992 att Koncessionsnämndens beslut skulle ligga fast.

Jag vill fråga miljöministern:

Anser miljöministern att bästa tillgängliga teknik skall användas för att minska förurningsskadorna i Västsverige?

1992/93:590 av *Sören Lekberg* (s) till kommunikationsministern om vägnätet i Stockholms län:

Enligt Vägverkets "Nationell väghållningsplan" har Stockholms län den i särklass största andelen dåliga vägar i förhållande till trafikmängden. 30 % av länsvägnätet i Stockholms län återfinns i den sämsta kategorin. Genomsnittet för landet är 7 %.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern följande:

Vilka åtgärder avser kommunikationsministern vidta med anledning av Vägverkets inventering?

1992/93:591 av *Fanny Rizell* (kds) till socialministern om föräldrars insatser mot drogmissbruk:

Fler och fler vittnar om att narkotikabruket har ökat, främst bland ungdomar. Enligt en undersökning bland landets kommuner skär 40 % ner sin narkomanvård. Samtliga uppger dock att allt fler använder narkotika.

I storstäder konstaterar socialarbetare att 15–20-åringar i allt högre grad börjar röka heroin i stället för hasch som var vanligt tidigare. Bara i Stockholm dör en narkoman var tredje dag.

Statistiken är alarmerande. Vi måste med alla medel hindra unga människor från att börja använda droger. Föräldrarnas insatser är i detta sammanhang undervärderade i kampen mot droger. Ofta är föräldrar duktiga på att tala med sina barn om de mest skilda problem de kan möta i samhället, men när det gäller drogproblem är många dåligt rustade. De tror inte att det kan hända deras barn.

Hur mycket pengar vi än satsar på förbättringar vid gränserna, information i skolorna och förebyggande åtgärder på fritidshem kan inget ersätta föräldrarnas insats för att förebygga drogmissbruk.

Avser statsrådet vidta några åtgärder för att stödja denna viktiga grupp i kampen mot narkotikan?

1992/93:592 av *Gudrun Norberg* (fp) till utrikesministern om Auschwitzmuseets bevarande:

Museet i det nazistiska koncentrationslägret Auschwitz håller på att förfalla. Tusentals skor, kvinnohår och en hel del andra bevis för vad som en gång hände där är på väg att ruttna bort. Det finns inte pengar till vare sig konservering eller renovering.

Ännu finns det människor som upplevde händelserna i Auschwitz och på så sätt kan delge omvärlden. Men om ett antal år finns inte några ögonvittnen som kan berätta om det fruktansvärda som hände där. Redan nu finns enskilda och grupper som förnekar att judeutrotningen någonsin ägt rum.

Frågan om Auschwitzmuseets bevarande borde vara av brett internationellt intresse. Även Sverige bör dela ansvaret för att hålla det avskräckande minnet levande.

Med anledning av det anförda vill jag fråga statsrådet om regeringen avser att ta några initiativ internationellt för att Auschwitz bevaras till eftervärlden?

1992/93:593 av *Maud Ekendahl* (m) till civilministern om organisationsbidragen:

Statens ungdomsråd har nyligen beviljat en organisation – Loesje – ett bidrag på 20 000 kr.

Organisationen ser som sin uppgift att driva opinionsbildning genom illegal affischering. Organisationen tycks inte stå för någon särskild idé utan ser det som sin uppgift att få läsaren att reflektera över olika händelser och företeelser.

Det fria ordet och yttrandefriheten åtnjuter i Sverige olika former av samhälleligt stöd. Det förefaller emellertid egendomligt att stöd skall uppbäras för en form av opinionsbildning som innebär skada på annans egendom.

Vilka krav bör ställas på en organisation för att den skall kunna komma i fråga för statliga bidrag?

1992/93:594 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet Bo Könberg om Socialstyrelsens utredning om amalgam:

Socialstyrelsen presenterade i höstas utredningen om avveckling av amalgam som tandlagningsmaterial. Denna utredning initierades av Social- och Miljödepartementen under den förra regeringens tid. Utredningen är nu föremål för remissbehandling.

Jag vill fråga statsrådet vilka remissinstanser som behandlar denna utredning.

Hagfors i Värmland står stilla. Hela samhället håller andan. Än en gång har de österrikiska ägarna Böhler svikit sina löften. I lördags beslutade styrelsen för Uddeholm-Tooling att det inte blir någon legotillverkning av handelsstål och rostfritt stål i Hagfors. Därmed ligger varslet av 270 anställda kvar. På sex månader halveras därmed antalet anställda till 700 personer.

Böhler-Uddeholm har tidigare lovat ersättningsjobb för dem som försvunnit, ett löfte som givits både de anställda och näringsministern personligen.

Svensk stålindustri har gått igenom stora och viktiga strukturrationaliseringar, som andra länders stålindustrier bara har börjat att genomföra. De neddragningar som nu görs i Hagfors handlar främst om att Böhler tar hem jobb till Österrike, inte om lönsamhet. Detta kan vi inte acceptera. Sveriges basindustrier får inte ytterligare utarmas på arbetstillfällen och kompetens.

Jag vill därför fråga näringsministern:

Kommer regeringen att se till att Böhler-Uddeholm uppfyller sitt löfte om ersättningsarbeten, som givits till de anställda?

1992/93:596 av Ivar Franzén (c) till utrikesministern om den förlista polska färjan Jan Heweliusz:

Det är nu mer än tre månader sedan den polska färjan Jan Heweliusz förliste utanför den tyska ön Rügen. Av de sju svenskar som omkom har endast två återfunnits. Det kan inte uteslutas att de fem som ej återfunnits finns kvar på den förlista färjan, som fortfarande ligger kvar i havet upp och ner. För de anhöriga är det en ofattbar belastning i sorgearbetet att inte få hem sina kära, att inte veta om de finns kvar i färjan eller inte.

Det är oacceptabelt att färjan efter mer än tre månader inte är bärgad.

Min fråga till utrikesministern är:

Vad avser regeringen att göra för att påskynda en bärgning av färjan, så att de anhöriga kan få ett slutligt svar på sina frågor?

1992/93:597 av Annika Åhnberg (-) till miljöministern om kärnkraftsreaktorn i Ågesta:

Den 1 maj 1969 var kärnkraftsreaktorn i Ågesta mycket nära ett totalt haveri, som hade fått fruktansvärda konsekvenser.

Detta synnerligen allvarliga tillbud har först nu kommit till allmän kännedom. Rapportering och analys av det inträffade har varit otillfredsställande. Det måste nu klarläggas varför.

Själva händelseförloppet måste också noggrant utredas, och denna analys måste bli offentligt tillgänglig.

Jag vill därför fråga miljöministern:

Avser regeringen vidta åtgärder så att omständigheterna kring det som skedde vid Ågestareaktorn den 1 maj 1969 blir klarlagda?

1992/93:598 av *Berndt Ekholm* (s) till justitieministern om nådeinstitutet:

Tidaholmsanstaltens läkare och ledning har ansökt om nåd för den svårt sjuke livstidsfångens Lars Tingström, den så kallade bombmannen. De kristna socialdemokraterna i Skaraborg har vädjat till regeringen om att bifalla nådeansökan. Regeringen har dock återigen beslutat att avslå ansökan om nåd.

Enligt den undersökning om beviljande av nåd, som distriktsåklagare Yngve Rydberg genomfört, har bifallsprocenten halverats sedan den borgerliga regeringens tillträde. Regeringen synes ha skärpt nådepraxis.

För att generalisera utifrån fallet Tingström är frågan som måste ställas, om regeringen numer finner det rimligt att en sängbunden människa med en livshotande sjukdom och kanske med kort tid kvar att leva inte skall få möjligheten att få avsluta sitt liv i frihet tillsammans med sina anhöriga. Samtidigt brukar den borgerliga regeringen vara snar att hänvisa till kristen etik och västerländsk humanism som grund för sin politik. Frågeställningen får därmed en ytterligare dimension.

Min fråga till justitieministern blir därför:

Ansvar statsrådet att det är förenligt med den av regeringen framhävda kristna etiken och västerländska humanismen att kraftigt inskränka möjligheten att erhålla nåd?

1992/93:599 av *Björn Ericson* (s) till kommunikationsministern om lokaliseringen av Telestyrelsen:

Rykten gör gällande att Televerket planerar ny flyttning av verksamheter från Haninge till Stockholm. I tur nu står Telestyrelsen som enligt uppgift skall flytta till andra lokaler på Birger Jarlsgatan mitt i Stockholm.

Riksdagen har tidigare vid flera tillfällen, så gott som enhälligt, uttalat sig för att verka för att statliga verksamheter flyttas från Stockholm till främst sydligare kommuner för att därmed medverka till sysselsättningsbalans i Stockholms län.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kommunikationsministern följande:

Överensstämmer flyttningen av Telestyrelsen från Haninge till Stockholm med riksdagens tidigare beslut?

1992/93:600 av *Tuve Skånberg* (kds) till utbildningsministern om anstånd med återbetalning av studielån:

Allt fler har svårt att betala tillbaka sina studielån. De flesta som ber om uppskov är arbetslösa eller har fått ökad försörjningsbörda och har inte några pengar över till att betala studieskulden med. Centrala studiestödsnämnden tar dock ingen hänsyn till att de som ska betala tillbaka har det svårt ekonomiskt. Nämnden räknar på tidigare inkomstår och struntar i hur de betalningsskyldiga har det i dag. De som inte kan betala får besök av kronofogden.

Sedan studiestödsnämnden inte beviljat anstånd med studielån överklagar allt fler till kammarrätten. Överklagandena har ökat med 25–30 % jämfört med förra året. Bara en på hundra som överklagar får anstånd, dvs. ca 40 av 4 000. Kammarrätten i Sundsvall, som är ensam om att behandla studiestöds-mål, ägnar tre fjärdedelar av arbetstiden åt sådana mål. Andra ärenden för-senas.

Studiestödsnämnden borde enligt min mening visa litet mer flexibilitet och ge uppskov med återbetalningen av studielånet. Samhället tjänar knappast på att kronofogden skickas efter dem.

Vilka åtgärder tänker ministern vidta för att öka möjligheten att ge anstånd med återbetalningen av studielånen?

1992/93:601 av *Eivor Husing* (s) till socialministern om vårdnadsbidrag:

Statsministern Carl Bildt har nyligen aviserat att ett vårdnadsbidrag kommer att införas under mandatperioden. Samtidigt föreslås en sänkning av föräldraförsäkringen från 90 % till 80 %.

Kan det vara rimligt att införa nya kostnadskrävande bidrag i en tid när budgetunderskottet bara växer?

1992/93:602 av *Maj-Lis Lööw* (s) till statsrådet Alf Svensson om åtgärder mot illegala aborter i tredje världen:

Eftersom säkerheten i legala aborter nu är så stor, kan man påstå att döds-risken för kvinnan nästan helt och hållet är knuten till illegala aborter. Främst gäller det kvinnorna i tredje världen. Dessa kvinnor har dessutom haft ytterst få chanser att förebygga sin oönskade graviditet. I abortdebat-tens Sverige borde detta vara en stor fråga för vårt solidaritetsarbete.

Är bistandsministern beredd att intensifiera arbetet på detta område?

1992/93:603 av *Inga-Britt Johansson* (s) till socialministern om kompetensut-veckling av kvinnor i statlig tjänst:

Kvinnorna är de stora förlorarna när staten lägger ned sin verksamhet. Det framgår av tillgänglig forskning. Framför allt gäller detta när de traditio-nella sekreteraruppgifterna försvinner, men över huvud taget förändrar strukturbesluten statliga verksamheters kompetensprofil.

Behovet av kompetensutveckling för att kvinnorna inte skall drabbas onö-digt hårt kräver både eftertanke och åtgärder.

Regeringen skulle på lämpligt sätt, t.ex. genom att ta kontakt med par-terna i Trygghetsstiftelsen och Förnyelsefonden i staten, kunna informera sig om dessa förhållanden och föreslå åtgärder. Det skulle t.ex. innebära att ut-redningarna som föregår strukturbeslut i fortsättningen skall ha till uppgift att granska förändringar av kompetensprofiler, så att utvecklingsinsatser ur jämställdhetssynpunkt kan komma i gång i ett tidigt skede.

Jag vill fråga socialministern:

Är ministern beredd att vidta denna för de statligt anställda kvinnorna vik-tiga åtgärd?

1992/93:604 av *Marianne Carlström* (s) till justitieministern om skyddet för hotade kvinnor:

För ett år sedan infördes på försök möjligheter för kvinnor, som av olika anledningar är hotade, att få larpaket eller livvaktsskydd.

Jag interPELLERADE också justitieministern om det inte var de som hotade som borde bevakas. Det vanliga är ju att gärningsmannen straffas.

Nu är det angeläget att utvärdera insatserna så att alla de kvinnor som är hotade kan få snabb, effektiv och trygg hjälp.

Min fråga till justitieministern är:

Vilka är erfarenheterna av de prövade åtgärderna?

1992/93:605 av *Lahja Exner* (s) till arbetsmarknadsministern om invandrade kvinnors arbetslöshet:

Bland dagens hundratusentals arbetslösa finns särskilt utsatta grupper som löper stor risk att bli permanent utestängda från arbetsmarknaden. Invandrare och flyktingar liksom ungdomar och arbetshandikappade är de värst drabbade grupperna när arbetslösheten skjuter i höjden.

För gruppen invandrade kvinnor, som består av gamla arbetskraftsinvandrare från 50-, 60- och 70-talen, anhöriginvandrare och flyktingar är situationen ytterst allvarlig. Arbetsskador, bristande kunskaper i svenska och kort, föråldrad eller i Sverige icke gångbar utbildning, huvudansvar för barn och hem jämte ortsbundenhet försvårar och begränsar ofta dessa kvinnors möjlighet att få del av de arbetsmarknads- och utbildningspolitiska medlen.

Med hänsyn till ovan anförda vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att sätta in för att de arbetslösa invandrade kvinnorna inte skall bli permanent utslagna från arbetsmarknaden?

1992/93:606 av *Ingegerd Sahlström* (s) till justitieministern om åtgärder mot sexuellt utnyttjande vid framställning av pornografiska alster:

Att personer som avbildats i pornografiska alster inte sällan utsatts för grovt våld är ställt utom allt tvivel.

Det råder ingen tvekan om att barn som är avbildade i pornografiska alster utnyttjats sexuellt. Mot detta reagerar vi starkt och efterlyser – med rätta – skärpning av lagtexter m.m.

Att vuxna personer är utsatta för sexuellt utnyttjande i samband med produktion av pornografiska alster är mindre uppmärksammat.

Jag förmodar att justitieministern delar uppfattningen att även vuxna utsätts för sexuellt utnyttjande i samband med framställning av pornografiska alster.

Avser statsrådet att agera för att detta sexuella utnyttjande av människor skall förhindras?

1992/93:607 av *Sigge Godin* (fp) till jordbruksministern om fiskevården i statligt ägda vatten:

Vid bolagiseringen av Domänverket behöll staten fiskerätten i de statsägda vatten som skyddas enligt naturresurslagen. I de vatten där staten behåller sina rättigheter bör en sund fiskevård bedrivas och fiskekortförsäljningen till allmänheten, som tidigare sköttes genom Domänverket, måste fortsätta.

En möjlighet är att staten bildar en stiftelse för förvaltande av fiskerätten, där företrädare för berörda kommuner, lokalt näringsliv, fiskevårdsorganisationer etc. finns representerade.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Avser jordbruksministern att medverka till att stärka det lokala inflytandet över fiskevården genom inrättande av en stiftelse?

1992/93:608 av *Inger Lundberg* (s) till civilministern om möjligheten för gravida och föräldralediga kvinnor att återanställas:

I samband med privatiseringen av offentlig verksamhet har tidigare offentliganställda förlorat sina jobb. De privata arbetsgivarna har i vissa fall återanställt tidigare anställd personal på arbetsuppgifter, som liknar dem de tidigare innehåft.

Här har den nye arbetsgivaren kunnat välja bland den tidigare personalen. Enligt tidningsuppgifter skall detta i flera fall ha lett till att gravida kvinnor, samt kvinnor som varit föräldralediga, nekats återanställning. De har ju inte omedelbart stått till arbetsgivarens förfogande.

Vilka åtgärder är civilministern beredd att vidta för att inte omstruktureringen inom den offentliga sektorn skall leda till att gravida och föräldralediga kvinnor diskrimineras?

1992/93:609 av *Berit Andnor* (s) till arbetsmarknadsministern om den s.k. 150-dagarsregeln i arbetslöshetsförsäkringen:

Antalet deltidsarbetslösa har nu enligt senaste tillgänglig statistik stigit till 97 000. Huvuddelen av dessa är kvinnor. Den s.k. 150-dagarsregeln som finns i förordningen om arbetslöshetsförsäkringen medför att tusentals kvinnor står inför den näst intill omöjliga beslutssituationen att antingen säga upp sig från den anställning man har och stämpla på heltid eller försöka leva på en lön som inte räcker till. Detta är ett förhållande som är oacceptabelt. Denna åsikt delas av ett enigt arbetsmarknadsutskott som i betänkande 1992/93:AU17 föreslog riksdagen att till regeringen uttala denna uppfattning. Riksdagen har därefter beslutat i enlighet med arbetsmarknadsutskottets förslag.

Mot bakgrund av riksdagens tydliga ställningstagande i frågan är min fråga nu till arbetsmarknadsministern:

När kommer arbetsmarknadsministern att föreslå regeringen förändringar i förordningen om arbetslöshetsförsäkringen i syfte att ta bort den s.k. 150-dagarsregeln?

1992/93:610 av *Ingegerd Sahlström* (s) till statsrådet Bo Könberg om förtidspensionen och invandrarkvinnor:

Förslitnings- och belastningsskadorna är de snabbast växande arbetsmiljöproblemet, och 70 % av de drabbade är kvinnor.

Av de kvinnor som förtidspensioneras är det betydligt fler invandrande kvinnor än svenskor. Dessutom inträffar förtidspensioneringen drygt tio år tidigare bland kvinnor som är födda utomlands jämfört med svenska kvinnor.

Kunskaper behövs för att kunna åstadkomma förändringar till det bättre.

Ämnar sjukvårdsministern vidta några åtgärder för att undersöka varför skillnaderna i förtidspensionering mellan svenska och invandrande kvinnor finns och lämna förslag till förändringar?

1992/93:611 av *Margareta Winberg* (s) till statsrådet Bo Könberg om lagstiftningen om aborter:

I morgon, lördagen den 24 april, demonstrerar en organisation som kallar sig "Rätt till liv" i Stockholm. Namnet är synnerligen missvisande eftersom de genom sin reaktionära inställning till vår svenska abortlagstiftning verkligen väljer att utsläcka liv. Varje dag dör 400–500 kvinnor i världen till följd av illegala aborter. I vissa större städer i tredje världen upptas 50 % av sängplatserna av kvinnor som genomgått illegala aborter och blivit skadade. När man i Rumänien införde abortförbud under Ceausescus regim sexfaldigades mödradödligheten. Sammanfattningsvis; aborter sker alltid – oavsett vilken abortlagstiftning man har i ett land. Vill man värna livet skall man därför ha en liberal lagstiftning – då sparas kvinnoliv och en god preventivmedelsrådgivning erbjuds.

Mot bakgrund av abortmotståndarnas mobilisering vill jag fråga statsrådet Könberg:

Finns det i dag skäl att ändra gällande abortlag?

1992/93:612 av *Britta Sundin* (s) till statsrådet Bo Könberg om invandrarkvinnors hälsa:

Undersökningar som gjorts av Riksförsäkringsverket och SCB visar att invandrarnas hälsa är sämre än totalbefolkningens och att det finns stora skillnader mellan olika invandrargrupper. Invandrarkvinnor är oftare mer långvarigt sjuka än män. Själv mordstalet är högre bland invandrade kvinnor än bland svenskor.

I den utredning som Statens Invandrarverk gjort och som kallas "Invandrare och kvinna" föreslås som åtgärd att forskning skall satsas på invandrade kvinnors hälsa och hur det påverkar deras situation.

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit med anledning av rapporten?

1992/93:613 av *Maud Björnemalm* (s) till statsrådet Bo Könberg om forskning om kvinnors hälsoproblem:

Ett av målen för vår svenska välfärd är att ge alla människor lika rätt till hälsa. Forskningsrapporter under de senaste åren visar att skillnaderna i hälsotillstånd på grund av klass och kön är stora. De sämst ställda i samhället har den sämsta hälsan, och dit hör stora grupper kvinnor.

Kvinnor lever i allmänhet längre än män, trots detta visar de ett sämre hälsotillstånd och utnyttjar även hälso- och sjukvården i större utsträckning än vad männen gör. Sjukskrivning och förtidspensionering är också vanligare bland kvinnor än bland män. Behandlingsmetoder prövas ofta på män och överförs sedan bara till kvinnor.

Forskning om kvinnors hälsoproblem förekommer i mindre omfattning än vad som gäller mäns hälsa.

På vilket sätt ämnar sjukvårdsminister Bo Könberg stimulera och prioritera forskning om kvinnors hälsoproblem?

1992/93:614 av *Lisbeth Staaf-Igelström* (s) till arbetsmarknadsministern om kvinnors arbetsmiljö:

Det är en närmast bedövande överenskommelse mellan förhållandena i arbetsmiljön och hälsan. Detta har många kvinnor fått erfara och det är naturligtvis inte en slump att det är så. De flesta arbetsplatser är utformade av män för män. Ingen hänsyn har tidigare tagits till kvinnors behov vad avser arbetsmiljö och arbetsorganisation. Vanliga kvinnovillkor i arbetslivet är monotona arbetsuppgifter med små utvecklingsmöjligheter, obekväma eller oregelbundna arbetstider, deltidsarbete som inte räcker till att försörja sig själv samt litet inflytande i arbete och över arbetsuppgifterna. Vi vet också att problem med upprepade och ensidiga arbetsrörelser, arbetsställningar med statisk belastning och tunga lyft förorsakar värk som ofta övergår till allvarliga sjukdomstillstånd. Dåliga arbetsmiljöer orsakar mycket mänskligt lidande och stora samhällskostnader i form av produktionsbortfall samt utgifter för vård och rehabilitering. Min fråga till arbetsmarknadsministern är:

Vilka insatser avser regeringen att göra för att förbättra kvinnors arbetsmiljö?

1992/93:615 av *Karin Wegestål* (s) till statsrådet Bo Könberg om marginaleffekter i ett reformerat ATP-system:

Ett stort problem i det nuvarande svenska pensionssystemet är de marginaleffekter som uppstår vid samordningen mellan ATP-pensionen och det grundläggande skyddet i form av folkpension, pensionstillskott, kommunalt bostadstillägg för pensionärer och den skattereduktion som de får som enbart uppbär dessa förmåner. Detta får till följd att den som tjänat in kring tre ATP-poäng, som är medelpoäng för dagens kvinnliga pensionärer, inte får ut något av sin insats i systemet. De får inte mer än den som enbart är berättigad till folkpension. Ibland får de t.o.m. mindre.

Kommer man i ett reformerat ATP-system att drabbas av samma marginaleffekter, eller blir man garanterad att få ut åtminstone något av vad man betalt in?

1992/93:616 av *Karin Wegestål* (s) till statsrådet Bo Könberg om finansieringen av pensionsförmån för vård av barn:

Den pension som enligt pensionsarbetsgruppens förslag skulle kunna erhållas för vård av barn skiljer sig från övrig skisserad pension, som enligt direktiven skall ha ett klart samband mellan inbetalda avgifter och erhållna förmåner. Den bryter också en annan av direktivens förutsättningar, nämligen att systemet skall vara uppbyggt så att det stimulerar till arbete. Pensionsförmånen som skulle utgå för vård av barn minskar ju mer föräldern tjänar, för att helt utebli vid full lön.

Olika metoder kan användas för att finansiera denna vårdpension.

Kan man tänka sig att låta de avgifter som går in i systemet för inkomster över ATP-taket användas till denna vårdpension, eftersom barnen är en gemensam resurs för kommande generationer?

1992/93:617 av *Karin Wegestål* (s) till statsrådet Bo Könberg om ett reformerat ATP-system:

Ett av förslagen till reformerat ATP-system som pensionsarbetsgruppen redogör för i sin promemoria är att pensionen skall beräknas på hela livsinkomsten.

Om då inkomsten blir pensionsgrundande från första kronan i stället för att som i dag först minskas med ett basbelopp och taket ligger kvar vid 7,5 basbelopp, skulle det innebära att pensionen maximalt kan erhållas på 7,5 basbelopp i stället för 6,5 som i dag, eller skall taket då sänkas till 6,5 basbelopp?

1992/93:618 av *Birthe Sörestedt* (s) till statsrådet Bo Könberg om vårdutbildningarna och abortfrågan:

Förutom en inskränkning i aborträtten utreder nu regeringen frågan om att införa en "samvetsklausul" i högskolans vårdutbildningar. Den studerande skall kunna välja bort de utbildningsavsnitt som berör aborter och viss preventivmedelsrådgivning utan att legitimationen för yrket påverkas. Detta innebär i sin tur att man i sin yrkesverksamhet skall kunna vägra att utföra aborter.

Jag anser att en kvinna som vill ha abort har rätt att få den hjälp hon behöver. Om en "samvetsklausul" införs kan det leda till att ingen läkare finns tillgänglig som vill hjälpa henne. Detta trots att lagen ger henne rätt till abort. Risken för illegala aborter ökar till följd av detta.

Min fråga till statsrådet är:

Anser statsrådet Bo Könberg att en "samvetsklausul" är förenlig med kravet om god kvalitet och säkerhet i svensk sjukvård?

1992/93:619 av *Monica Widnemark* (s) till socialministern om kvinnors alkoholkonsumtion:

Den totala alkoholkonsumtionen bland kvinnor ökar. Kvinnorna svarar

i dag för en tredjedel av den totala konsumtionen. Ökningen av kvinnors missbruk anses hänga samman med nya levnadsmönster. Kvinnorna döljer länge sitt missbruk, och det är svårt att komma åt det. Deras missbruk drabbar också barnen, eftersom kvinnorna i regel har huvudansvaret för familjen.

Forskning om alkoholmissbruk och rehabilitering är i dag till största delen inriktad på män. Vård och behandling av kvinnor måste utgå från kvinnors behov.

Avser statsrådet att medverka till en intensifierad forskning omkring kvinnors alkoholmissbruk och att behovet av insatser tillgodoses?

1992/93:620 av *Ulla Pettersson* (s) till justitieministern om bestämmelserna om olaga våldsskildring:

I slutet av förra året överlämnade Justitiekanslern till regeringen en redogörelse för behovet av åtgärder rörande bestämmelserna om olaga våldsskildring. Justitiekanslerns utredning skedde på uppdrag av den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit eller planerat med anledning av JK:s redogörelse?

1992/93:621 av *Maj-Inger Klingvall* (s) till socialministern om barnens situation:

I en interpellationsdebatt den 25 februari om barnomsorgen m.m. anförde socialministern att han ville avvakta Socialstyrelsens rapport Barns villkor i förändringstider, innan han svarade på frågan om det nu är aktuellt med några initiativ från regeringens sida när det gäller barnens situation.

Den 1 mars kom Socialstyrelsens rapport. I den konstateras bl.a. att man i många kommuner ser med oro på de besparingar som väntar innevarande och följande år. På många håll anser man det vara tveksamt om de kan genomföras utan att kvaliteten och tillgängligheten blir lidande. Risker är att nedskärningar i generella verksamheter leder till en allmänt sänkt kvalitet samt större utsatthet och ökade behov av särskilda lösningar för vissa barn.

Kan socialministern i dag svara på om regeringen är beredd att ta några initiativ med anledning av barnens situation i kommunerna?

1992/93:622 av *Sinikka Bohlin* (s) till statsrådet Bo Könberg om kommunernas äldreomsorg för invandrare:

Erfarenheten visar att när invandrare blir gamla och har svårt att klara sitt dagliga liv så har de också tappat den svenska de en gång lärt sig. Det innebär ofta att de lever mycket isolerade, eftersom de inte kan kommunicera med sin omgivning.

Vi känner också till att de här problemen kommer att öka under de närmaste 20 åren. Riksdagen har tidigare uttalat sig om kommunernas ansvar och skyldigheter för de äldre invandrarna. Med den ekonomiska situationen som många kommuner befinner sig i kan de äldre invandrarna bli glömda

grupper. Det är viktigt att det görs en kartläggning hur kommunerna fullgör sina skyldigheter mot äldre invandrare.

Är Bo Könberg beredd att medverka till att ge Socialstyrelsen i uppdrag att snarast göra en kartläggning om hur kommunernas äldreomsorg för invandrare fungerar?

1992/93:623 av *Inga-Britt Johansson* (s) till civilministern om lagförslaget mot könsdiskriminerande reklam:

I en fråga i TV-programmet Plus om reklamen blivit litet mer kvinnoförnedrande de senaste åren svarade förra JämO Inga-Britt Törnell:

"Inte lite, tycker jag, utan de senaste åren har det gått mot ett crescendo, liksom."

ERK, Näringslivets etiska råd mot könsdiskriminerande reklam, har påtagit sig ansvaret för att få bort avarterna. Där säger man att könsdiskrimineringen har en mycket begränsad omfattning och att den minskat väsentligt. Det vet man av antalet anmälningar. Man måste dock ta i beaktande att ERK, trots att verksamheten har varit i gång i fyra år, fortfarande inte har något eget telefonnummer.

Många frågar sig i dag varför svenska kvinnor är så arga. Svaret finns givetvis bl.a. i den förnedring i ord och bild som kvinnor utsätts för och som hela tiden blir grövre. En lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam skulle naturligtvis inte helt förändra situationen men är en nödvändig markering från samhällets sida.

Jag vill ställa följande fråga till konsumentministern:

Är ministern beredd att se till att det lagförslag mot könsdiskriminerande reklam som sedan länge finns hos departementet kommer till riksdagens prövning?

1992/93:624 av *Mats Lindberg* (s) till näringsministern om ABEM i Malå:

SGAB:s styrelse har under sommaren 1991 tillsatt en konsult för att försälja SGAB:s Instrumentverksamhet i Malå (ABEM). Personalen har flera gånger utan resultat försökt att få klarhet i hur utförsäljningen skall gå till.

Under hösten 1992 bildades en ägargrupp – Malåkonsortiet – med planer att förvärva ABEM i Malå, liksom helägda dotterbolaget i Toronto. De planerade också att de delägda bolagen Terraplus i Canada och i USA samt Phoenix i Canada skulle ingå. Ägargruppen har också flera gånger försökt att få till stånd en seriös diskussion med konsulten och med ägaren. Detta har inte lyckats. Någon värdering på företagsekonomiska grunder av Malåkonsortiets koncept har ej skett/redovisats.

Den 19 april 1993 informerades personalen om att ett annat företag troligen kommer att förvärva ABEM. Detta företag finns inte branschen och har inte någon tillgång till internationella marknadskanaler. Det kommer dessutom inte att förvärva de övriga dotterbolagen.

Är näringsministern beredd att låta Malåkonsortiets koncept provas av annan än konsulten?

Enligt uppgifter i pressen vill regeringen justera beräkningen av Sveriges BNP inför förhandlingarna om ett medlemskap i EG. Detta därför att Sverige, enligt uppgift, inte skulle vara så rikt som det ter sig när man ser vår BNP.

Avsikten med denna justering skulle vara att Sveriges avgift till EG skulle bli lägre än de 20 miljarder kronor som den skulle bli med nuvarande beräkningsmetoder. Motivet för justeringen nedåt av den svenska BNP skulle vara att de svenska kvinnorna förvärvsarbetar i högre grad än kvinnorna i EG. Barn- och äldreomsorgen räknas alltså in i BNP. Genom att räkna bort värdet av detta arbete skulle vår medlemsavgift kunna sänkas.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Avser statsrådet att i EG-förhandlingarna vid beräkning av BNP dra av värdet av de tjänster som utförs inom barn- och äldreomsorgen?

16 § Kammaren åtskildes kl. 16.02.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 28 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 58 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 85 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 23 april

1 §	Avsägelser	1
2 §	Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott m.m.	2
3 §	Svar på interpellation 1992/93:102 om informationen om EG ..	2
	Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
	Guðrun Schyman (v)	
	Carl B Hamilton (fp)	
	Hans Göran Franck (s)	
	Andre vice talmannen (om debattreglerna)	
4 §	Svar på interpellation 1992/93:96 om konsekvensutredningar om alternativ till EG-medlemskap m.m.	14
	Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
	Hans Göran Franck (s)	
	Carl B Hamilton (fp)	
	Guðrun Schyman (v)	
5 §	Svar på interpellationerna 1992/93:98 och 99 om det nya statsbi- dragssystemet	25
	Finansminister Anne Wibble (fp)	
	Anita Johansson (s)	
	Sten Östlund (s)	
	Sylvia Lindgren (s)	
	Björn Ericson (s)	
	Ines Uusmann (s)	
	Eva Johansson (s)	
6 §	Svar på interpellation 1992/93:82 om asyl- och flyktingpolitiken	43
	Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
	Sten Andersson i Malmö (m)	
	Lars Moquist (nyd)	
	Gustaf von Essen (m)	
7 §	Svar på interpellation 1992/93:103 om regeringens flyktingpolitik	54
	Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
	Ingrid Näslund (kds)	
	Gustaf von Essen (m)	
	Maj-Lis Lööv (s)	
	Georg Andersson (s)	
8 §	Svar på interpellation 1992/93:95 om bistånd till Eritrea	71
	Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
	Eva Johansson (s)	
9 §	Svar på interpellation 1992/93:93 om arbetsmarknadsläget i Väst- sverige	75
	Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
	Sten Östlund (s)	
	Ingvar Johnsson (s)	

Lisbet Calner (s)	
Britt Bohlin (s)	
Lena Klevenås (s)	
Berndt Ekholm (s)	
Förste vice talmannen (om debattreglerna)	
10 § Svar på interpellation 1992/93:109 om åtgärder mot ungdomsarbetslöshet	95
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Harald Bergström (kds)	
Anita Johansson (s)	
11 § Hänvisning av ärenden till utskott	101
12 § Meddelande om reviderad ärendeplan för vårens kammarsammanträden	102
Förste vice talmannen	
13 § Bordläggning	102
14 § Anmälan om interpellationer	
1992/93:150 av Berith Eriksson (v) om kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Kosovo	103
1992/93:151 av Hans Stenberg (s) om flygtrafiken i Norrland	104
1992/93:152 av Berit Andnor (s) om jämställdheten	104
15 § Anmälan om frågor	
1992/93:588 av Lisbeth Staaf-Ingelström (s) om Uddeholm-Tooling	106
1992/93:589 av Inga-Britt Johansson (s) om åtgärder för att minska försurningsskadorna i Västsverige	106
1992/93:590 av Sören Lekberg (s) om vägnätet i Stockholms län	107
1992/93:591 av Fanny Rizell (kds) om föräldrars insatser mot drogmissbruk	107
1992/93:592 av Gudrun Norberg (fp) om Auschwitzmuseets bevarande	108
1992/93:593 av Maud Ekendahl (m) om organisationsbidragen	108
1992/93:594 av Marianne Andersson (c) om Socialstyrelsens utredning om amalgam	108
1992/93:595 av Björn Samuelson (v) om Uddeholm-Tooling	109
1992/93:596 av Ivar Franzén (c) om den förlista polska färjan Jan Heweliusz	109
1992/93:597 av Annika Åhnberg (-) om kärnkraftsreaktorn i Ågesta	109
1992/93:598 av Berndt Ekholm (s) om nådeinstitutet	110
1992/93:599 av Björn Ericson (s) om lokaliseringen av Telestyrelsen	110
1992/93:600 av Tuve Skånberg (kds) om anstånd med återbetalning av studielån	110
1992/93:601 av Eivor Husing (s) om vårdnadsbidrag	111
1992/93:602 av Maj-Lis Lööw (s) om åtgärder mot illegala aborter i tredje världen	111
1992/93:603 av Inga-Britt Johansson (s) om kompetensutveckling av kvinnor i statlig tjänst	111

1992/93:604 av Marianne Carlström (s) om skyddet för hotade kvinnor	112
1992/93:605 av Lahja Exner (s) om invandrade kvinnors arbetslöshet	112
1992/93:606 av Ingegerd Sahlström (s) om åtgärder mot sexuellt utnyttjande vid framställning av pornografiska alster .	112
1992/93:607 av Sigge Godin (fp) om fiskevården i statligt ägda vatten	112
1992/93:608 av Inger Lundberg (s) om möjligheten för gravida och föräldralediga kvinnor att återanställas.	113
1992/93:609 av Berit Andnor (s) om den s.k. 150-dagarsregeln i arbetslöshetsförsäkringen	113
1992/93:610 av Ingegerd Sahlström (s) om förtidspensionen och invandrarkvinnor	114
1992/93:611 av Margareta Winberg (s) om lagstiftningen om aborter	114
1992/93:612 av Britta Sundin (s) om invandrarkvinnors hälsa	114
1992/93:613 av Maud Björnemalm (s) om forskning om kvinnors hälsoproblem.	114
1992/93:614 av Lisbeth Staaf-Igelström (s) om kvinnors arbetsmiljö	115
1992/93:615 av Karin Wegestål (s) om marginaleffekter i ett reformerat ATP-system	115
1992/93:616 av Karin Wegestål (s) om finansieringen av pensionsförmån för vård av barn	116
1992/93:617 av Karin Wegestål (s) om ett reformerat ATP-system	116
1992/93:618 av Birthe Sörestedt (s) om vårdutbildningarna och abortfrågan	116
1992/93:619 av Monica Widnemark (s) om kvinnors alkoholkonsumtion	116
1992/93:620 av Ulla Pettersson (s) om bestämmelserna om olaga våldsskildring	117
1992/93:621 av Maj-Inger Klingvall (s) om barnens situation.	117
1992/93:622 av Sinikka Bohlin (s) om kommunernas äldreomsorg för invandrare	117
1992/93:623 av Inga-Britt Johansson (s) om lagförslaget mot könsdiskriminerande reklam	118
1992/93:624 av Mats Lindberg (s) om ABEM i Malå.	118
1992/93:625 av Lena Klevenås (s) om BNP och EG-förhandlingarna	119

